

Vilniaus Universitetas
Filosofijos fakultetas
Klinikinės ir organizacinės psichologijos katedra

Laima Narbutaitė

Pedagoginės psichologijos studijų programa

Magistro darbas

**TĖVŲ SKYRYBAS PATYRUSIŲ JAUNŲ SUAUGUSIŲJŲ ĮSIPAREIGOJIMO
PATYRIMO POROS SANTYKIUOSE FENOMENOLOGINĖ ANALIZĖ**

Darbo vadovė: Doc.soc.m.dr. R.Bieliauskaitė

Konsultantė: dokt.A.Matulaitė

Vilnius, 2007

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
PRATARMĖ	5
1.1. Tėvų skyrybų įtaka suaugusiems vaikams	7
1.2. Tarpasmeniniai santykiai	9
1.2.1. Tarpasmeninių santykių raida ir jų reikšmė žmogui	9
1.2.2. Socialinės aplinkos reikšmė poros santykiams	11
1.2.3. Poros santykių aspektai	12
1.2.4. Įsipareigojimas poros santykiuose.....	14
1.2.4.1. Emocinis, kognityvinis bei motyvacinis įsipareigojimo komponentai.....	17
1.2.4.2. Tėvų skyrybos ir įsipareigojimas poros santykiuose.....	19
1.3. Tyrimo tikslai	21
METODIKA	22
2.1. Tyrimo dalyviai	22
2.2. Tyrimo eiga	23
2.2.1. Išankstinių nuostatų įvardinimas (tyrėjos vidinis pasirengimas)	23
2.2.2. Tyrimo metodas ir tyrimo procedūra	24
2.2.3. Duomenų analizė	25
2.2.4. Tyrimo metodo validumo patikrinimas	25
REZULTATAI	26
3.1. Detali vieno teksto fenomenologinė analizė	26
3.2. Originalių tekstų ištraukos ir specifiniai situaciniai fenomeno apibrėžimai	39
3.3. Įsipareigojimo patyrimo atskiri aspektai ir jų apibūdinimas	51
3.4. Įsipareigojimo patyrimo galutinis bendras apibrėžimas	57
4. REZULTATŲ APTARIMAS	58
IŠVADOS	62
LITERATŪRA	63

Tėvų skyrybas patyrusių jaunų suaugusiųjų įsipareigojimo patyrimo poros santykiuose fenomenologinė analizė

SANTRAUKA

Įsipareigojimas yra sudėtingas, įvairiai suprantamas ir patiriamas fenomenas. Darbe bandoma išsiaiškinti, kaip įsipareigojimus poroje supranta, patiria jauni suaugę, kurie patyrė tėvų skyrybas. Kitų šalių atliekami tyrimais rodo, jog suaugę skyrybų vaikai (toliau – SSV) išmoksta tokių elgesio modelių šeimoje, kurie neparemia poros abipusių intymių ryšių kūrimo. Pasak vieno autorių, SSV pasiekia savo ankstyvąją brandą, sunerimę dėl meilės, įsipareigojimų ir santuokos, nes bijo nesėkmės ir sužeidimo. Daugelis negali pradėti santykių, nes jų atstūmimo baimė tokia stipri, jog jie gali ilgus metus vengti artimų santykių. Tuo tarpu kiti teigia, jog SSV sukuria santuokas anksčiau nei jauni suaugę, kurių tėvai kartu gyvena.

Šiame darbe buvo siekiama išsiaiškinti kaip tyrimo dalyviai patyrę tėvų skyrybas išgyvena įsipareigojimo patyrimą bei apibrėžti, kaip patiriamas ir suprantamas įsipareigojimas poros santykiuose, jaunų suaugusių, kurių tėvai išsiskyrę. Tyrime dalyvavo 8 tyrimo dalyviai (4 moterys, 4 vyrai), kurių aprašyti įsipareigojimo patyrimo išgyvenimai buvo analizuojami fenomenologinės analizės pagal A.Giorgi metodu. Iš 8 sudarytų specifinių situacinių įsipareigojimo patyrimo poros santykiuose apibrėžimų buvo suformuluotas galutinis bendras fenomeno apibrėžimas. Įsipareigojimo patyrimas apibrėžtas kaip procesas.

Galutinis bendras apibrėžimas atskleidžia, kad įsipareigojimo patyrimas – psichologinė būseną, kai jausmų kaitoje priimami ir įgyvendinami sprendimai, siekiant santykių ateities perspektyvos. Įsipareigojimas gali būti išgyvenamas keturiais lygiais: emociniu, kognityviniu, veiksmo, motyvacinio.

Patyrimui gali trukdyti: a) baimės (būti atstumtiems, įskaudintiems, atsakomybės prisiėmimo) bei kaltės jausmas; b) dvejonės dėl savo ir partnerio veiksmų bei partnerio požiūrio nesupratimas; c) neryžtingumas; d) kitų santykių alternatyvų turėjimas.

Tėvų skyrybas patyrusių jaunų suaugusiųjų įsipareigojimo patyrimo poros santykiuose, specifiškumas labiausiai atsiskleidžia analizuojant trukdžius įsipareigojimo patyrimui. Tačiau gauti rezultatai atskleidžia tik konkrečios tyrimo dalyvių grupės įsipareigojimo patyrimą.

Commitments in Couple Relations of Adult Children of Divorce: Phenomenological Analysis

SUMMARY

The phenomenon of commitments is complex, variously perceived and experienced. In this study it is trying to explain how Adult Children of Divorce (ACOD) perceive and experience commitments in Couple Relations. Other countries researches show that ACOD have learned in the family the behaviour's models which do not support the development of reciprocal, close and intimate couple relations. According to some authors, ACOD reach their early adolescence with anxiety about love, commitments and marriage, because they are afraid of the failure and wounds. Most of them can not begin the relationships because the fear of alienation is so strong that they might avoid close relations for a long time. Whereas another authors say that ACOD take in marriages earlier than adult children from intact families.

The goal of the present research is to reveal in what way the phenomenon is experienced by particular individuals and what is the unique experience of commitments in couple relations ACOD in each concrete case. Eight Adult Children of Divorce (4 women, 4men) who have the partners participated in the study. The method of phenomenological analysis of A.Giorgi was applied in the study. Eight specific situational definitions of the phenomenon were defined. The total final definition of the experience of commitment in Couples relationships of Adult Children of Divorce was formulated with the reference to these specific definitions.

The experience of commitments in Couple's Relations is defined as a psychological state when the decisions are received and realized while the feelings are changing, to seek for the future relations perspectives. The state of commitment can be experienced in the affective, cognitive, action and conative levels. To experience the commitments can disturb: a) fears (of alienation, of being hurt, of taking the responsibility) and compunction; b) niggles about one's and the partner's actions and the incomprehension of the partner's attitude and actions; c) indecision; d) availability of other partners.

The specificity of the experience of commitments in Couple Relations of ACOD can be best revealed through the analysis of the interference for the experience of commitments. However the results of this research reveal just for the particular individuals who participated in the study.

PRATARMĖ

Šiuolaikinės santuokos ir laimingos šeimos receptas, galėtų būti geri artimi tarpusavio santykiai, t.y. kokybiški emociniai ir psichologiniai ryšiai, emocinių ir psichologinių poreikių tenkinimas (t.y. poreikis būti gerbiamam, išklausytam, mylimam ir pan.).

Tačiau nepatenkintas tarpusavio santykiais šeimoje žmogus stengiasi juos išardyti. Skyrybų mūsų visuomenėje pradėjo daugėti dar XX amžiaus septintajame dešimtmetyje. Pastaraisiais metais jų skaičius jau praktiškai nebedidėja, tačiau, mažėjant santuokų, ištuokų nuošimtis tampa vis grėsmingesnis. Išankstiniais Lietuvos Statistikos departamento duomenimis (2004), 2004 metais susituokė 19429 poros, išsiskyrė 11122, o po ištuokos be vieno iš tėvų, dažniausiai be tėvo, per metus lieka apie 10 tūkst. vaikų. Logiška manyti, kad iširusių santuokų padarinys - nepilnos šeimos. O statistika rodo, kad nepilnose šeimose gerokai didesnė skurdo rizika, susiaurėja vaiko išsilavinimo galimybės ir t.t.

Pastaruoju metu skyrybų poveikio mažam vaikui tyrimai tampa vis aktualesni. Skyrybos tampa gan dažnu reiškiniu mūsų gyvenime ir tai skaudžiai paliečia vaikus. Tačiau čia svarbu pabrėžti, kad tėvų skyrybos gali daryti įtaką suaugusio žmogaus gyvenimui. Ir kuo ilgiau į tai nebus nekreipiamas pakankamas dėmesys, tuo ilgiau bus sunku suprasti suaugusius skyrybų vaikus (toliau – SSV). O psichologinių tyrimų, nagrinėjančių tėvų skyrybų poveikį suaugusiam vaikui Lietuvoje beveik nėra.

Remiantis kitų šalių atliekamais tyrimais, galime teigti, jog SSV išmoksta tokių elgesio modelių šeimoje, kurie neparemia poros abipusių intymių ryšių kūrimo. O tai turi savas pasekmes: dažnai įsipareigoja tik trumpalaikiams artimiems santykiams arba iš viso vengia įsipareigojimų, dažniau gyvenama nesusituokus ir pan. Visa tai primena “uždara ratą”: bijodami savo artimų santykių baigties tokios kaip ir jų tėvų, įsipareigoja trumpalaikiams santykiams, o taip patiria daugiau nusivylimų. Tokia patirtis mažina pasitikėjimą savo jėgomis bei kitais žmonėmis, o taip pat ir artimais santykiais, o tai gali mažinti ilgalaikių santykių skaičių. Pagal tai galima padaryti išvadą, kad SSV gali mažiau kurti santuokų.

2005m. atlikome kiekybinį tyrimą, kurio tikslas buvo panagrinėti jaunuolių, kurie patyrė tėvų skyrybas, artimų santykių įsipareigojimus, intymumą bei pasitikėjimą. Tyrimo metu buvo lyginami dviejų nepriklausomų grupių rezultatai: jaunuolių, kurių tėvai išsiskyrė ir kurių gyvena kartu. Rezultatai parodė, jog skirtumo nėra tarp šių dviejų grupių įsipareigojimų, intymumo bei pasitikėjimo poros santykiuose. Tačiau tam įtakos galėjo turėti daug pašalinių kintamųjų (ar tėvas/motina sukūrė antrą santuoką, ar partneriai gyvena kartu ir t.t.), į kuriuos nebuvo atsižvelgta tyrimo eigoje (Narbutaitė, 2005). Taigi pabaigus darbą liko daug neatsakytų klausimų, kurie paskatino tolimesnį tyrimą. Šiame

darbe jau žinant šalutinius kintamuosius ir pasirinkus kokybinį metodą, siekiama labiau atskleisti SVV artimus santykius bei galimus sunkumus poroje, kurie gali kilti dėl išgyventos patirties šeimoje.

Žvelgiant į praktinę pusę šio darbo, bandymas geriau perprasti, ką patiria SVV, duotų galimybę ieškoti būdų, kaip padėti ir stiprinti SSV bendravimo įgūdžius bei psichologinės paramos šeimai institucinį tinklą. Tuo pačiu SSV galėtų išlaikyti gerus artimus santykius, kurie visuomenėje siejami su laimingo gyvenimo samprata.

1.1. Tėvų skyrybų įtaka suaugusiems vaikams

Skyrybos – tai ne įvykis, bet procesas, nes šeimoje pakankamai ilgą laiką vyksta tam tikros permainos. Daugybė tyrimų, atliekamų visame pasaulyje, patvirtina, kad vaikai iš išsiskyrusių šeimų turi daugiau problemų nei vaikai iš pilnų šeimų. Nustatyta, kad skyrybos paveikia vaiko gyvenimą daugeliu aspektų: jo elgesį, santykius su šeima, draugais, požiūrį į tėvus, šeimą, save patį, jo emocinę sferą ir t.t. O vaikų prisitaikymą po skyrybų įtakoja įvairūs tarpusavyje sąveikaujantys veiksniai: asmeniniai (lytis, amžius, laikas po skyrybų), kognityviniai (įsitikinimai apie tėvų skyrybas, skyrybų priešasčių supratimas ir supratimo vystymąsi) ir socialiniai veiksniai (santykiai su tėvais, aplinkos pasikeitimo mąstymas, socialinė pagalba) (Dovydaitienė, 1994; Dovydaitienė, 2001).

Nepaisant įrodymų, kad išsiskyrusių šeimų vaikai turi daugiau psichologinių, asmeninių ir kt. problemų nei „sveikų“ šeimų vaikai, tėvų skyrybų padariniai suaugusiam žmogui nepakankamai iširti ir tebėra tyrinėjami.

Nemažai autorių domisi ilgalaikiais tėvų skyrybų padariniais (Sanders ir kt., 1999, Wallerstein, Lewis & Blakeslee, 2000, Amato, 2003). Kaip pažymi Wallerstein (2000), vaikai, kurių tėvai išsiskyrę, dažniausiai suaugę patiria psichologines problemas (Amato, 2003). Tie sunkumai siejami su sėkmės stoka gyvenime, nepasitenkinimu draugais bei šeima.

Anot British National Longitudinal Study autorių, psichologinės problemos susijusios su tėvų skyrybomis ypač padidėja sulaukus paauglystės ir tęsiasi šis sunkus laikotarpis iki 33 gyvenimo metų (cit. pg., Amato, 2003).

Dauguma tyrimų, analizuojančių, kaip tėvų skyrybos paveikia suaugusio žmogaus gyvenimą, pabrėžia, kad jauni suaugę, iš išsiskyrusių šeimų, suaugę anksčiau veda (Carlson, 1979; Mueller & Pope, 1977, cit. pg. Glenn & Kramer, 1987; McLanahan & Bumpass, 1988, cit. pg. Jacquet, 2001), dažniau gyvena nesusituokę (Thornton, 1991, cit. pg. Jacquet, 2001), turi žemesnį išsilavinimą (Amato & Keith, 1991), atlaidžiau vertina galimas savo skyrybas (Amato, 1988, Amato & Booth, 1991, cit. pg. Jacquet, 2001; Greenberg & Nay, 1982, cit. pg. Glenn & Kramer, 1987, Wallerstein, Lewis & Blakeslee, 2000) ir turi daugiau elgesio problemų (pvz.: nesugeba valdyti pykčio, būna pavydūs) (Cherlin ir kt.; cit. pg. Amato, 2000), nei jauni suaugę, kurių tėvai neišsiskyrę.

Vienas iš dažniausiai minimų, ilgalaikių tėvų skyrybų poveikio efektų, stipriausiai atsispindi tarpasmeniniuose santykiuose (Wallerstein, Lewis & Blakeslee, 2000; Jacquet, 2001; Amato, 2003). Anot mokslininkų, jauni suaugę, kurių tėvai išsiskyrę, turėjo daugiau artimų santykių problemų (Sanders, Halford & Behrens, 1999). Manoma, kad neišsiskyrę tėvai, gali sukurti vaikams įvairius

teigiamus tarpasmeninių santykių įgūdžių modelius (Amato&Keith, 1991; Sanders, Halford&Behrens, 1999): pvz. kompromisų ieškojimo, taikaus konflikto sprendimo, įsipareigojimų laikymosi ir pan. Viena vertus, pagrindinis skirtumas, tarp suaugusiųjų iš išsiskyrusių ir neišsiskyrusių šeimų, yra, jog pirmiesiems trūksta socialinių įgūdžių (Wallerstein, Lewis& Blakeslee, 2000), kita vertus, tai daugiau nei įgūdžiai. Anot autorių, tie, kurie užauga pilnose šeimose, suvokia santuokos, draugystės turinį. Pavyzdžiui, motinos, po skyrybų neištekėjusios antrą kartą gali turėti problemų susijusių su seksualiniu ar emociniu artumu. Ir šiuo atveju, vaikai, likę gyventi su motinomis, turi tokias pačias problemas. Nes kai motina nesidomi seksualiniu gyvenimu ar nesijaučia patogiai kalbėdama apie jį, tai gali netiesiogiai varžyti vaikų domėjimąsi šiais aspektais. Ir tai ne tas pats, kaip neigiamo požiūrio į seksualumą ar artumą išsakymas, tai tiesiog romantiškumo, artumo ir seksualumo nebuvimas. Taip pat, pavyzdžiui, jei vaikas niekada arba tik kartais matė savo motina atvirai besidžiaugiančia romantika ir intymumu savo gyvenime, tai toks vaikas gali jaustis nepatogiai kalbėdamas apie draugystę ar intymumą. Ir galiausiai, jei motina elgiasi taip tarsi neegzistuojant jokie seksualiniai ar romantikos poreikiai, ar jie būtų nesvarbūs, o gal net gėda būtų jai apie juos kalbėti, vaikai pamažu irgi įsisavina tokius jausmus bei požiūrį. Taigi neturint teigiamo vyro - moters santykių modelio, ap sunksta įsipareigojimų ir intymumo paieškos (Glenn&Kramer, 1987; Wallerstein, Lewis&Blakeslee, 2000; Amato&DeBoer, 2001; Amato, 2003; Silliman&Schumm, 2004).

Tačiau duomenys apie tėvų skyrybų poveikį suaugusiems vaikams nėra vienareikšmiški. Vieni, prieštaravimai dėl poveikio matomi, kai autoriai nagrinėja kitus autorių tyrimus. Pavyzdžiui Amato kritikuodamas Wallerstein ir Blakeslee (1989) teigia, jog autoriai padidino tėvų skyrybų poveikio rezultatus. T.y. jie teigė, kad trečdalis vaikų, kurių tėvai išsiskyrę, suaugę turės psichologinių problemų (Amato, 2003). Tačiau, Amato (2003) apžvelgęs literatūra, pastebi, kad 90% tokių vaikų, suaugę, pasiekia lygiai tokį pat gerą prisitaikymo lygį, kaip ir vaikai, kurių tėvai neišsiskyrė. Be to, daug suaugusių iš neišsiskyrusių šeimų, suaugę irgi gali turėti daug psichologinių problemų (Amato, 2003). Tuo tarpu, kiti prieštaravimai gali būti ir to pačio autoriaus darbuose. Pavyzdžiui, nors Wallerstein (2000) tiki, kad suaugusiems skyrybų vaikams (SSV) sunku sukurti stabilius ir patenkinamus santykius, tačiau autorė pripažįsta, kad daugelis SSV įveikia nerimą dėl santykių ir sugeba suformuoti laimingus ir stabilius santykius (Wallerstein, Lewis& Blakeslee, 2000).

Kaip matome, duomenys dėl tėvų skyrybų poveikio perduodamo kartoms prieštaringi, tačiau tai tik pabrėžia šios problemos tyrinėjimo svarbumą. Ir jei egzistuoja tęstinumas tarp ikivedybinių ir vedybinių santykių, tai nagrinėdami jaunų suaugusių, patyrusių tėvų skyrybas, tarpasmeninius santykius, galėtume ne tik geriau juos suprasti, bet ir padėti spręsti iškilusius poros santykių sunkumus, išvengiant ankstyvos santykių baigties/žlugimo. Šiame darbe būtent ir bandoma pateikti jaunų

suaugusių, kurių tėvai išsiskyrę, tarpasmeninius santykius. Tiksliau vieną iš tarpasmeninių santykių aspektų – įsipareigojimą. Tačiau prieš pateikiant kitų autorių duomenis, kaip būtent įsipareigojimą patiria SSV, apžvelgsime ir apibrėšime, kaip šiame darbe suvokiami/įvardinami tarpasmeniniai santykiai.

1.2. Tarpasmeniniai santykiai

Psichologijos žodynas (1993) apibrėžia tarpasmeninius santykius, kaip subjektyviai išgyvenamus žmonių ryšius, vieno su kitu sąveikos būdus. Teigiama, kad socialinė aplinka ir asmenybė papildo vienas kitą ir nagrinėjant santykius svarbu atsižvelgti tiek į vieną, tiek į kitą aspektą (Psichologijos žodynas, 1993).

Reiktų pažymėti, jog šiame darbe tarpasmeniniai santykiai ir poros santykiai, kalbant apie partnerių bendravimą, bus naudojami kaip sinonimai.

1.2.1. Tarpasmeninių santykių raida ir jų reikšmė žmogui

Šiuolaikinėje psichologijoje artimus santykius aiškina prieraišumo paradigma. Prieraišumo jausmas yra kruopščių tyrinėjimų objektas, nes gali rodyti vaiko tarpusavio ryšių su jį prižiūrinčiu asmeniu kokybę.

Taigi jau pačioje kūdikystės pradžioje sąveika tarp vaiko ir motinos laikoma viena iš svarbiausių vaiko ir motinos santykių aspektų. O su jos formavimusi siejamas žmogaus fizinė, emocinė plėtra, sėkminga adaptacija ir psichinė sveikata. Bowlby kurdamas savo prieraišumo teoriją rėmėsi teiginiu, kad žmogus turi įgimtą polinkį formuoti artimus santykius. Prieraišumą Bowlby apibrėžė kaip vidinį besitęsiantį ryšį, kuriam būdingas artumo su prieraišumo asmeniu siekimas ir protesto reakcijos į išsiskyrimą (Pielage, Luteijn & Arrindell, 2005). Asmuo, tiesiogiai bendraujantis su kitu asmeniu, globojantis ir reaguojantis į to asmens problemas ir išgyvenimus, vadinamas prieraišumo asmeniu (kūdikystėje tai būtų motina). Tai tas asmuo, į kurį kreipiamasi kritiškais momentais. Pasak prieraišumo teorijos, pastovi ir jautri tėvų/globėjų priežiūra skatina saugaus prieraišumo stiliaus raidą, apibūdinama tarpasmeniniu pasitikėjimu bei artumu. Suaugę, saugaus prieraišumo vaikai, pasižymi didesniu artumo, pasitenkinimo bei noro tęsti santykius laipsniu, nei nesaugaus prieraišumo suaugę vaikai (Collins & Read, 1990, Feeney, 1999, Hazan & Shaver, 1987, cit. pg. Pielage, Luteijn & Arrindell 2005).

Netiesioginiai įrodymai parodė, kad nesaugus prierašumas vaikystėje – rizikos veiksnys vėlesniems santuokos sunkumams (Ricks, 1985; Birtchnell, 1993, cit.pg. Pielage, Luteijn & Arrindell, 2005).

Individui bręstant prierašumu patenkinami ir kiti poreikiai, tokie kaip sauga, pritarimas, artumas, kol galiausiai šią sritį papildo ir emociniai bei seksualiniai poreikiai. Be to, Bowlby teigimu, individo santykių kūdikystėje, vaikystėje ir paauglystėje pagrindu susiformuoja artumo ieškojimo ir artumo išreiškimo kitam mintiniai modeliai, turintys įtakos visam likusiam gyvenimui (Pielage, Luteijn & Arrindell, 2005;). Taip pat, pasak Bowlby, prierašumas paveikia psichologinį funkcionavimą per asmens emocinius ryšius (Pielage, Luteijn & Arrindell, 2005).

Tam pritaria ir Hetherington (2003), teigdamas, kad artimi santykiai svarbiausi ir pagrindiniai šaltiniai žmogaus raidoje. Per visą gyvenimą artimų asmeninių santykių kokybė gali skatinti arba kenkti psichologinei ir fizinei sveikatai, saugumui, gerovei, sugebėjimams; gali daryti įtaką net ir požiūriui į save (Hetherington, 2003). Artimi santykiai svarbūs žmogaus požiūriui į save, nes būtent tokių santykių metu, patiriamas jausmas, kad esi mėgstamas, kad tau pritaria, tave priima, tave padrašina, o tai stiprina pasitikėjimą savimi bei psichologinę ir kartu fizinę sveikatą.

Keli tyrimai, kiekvienas apimantis tūkstančius žmonių atskleidė, kad artimi ryšiai veikia sveikatą. Tyrimai parodė, jog žmonės palaikantys artimus ryšius su draugais, šeima, religinės bendruomenės nariais darbo ir kt., rečiau miršta pirma laiko lyginant su žmonėmis, kurie mažai bendrauja (Myers, 2000).

Taigi matome, kad artimi santykiai jau nuo pat individo gimimo yra svarbūs jo gyvenimui. Nors iš pradžių buvę svarbūs tik tarp individo ir motinos, vėliau artimų santykių ratas plečiasi, atsiranda giminės, draugai ir pan. Žinoma, nereiktų pamiršti, jog ir pačių artimų santykių turinys skiriasi: vienoks jis bendraujant su tėvais, kitoks su draugais. Be to, santykių turinys keičiasi vaikui augant. Pavyzdžiui santykių tarp priešingos lyties draugų raida gali būti tokia: iš pradžių jie buvo tik geri tolimi kaimynai, vėliau suolo draugai, o suaugus tampa pora. Ir tai atrodo tarsi artimų ryšių paieškos: iš pradžių su tėvais, vėliau su draugais, kol galiausiai ieškoma artimų santykių su priešingos lyties atstovu.

Taigi partneris – turbūt vienas svarbiausių prierašumo objektų suaugusio gyvenime. Daugeliui žmonių, pasitenkinimą teikiantys romantiniai santykiai – laimės ir geros savijautos šaltiniai, o palaikantys santykiai gali net apsaugoti žmones nuo neigiamų gyvenimo įvykių smūgių (Russell & Wells, 1994, Burman & Margolin, 1992, cit.pg. Pielage, Luteijn & Arrindell, 2005).

1.2.2. Socialinės aplinkos reikšmė poros santykiams

Žinome, kad poros santykiai nėra kažkokia romantiška sala be ryšio su išoriniu pasauliu. Nors keletas tyrimų pažymi, jog žmonių paklausus, kodėl jiems patinka būti kartu, jie nėra nelinkę kalbėti apie kitų santykių įtaką (Berscheid, 1999, cit.pg. Neyer & Voigty, 2004), tuo tarpu kiti tyrimai įtikinamai rodo, kad socialinė aplinka svarbi artimų santykių iškilimui ir išlaikymui, net jei tai neakcentuojama iš poros partnerių perspektyvos (Sprecher ir kt., 2002, cit.pg. Neyer & Voigty, 2004).

Socialinė aplinka apima šeimą ir kitas grupes. Psichologijos tyrimuose labiau pabrėžiamas vienas kuris nors grupės elementas, o ne visa grupė (Asendorpf ir kt., 1994; Asendorpf ir kt. Wilpers, 1998; Neyer, 1997; Neyer & Asendorpf, 2001, cit.pg. Neyer & Voigty, 2004). Pvz, pasirenkamas vienas aspektas – tėvų santykių konfliktiškumas ir pan. Tokiu būdu galima nagrinėti asmens socialinio tinklo įtaką poros santykiams. Dar daugiau, galima nagrinėti ar poros santykių kokybė pastovi, ar papildanti lyginant su tėvų tarpasmeniniais santykiais. Pastovios santykių kokybės pavyzdys būtų, kai artimi ir teigiami santykiai tarp tėvų palydinti artimos ir teigiamos partnerystės, tuo tarpu papildančios santykių kokybės pavyzdys būtų, kai partnerių santykiai konfliktiški, o tarp tėvų šilti ir harmoningi (Neyer & Voigty, 2004).

Deja tokių tyrimų išvados, jog prierašumo kokybė tarp skirtingų santykių objektų (t.y.tėvų, partnerio, draugu),yra pastovi, retos (Asendorpf ir kt., 1997; Baldwin ir kt., 1996, cit.pg. Neyer & Voigty, 2004). O vienas kitą papildančių santykių prielaida sulaukė mažo empirinio patvirtinimo (Blood, 1969; Burger & Milardo, 1995; Milardo & Allan, 1997; Sprecher ir kt., 2002, cit.pg. Neyer & Voigty, 2004). Galiausiai psichologiniai tyrimai, kurie nagrinėja partnerių santykių ryšį su tėvų ar draugų santykiais, labiau susiję su pastovumo, nei su vienas kita papildančiais santykiais prielaida.

Taigi kokybės pastovumas tarp skirtingų santykių ateina iš prierašumo teorijos perspektyvos, kai suaugusio partnerio prierašumas nuspėjamas pagal prierašumo patyrimą vaikystėje (Bartholomew, 1990, cit.pg. Neyer & Voigty, 2004). Pasak Bowlby (1982), suaugus prierašumas turėtų būti stabilus, kadangi asmens prierašumo stilius formuojasi ankstyvųjų interakcijų metu ir susiformavus vidiniams mintiniams modeliams, veikia elgesį vėlesniuose santykiuose. Vadinasi, to paties žmogaus prierašumo pastovumas skirtinguose santykiuose turėtų keistis ne daug, tačiau kai kurie tyrėjai su tuo nesutinka, remdamiesi raidos ir individualių savybių skirtumais (Asendorpf ir kt.,1997, cit.pg. Lehnart & Neyer, 2006). Pasak jų, kiekviena interakcija su nauju partneriu sudaro naują aplinką, kuri sukelia konkretų elgesį bei patirtį (Asendorpf ir kt, 1997, Baldwin ir kt. 1996, Furman ir kt.2002, cit.pg. Lehnart & Neyer, 2006). Paprasčiau tariant, tie tyrimai leidžia kelti įvairius klausimus, pvz.: ar Monikos saugumas ir priklausomybė nuo Tomo tokie pat kaip ir nuo Mariaus? Taigi šie klausimai kartu parodo, jog

nagrinėjant poros santykius svarbus ne tik kontekstas, kuriame jie pradėjo formuotis, bet ir pačio žmogaus, šiuo atveju partnerio asmenybės poveikis santykiams.

Ankstesnius analizės darbus, papildė Lehnart & Neyer (2006) tyrimas, kuris patvirtino, jog prierašumas svarbus jauno suaugusio romantiniuose santykiuose. Taip pat autoriai teigė, jog partnerio prierašumas santykiuose yra labiau situacinis nei stabilus (Lehnart & Neyer, 2006).

Pasak Lehnart ir kt. (2006) net ir partnerių išsiskyrimas neturi žalingo poveikio asmenybei, o pasitenkinimas bei priklausomybė gali būti didesni kituose romantiniuose santykiuose. Pasak autorių, stabilūs artimi santykiai sukuria aplinką, kurioje asmenybė gali kurti santykius pagal save, tuo pačiu metu keisdama santykius ir suteikdama jiems išskirtinumo (Lehnart & Neyer, 2006). Taigi jaunas suaugęs žmogus - tai tyrinėjantis įvairius gyvenimo stilius, bandantis pažinti save, savo aplinką, asmuo, ypač didelį dėmesį skiriantis poros santykiams, kurie jauname amžiuje pereina į labiau rimtus santykius (Furman, 2002, cit.pg. Lehnart ir kt., 2006). Šiuo laikotarpiu dažnai užduodamai sau klausimai: „ar tas asmuo su kuriuo susitikinėjau yra būtent „tas“ žmogus, su kuriuos norėčiau sukurti santuoką? Ar mūsų meilė tęsis? Ar turėčiau likti su šiuo partneriu, ar verčiau ieškoti kito? Jei pasiliksiu, ar būsiu laimingas/a? Jei išsiskirsiu ar viskas pasikeis?“

Vis dėlto pasikeitimai, kurie atsiranda turėjus kelis partnerius gali reikšti nestabilumą artimiausioje socialinėje aplinkoje, kuris paveikia asmenybę ir būsimų santykių kokybę. Lehnart ir kt.(2006), artimiausios aplinkos stabilumą suvokia kaip partnerių santykių stabilumą, kadangi romantiniai santykiai yra vienas iš svarbių socialinės aplinkos aspektų (Roberts ir kt., 2003, cit.pg. Lehnart ir kt., 2006). Taigi stabilūs santykiai – tai kontekstas asmenybės raidai.

Apibendrinant galima sakyti, jog suaugusio žmogaus prierašumo raida stipriai susijusi ne tik su asmenybės raida, bet ir su santykių nenutrūkstamumu bei pertraukiamumu. Partnerio suradimas ir stabilių bei patenkinamų santykių išlaikymas yra vienas iš pagrindinių daugelio žmonių gyvenimo tikslų (Roberts&Robins, 2000, cit.pg. Lehnart & Neyer , 2006). Asmenybės raida nevyksta be aplinkos įtakos. Ir priešingai, santykių stabilumas ir pokyčiai sukuria tokį aplinkos kontekstą, kuriame vyksta daug įvairių asmenybės santykių sąveikų (Lehnart & Neyer , 2006).Taigi nagrinėjant poros santykius svarbūs tiek asmenybės, tiek socialinės aplinkos veiksniai

1.2.3. Poros santykių aspektai

Tarpasmeninių santykių aspektų žinojimas, padeda lengviau atsakyti į klausimą, kas gi vis dėlto lemia, kad žmogus sukuria stabilius ilgalaikius santykius.

Atlikti tyrimai rodo, jog santykių stabilumas priklauso nuo kelių veiksnių (Karney & Bradbury, 1995, cit.pg., Arriaga, Agnew, 2001): pvz., poros, kurios išsiskiria, dažnai būna nepatenkintos savo santykiais, jiems trūksta artumo, tokių porų bendravimas dažniausiai būna sutrikęs, dažnai jie gali pasirinkti kitą jiems daug patrauklesnį partnerį nei dabartinis, arba jie neturi daug draugų, jiems dažnai būdingas vengiantis prierašumo stilius (Feeney & Noller, 1992; Felmlee, Sprecher, & Bassin, 1990; Gottman & Levenson, 1992; Simpson, 1987, cit.pg., Arriaga, Agnew, 2001).

Kalbėti apie pačius artimus santykius, galima įvairiais artumo, įsipareigojimų, pasitikėjimo, prierašumo tarp partnerių, meilės, pasitenkinimo santykiais ir pan. aspektais. Yra net įvairių bandymų skirstyti artimų santykių turinį. Kaip antai, Hatfield ir Berscheid skiria aistringą meilę, kuri apima stiprius jausmus, seksualinį potraukį bei visišką atsidavimą kitam žmogui, ir draugišką meilę, tai yra šiltą ir patiklų prisirišimą (Berschab, 1988, Berscheid & Walster, 1974; Hatfield, 1988, cit.pg. Lemme, 2003). Jų nuomone, aistringa meilė būna pažinties pradžioje ir pamažu blėsta, o draugiška meilė laikui bėgant stiprėja. Stenbergas (1988) šį skirtumą išplėtė, draugišką meilę padalindamas į dvi dalis: *intymumą*, kurį sudaro bendrumas, šilti ryšiai ir artimumas (ypač svarbus draugaujant), ir *įsipareigojimą*, tai yra siekimą palaikyti ryšius (Lemme, 2003).

Vienas iš būdų būti patenkintiems santykiais ir norėti juos tęsti yra, tada, kai abu partneriai gauna tiek, kiek duoda. Abipusis dalijimasis savimi ir nuosavybe, emocinės paramos davimas ir gavimas, rūpestis kito gerove yra bet kokių meilės santykių – tarp įsimylėjėlių, tarp tėvo ir vaiko, tarp artimų draugų – esmė (Lemme, 2003).

Kitas gyvybiškai svarbus artimų santykių dėmuo yra intymumas. Draugystė ar santuoka leidžia atsiskleisti, parodyti savo intymiausius bruožus: pomėgius ir nemėgstamus dalykus, svajones ir rūpesčius, pasididžiavimo ir gėdos akimirkas. Santykiams gilėjant vis daugiau atsiskleidžiama.

Taip pat akivaizdu, kad savęs atskleidimui tarpasmeniniuose santykiuose būtinas ir *pasitikėjimas* vienas kitu (Larzelere & Huston, 1980). Tik jis leidžia sumažinti susikaustymą ir gynybiškumą santykiuose. Be to, esant didesniam pasitikėjimo laipsniui, būna didesnis įsipareigojimų laipsnis (Larzelere & Huston, 1980). Kai kurie autoriai pastebi, jog pasitikėjimas gali būti tiesiogiai susijęs su nuolatinėmis pastangomis palaikyti ir gerinti santykių kokybę (Doherty, 1981, cit.pg., Stanley, 2004). Be to, pasitikėjimas gali daryti įtaką poros sprendimui: tuoktis ar gyventi nesusituokus.

Apibendrinant galima sakyti, jog tarpasmeniniai santykiai susideda iš daugybės komponentų. Atliktų tyrimų duomenys nagrinėjant juos visada praplečia mūsų žinias ir kartu papildo sąrašą rizikos veiksnių, kurie nulemia tokių santykių žlugimą. Šiame darbe nagrinėti pasirenkamas vienas poros santykių aspektas – įsipareigojimas. Tokį konkretų pasirinkimą nulėmė siekis, kuo išsamiau pateikti šį aspektą, tikintis, jog tai turės praktinę vertę, dirbant su jaunais suaugusiais. Reiktų pabrėžti, jog šiame

darbe nagrinėjami jauno suaugusio žmogaus tarpasmeniniai santykiai, nes šiuo laikotarpiu galima pastebėti kaip iš pradžių buvę draugiški santykiai pamažu tampa įsipareigojančiais santykiais. O tai suteikia gerą galimybę, kaip galima geriau atskleisti įsipareigojimo aspektą

1.2.4. Įsipareigojimas poros santykiuose

Bandydami apibrėžti įsipareigojimų sąvoką, susiduriame su tam tikrais sunkumais, nes ne visi vienodai supranta įsipareigojimų turinį, be to, sunku rasti tinkamą žodį, kuris geriausiai atspindėtų aspektą, kurį mes norime nagrinėti poros santykiuose. Pavyzdžiui, naudojant žodį „pasiaukojimas“, jis gali būti suprstas dviprasmiškai. Pirma, tai labai gražus individo poelgis, norint išsaugoti santykius. Bet artimuose santykiuose pasiaukojimas gali turėti ir neigiamo atspalvio, nes visiškai aukojantis santykiams, žmogus gali juose tiesiog „ištirpti“, netekti savęs kaip asmenybės.

Literatūroje įsipareigojimas apibrėžiamas kaip priežastinis mechanizmas, kurio dėka įvairūs kiti santykius puoselėjantys veiksniai nulemia santykių tęstinumą (Johnson, 1973; Rusbult, 1983, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001). Be to, tyrimai teigia, jog stiprus įsipareigojimas yra susijęs su pagrindiniu elgesiu, kuris apima: prisitaikantį elgesį, kitų santykių galimybių atsisakymą, norą aukotis dėl partnerio gerovės bei didesnes tendencijas susijusius su teigiamom santykių perspektyvom (Johnson, 1973; Rusbult, 1983, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001). Nepaisant plačių tyrimų bandant išsiaiškinti įsipareigojimo vaidmenį santykiuose, vis dar nesutariama kas įeina į „įsipareigojimo“ sąvokos turinį.

Kiti tyrimai bando tikrinti teorinius apibrėžimus apie procesus, kurie išlaiko santykius. Vienas iš tų procesų – įsipareigojimai (Agnew, Van Lange, Rusbult, & Langston, 1998; Johnson, 1973; Kelley, 1983; Levinger, 1965; Rusbult, 1983; Simpson, Gangestad, & Lerma, 1990; Surra, Arrzzi, & Asmussen, 1988, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Stanley & Markman, 1992;).

Daugelis autorių sutinka, kad įsipareigojimai apima tuos veiksnius, kurie skatina žmogų tęsti santykius (Kelley, 1983, cit.pg., Arriaga, Agnew, 2001). Tačiau literatūroje akcentuojami skirtingi veiksniai (Adams & Jones, 1997, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Surra, Hughes, & Jacquet, 1999). P.vz.: tyrimų metu, kai poros buvo klausama, koks yra įsipareigojantis partneris, gauta labai įvairių apibūdinimų. Įsipareigojantis partneris:

- a) turi stiprius asmeninius ketinimus tęsti santykius (Johnson, 1973; Levinger, 1965, cit.pgl. Arriaga, Agnew, 2001; Rusbult & Buunk, 1993; Stanley & Markman, 1992; Stanley ir kt., 1999),
- (b) jaučiasi prisirišęs ar susijęs su partneriu (Rusbult & Buunk, 1993; Stanley & Markman, 1992),
- (c) jaučiasi morališkai įsipareigojęs tęsti santykius (Johnson, 1991; Lydon, Pierce, & O'Regan, 1997, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Stanley & Markman, 1992,).

- (d) įsivaizduoja buvimą su partneriu tolimoje ateityje (Rusbult & Buunk, 1993),
- (e) santykiams teikiamas pirmumas gyvenime (Stanley & Markman, 1992),
- (f) bando įveikti kliūtis, kurios kyla kuriant/palaikant santykius (Brickman, Dunkel-Schetter, & Abbey, 1987; Lydon & Zanna, 1990, cit.pg., Arriaga, Agnew, 2001),
- (g) neturi kitų pasiūlymų sukurti santykius (Thibaut & Kelley, 1959, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Stanley & Markman, 1992, Stanley ir kt., 1999),
- (h) turi daugybę materialių ir nematerialių išteklių, kuriuos prarastų, jei santykiai nutrūktų (Hinde, 1979; Johnson, 1973; Lund, 1985; Rosenblatt, 1977, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Stanley & Markman, 1992, Stanley ir kt., 1999),
- (i) susiduria su sunkumais, jei nori santykius nutraukti (pvz.: patiria socialinį spaudimą) (Johnson, 1991; Levinger, 1965; Rosenblatt, 1977, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Stanley & Markman, 1992, Stanley ir kt., 1999).

Remiantis Stanley ir jo kolegų (1992) darbais, galima prieš tai pateiktus įsipareigojančio partnerio savybes sugrupuoti į du tarpusavyje susijusius konstruktus:

- **asmeninį įsipareigojimą** (personal dedication)
- **prievartinį įsipareigojimą** (constraint commitment).

Asmeninis įsipareigojimas remiasi individo troškimu išlaikyti ar pagerinti tarpasmeninius santykius su partneriu dėl abipusės naudos. Tuo tarpu, prievartinis įsipareigojimas remiasi jėgomis, kurios verčia individą išlaikyti santykius nekreipiant dėmesio į asmeninius poreikius (Stanley & Markman, 1992). Pavyzdžiui visuomenės spaudimas ir pan.

Vadinasi, jei įsipareigojimas suprantamas, kaip tikėjimas, jog santykiai tęsis ateityje, tai, pvz.: religiniai įsitikinimai ir socialinis spaudimas greičiausiai sustiprins asmens įsitikinimus, kad jų santykiai tęsis ilgai. Asmeninis atsidavimas partneriui gali padidinti įsipareigojimus, o materialiniai investavimai į santykius arba kitų patrauklių partnerių prieinamumas gali sumažinti įsipareigojimus (Stanley & Markman, 1992; Stanley ir kt., 1999). Taip pat partnerių sugebėjimas laikytis duoto žodžio gali sustiprinti įsipareigojimus, o nenoras aukotis dėl partnerio gali juos silpninti. Arba kuo labiau individas patrauklus kitiems potencialiems partneriams, tuo mažesnis jo įsipareigojimas esamam partneriui (Stanley ir kt., 1999; Jacquet, 2001). Taigi žmonės, kurie mažiau įsipareigoja, linkę tikėti, kad santykių problemos nėra lengvai išsprendžiamos, vadinasi, jie pesimistiškai nusiteikia problematiškų tarpasmeninių santykių išsaugojimo atžvilgiu. Priešingai, žmonės, kurie daug įsipareigoja, tiki, kad problemos gali ir turi būti išspręstos. Todėl, tokios poros gali išsaugoti trapius artimus santykius, ne todėl, kad jie jaučia spaudimą iš šalies, bet dėl to, kad išvelgia ilgalaikių santykių perspektyvą ir optimistiškai tiki, kad santykius galima atkurti (Amato & Deboer, 2001).

Kiti autoriai kalba apie įsipareigojimus apibendrintai, labai nedetalizuoja jų svarbą poros santykiams (Becker, 1960, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001).

Keletas autorių bandė susisteminti daugybę veiksmų susijusių su įsipareigojimais, paryškindami pagrindinius šių veiksmų aspektus.

Viena veiksmų grupė susijusi su įsipareigojimų veiksniais, kurie atsiranda pačiose santykiuose arba yra sukeliama išorės (Kelley, 1983, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Stanley & Markman, 1992). Šių veiksmų pavyzdžiai yra susiję su endogeniniais (endogenous) įsipareigojimais (Hinde, 1979, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001), asmeniniais įsipareigojimais (Johnson, 1991, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Stanley & Markman, 1992; Stanley ir kt., 1999), arba asmeniniu atsidavimu/pasišventimu (Rosenblatt, 1977, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Stanley & Markman, 1992; Stanley ir kt., 1999) — apimant pasitenkinimą santykiais ar santykių iškelimą į pirmą prioritetų vietą. Išorinių veiksmų pavyzdžiai susiję su egzogeniniais/išoriniais įsipareigojimais (Hinde, 1979, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001), konstrukciniais įsipareigojimais (Johnson, 1991, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Stanley & Markman, 1992; Stanley ir kt., 1999), arba įsipareigojimu kaip suderinimu/prisitaikymu prie išorinio spaudimo (Rosenblatt, 1977, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Stanley & Markman, 1992; Stanley ir kt., 1999) — pavyzdžiui patiriamas spaudimas iš kitų tęsti santykius arba neturėjimas finansinių galimybių palikti.

Antra veiksmų grupė kalba apie įsipareigojimus kaip apie veiksmus, kurie geriausiai užfiksuojami objektyviais rodikliais arba subjektyviu suvokimu. Objektyvius santykių rodiklius galime stebėti ne poros žmonių elgesyje, pvz.: šeimos narių įsikišimas, kai porą patiria sunkumų ir pan. Subjektyvų suvokimą galime stebėti poros partnerių kalboje apie santykius, pvz.: kalbos, jog norėtų, kad santykiai tęstųsi, kalbėjimą apie tai, kad nedomina kiti priešingos lyties asmenys ir pan. Dabartiniai tyrimai bando praplėsti mūsų žinias apie subjektyvų supratimą apie įsipareigojimus ir tiria ne tik kaip individai supranta "įsipareigojimus" (Fehr, 1999; Marston ir kt., 1998, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001), bet ir kaip poros paaiškina, kodėl jų įsipareigojimai kinta (Surra ir kt., 1999). Norisi paminėti, jog šiame darbe įsipareigojimai bus analizuojami, irgi remiantis subjektyviu suvokimu bei patyrimu.

Trečioji grupė įsipareigojimus apibūdina kaip priežastis išlaikyti santykius arba kaip psichologinę būseną, kuri apima kažką daugiau nei santykių išlaikymą. Kelley (1983) įsipareigojimų būseną apibūdino kaip tai, kas stabiliai priverčia santykius išlikti nepalietus laikui bėgant (pvz.: sąlygos, kurios palaiko stabilią partnerystę) (Arriaga, Agnew, 2001). Johnson (1991) taip pat apibūdino įsipareigojimų būseną kaip santykių išlaikymo priežastį: asmuo palaiko santykius, nes jis to nori (asmeninis įsipareigojimas), privalo tą daryti (moralinis įsipareigojimas) ir/arba neturi kito pasirinkimo (konstrukcinis įsipareigojimas) (Arriaga, Agnew, 2001). Reiktų paminėti, kad Johnson bandė skirti įsipareigojimo priežastis ir įsipareigojimo būseną, teigdamas, kad esamų santykių

tęstinumo įvertinimas (ar santykių tęsimas apskritai) sukelia stiprų moralinį įsipareigojimą. Taigi daugelis teigia, kad, nors pagrindinės sąlygos sukuria stiprų įsipareigojimą, tikra įsipareigojimų būseną apibūdinama kaip priežastinis noras išlaikyti santykius (Arriaga, Agnew, 2001).

Taigi prieš tai pateikti įvairių autorių darbų ir išvadų apie įsipareigojimą susisteminiškai tik įrodo, kad santykiuose įsipareigojimai įvairiai suprantami bei apibrėžiami. O norint dar kartą pabrėžti kaip svarbu žinoti, kas sudaro įsipareigojimus galima būtų pateikti poros santykių pavyzdį. *Pavyzdys*: Tomas ir Monika jau daugelį metų kartu, nes davė vienas kitam priesaiką būti kartu „kol mirtis mus išskirs“. Šiuo metu jų supratimas apie santykius skiriasi: palyginti su Monika, Tomas labiau patenkintas, daugiau dėmesio skiria santykiams, ir mažiau galvoja apie kitas moteris kaip galimas partneres; t.y. Tomas labiau priklausomas nuo Monikos, nei Monika nuo Tomo. Tomo stipri priklausomybė nuo Monikos, derinasi prie Monikos noro valdyti jį – jo priklausomybė ir jos valdžia atspindi skirtingas puses tų pačių objektyvių aplinkybių rinkinį. Taigi nors jie kartu jau daug metų, tačiau įsipareigojimo patyrimas individualus, t.y. kiekvienas savaip suvokia ir patiria. Iš tikrųjų, dažnai poros būna kartu, nepaisant jų skirtingų įsipareigojimų, t.y. nepaisant ryškių skirtumų emociniuose patyrimuose, skirtingų minčių bei ketinimų. Taigi subjektyvi psichologinė patirtis apibrėžta skirtingais komponentais, gali suteikti svarbią ir unikalią informaciją apie poros santykius.

1.2.4.1. Emocinis, kognityvinis bei motyvacinis įsipareigojimo komponentai

Dabartiniai tyrimai teigia, kad įsipareigojimai poroje sudaro daugiamačių konstrukta su trimis atskirais komponentais: emociniu, kognityviniu bei motyvaciniu. Panašiai apibrėžiami ir kiti daugiamačiai socialinės psichologijos (pvz.: požiūris) ir santykių (pvz.: meilė) konstruktai.

Pirmasis komponentas, psichologinis prierašumas santykiams, atspindi emocinį ryšį, kuris atsiranda tarp įsipareigojusių partnerių poroje. Kai didėja tarpusavio priklausomybė bei pasitikėjimas vienas kitu, galvojant apie partnerio gerovę, partneriai sąmoningai ar nesąmoningai tampa vis labiau imlūs stiprioms emocinėms patirtims, kurios sukeliamos partnerio elgesio (Berscheid, 1983, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001). Dar daugiau - individai, kurie vis labiau įsipareigoja, taip pat gali būti netiesiogiai veikiami partnerio teigiamos ar neigiamos patirties. Iš tikrųjų, kai partnerių emocinės patirtys sutampa, jie dažnai nesuvokia kaip priklauso vienas nuo kito. Partneriai gali galvoti, jog nebejaučia vienas kitam jokių jausmų, tačiau išsiskyrus, kurį laiką vėl pajunta nelauktą emocinę patirtį (Berscheid, 1983, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001). Taigi šių „klijų“ dalis, kuri laiko partnerius kartu ilgą laiką ir yra emocinis ryšys, kuris auga tarp įsipareigojusių partnerių (Sprecher, 1999, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001).

Antras komponentas labiau kognityvinis, nes kalbama ilgalaikę santykių orientaciją. Tai apima stiprias prielaidas, kad tolimoje ateityje santykiais išliks nepakitę. Kitaip nei emocinis prieraišumas santykiams, ilgalaikės orientacijos komponentas apima savęs išsivaizdavimą su dabartiniu partneriu ateityje “tiek džiaugsmu, tiek varge”. Didėjant tarpusavio priklausomybei, partnerių suvokimas apie santykių perspektyvas keičiasi, t.y. pradedama manyti, jog partneris motyvuotas irgi išlaikyti santykius ateityje (Holmes & Rempel, 1989, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001). Stabilūs santykiai taip pat apibūdinami komunikacija, netiesiogiai teigiant, kad santykiai ateityje išliks nepaleisti (Marston ir kt., 1998; Miller & Boster, 1988, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001). Iš tikrųjų abipusiškai priklausomi partneriai ne tik demonstruoja bendrą kognityvinį norą rasti bendrą tapatumą (Stanley & Markman, 1992; Arriaga, Agnew, 2001), bet ir išlaikyti kognityvinius modelius, kurie susiję su ilgalaikių santykių buvimu (Murray & Holmes, 1999, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001).

Trečias komponentas, ketinimai tęsti santykius, atspindi vidinę motyvaciją tęsti santykius ateityje. Tai išreiškia motyvacinę būseną, elgtis taip, kad išlaikytų santykius, t.y. elgtis pagal paplitusius socialinės psichologijos elgesio modelius (Ajzen & Fishbein, 1980, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001). Taigi, ketinimai išlaikyti santykius sudaro motyvacinį išsipareigojimų komponentą. Daugeliuose teorinių išsipareigojimo apibrėžimuose yra ketinimo/intencijos komponentas (pvz.: Hinde asmeniniai įžadai ar Johnsono asmeninis išsipareigojimas). Paprasčiausiai tikėjimasis, kad kažkas įvyks gali būti aplinkos perorganizavimo priežastis taip, kad būtų sukurtos sąlygos tam įvykiui įvykti (Lewin, 1951, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001); paprasčiau tariant pats ketinimas tęsti santykius, gali sukurti sąlygas tam tęstinumui. Šis motyvacinis komponentas ir ilgalaikių santykių orientacija susiję, bet atskiri konstruktai. Kaip Johnson (1991) teigia, individai su žemu asmeniniu išsipareigojimo laipsniu, bet stipriais struktūriniais išsipareigojimais, gali išlaikyti santykius ateityje, net jei šiuo metu neturi motyvacijos tęsti šiuos santykius (Arriaga, Agnew, 2001). Paprasčiau tariant, jei žmogus būna su partneriu daugiau dėl to (t.y. neturi motyvacijos asmeninės), kad patiria spaudimą iš aplinkos (struktūrinis išsipareigojimas), vis tiek turi galimybę tęsti tuos santykius ateityje.

Apibendrinant galima sakyti, jog išsipareigojimas, tai ketinimai palaikyti santykius ateityje, apimantys prieraišumo partneriui jausmą arba norą išlaikyti santykius nepaisant visų sunkumų. Išsipareigojimai subjektyviai išgyvenami ir apima tiek kognityvinį, tiek emocinį komponentus, kurie tiesiogiai daro įtaką žmogaus elgesiui poros santykiuose.

Taigi galiausiai pateikus visų darbe naudojamų kintamųjų apibrėžimus arba bent jau jų skirtingų autorių interpretacijas, prieiname prie klausimo, kuo vis dėlto tėvų skyrybas patyrusių jaunų suaugusių išsipareigojimų patyrimas poros santykiuose gali būti toks išskirtinis, jog reikėtų tyrimų, norint jų išsipareigojimus geriau suprasti.

1.2.4.2. Tėvų skyrybos ir įsipareigojimas poros santykiuose

Kaip pažymi Wallerstein ir kt. (2000), jauni suaugę, kurių tėvai išsiskyre, pasiekia savo ankstyvąją brandą, sunerimę dėl meilės, įsipareigojimų ir santuokos, nes bijo nesėkmės ir sužeidimo. Daugelis negali pradėti santykių, nes jų atstūmimo baimė tokia stipri, jog jie gali ilgus metus vengti artimų santykių. Tačiau draugystė svarbi, ar ji būtų trumpa ar ilga, tai bandymas kurti artimus santykius. Šiuo laikotarpiu, t.y. draugavimo, ieškomas būtent tas žmogus, su kuriuo norėtusi turėti artimus santykius visą likusį gyvenimą (Wallerstein, Lewis & Blakeslee, 2000).

Kaip jau buvo minėta, SSV sukuria santuokas anksčiau, nei jauni suaugę, kurių tėvai kartu gyvena. Tyrinėtojai aiškina, jog tokias ankstyvas santuokas, gali skatinti po tėvų skyrybų sumažėjusios akademinės galimybės (Amato & Keith, 1991), dažnai sukurta nemaloni namų aplinka bei dažnas emocinis skurdumas šeimoje (Glenn & Kramer, 1987).

Bet tokius mėginimus paaiškinti jaunų suaugusių ankstyvus santykius, paneigia tyrimų rezultatai, kurie rodo, kad lyginant SSV ir jaunus suaugusius, kurių tėvai kartu gyvena, pirmieji ilgiau nesiryžta įsipareigoti (Glenn & Kramer, 1987; Jacquet, 2001; Amato, 2003), yra linkę turėti daugiau trumpalaikių nei ilgalaikių santykių (Glenn & Kramer, 1987; Jacquet, 2001; Amato, 2003). Tai bandoma aiškinti tuo, jog jaunuoliai bijo pakartoti tėvų klaidas santuokoje. Taip pat, anot tyrimų, suaugę skyrybų vaikai, iškilus tarpasmeniniams konfliktams, linkę nutraukti santykius (Greenberg & Nay, 1982, cit.pg. Glenn & Kramer, 1987; Sanders ir kt., 1999) arba iš viso neįsitraukti į juos (Jacquet, 2001; Amato, 2003).

Gabardi ir Rosen (1992) atlikę tyrimą su 300 Kolorado valstijos universiteto studentais, nustatė, kad tėvų santykių konfliktiškumas nulemia partnerių skaičių žmogaus gyvenime (Gabardi & Rosen, 1992). Tačiau žvelgiant į įsipareigojimų tyrimus, svarbiausia ne tėvų konfliktiški/problematiški santykiai, bet tėvų parodymas, jog santuoka gali būti suardyta. Tai stebėdami vaikai pirmiausia išmoksta, kad santuoka nesitęsia visą laiką, kad žmonės neprivalo stengtis norint išlaikyti nemalonus santykius, ir kad skyrybos gali suteikti galimybę ieškoti didesnės laimės su kitais partneriais (Amato & DeBoer, 2001). Vadinasi, tėvų skyrybos vaikams gali sukurti tokį tarpasmeninio elgesio modelį, kuris pakenkia jų artimiems santykiams ir padidina santykių nestabilumo riziką ateity (Amato, 2001).

Keletas autorių savo tyrimais parodė, kad ypač moterys, kurių tėvai išsiskyre, linkusios pasakoti apie netikrumą ir problemas, susijusias su įsipareigojimais (Lauer & Lauer, 1991; Wallerstein, 1985; Wallerstein & Blakeslee, 1989; Wallerstein & Corbin, 1989, cit.pg. Jacquet, 2001; Hetherington, 2003).

Tačiau yra ir tokių tyrimų, kurie nerado jokių skirtumų. Pavyzdžiui, Dunlop ir Burns (1995) lygindami jaunų suaugusių, iš išsiskyrusių ir neišsiskyrusių šeimų, depresijas, prisitaikymą bei pasiruošimą įsipareigojimams, neišskyrė ilgalaikių tėvų skyrybų poveikio (Jacquet, 2001).

Taigi galima pasakyti, kad nors manoma, jog ankstyvas SSV santuokas skatina pasikeitusios sąlygos po tėvų skyrybų, tačiau yra tokių įrodymų, kad šie jaunuoliai gali įsipareigoti tik trumpalaikiams santykiams arba iš viso vengia jų. Tai aiškinama baimė būti vėl emociškai atstumtiems arba pakartoti tėvų klaidas. Taigi tyrimų rezultatų prieštaravimas tik įrodo, kad tai aktuali ir nevienareikšmiškai suprantama tema.

Apibendrinant galime sakyti, kad tėvų skyrybų ilgalaikės pasekmės gana plačiai nagrinėjamos kitose šalyse. Tiesa, tyrimų rezultatai gana priešaringi. Vieni tyrimai randa ilgalaikius žalingus skyrybų padarinius (DiNicola, 1989; Mueller&Pope, 1977, Wallerstein &Blakeslee, 1989, cit.pg., Neslon ir kt., 1992), kiti tik trumpalaikius neigiamus padarinius (Hetherington, 1979,1982; Parish&Wigle, 1985;cit.,pg., Neslon ir kt, 1992), o treči iš viso neaptinka nei neigiamų nei teigiamų skyrybų padarinių (Duberman, 1975; Kurdek and Siesky, 1984; Lusen, 1988, cit.pg.,Neslon ir kt, 1992). Viena iš dažniausiai minimų ilgalaikių skyrybų pasekmių, yra sutrikę SSV artimi santykiai. Tačiau ir čia nėra vienareikšmės nuomonės. Vieni sako, jog tėvų skyrybos paveikia SSV tarpasmeninius santykius (Wallerstein, 2000; Jacquet, 2001; Amato, 2003; Sabatelli & Bartle-Haring, 2003), tuo tarpu kiti sako, tai neigia (Franklin, Janoff-Bulman&Roberts, 1990, cit.,pg. Jacquet, 2001). Taigi lieka nemažai neatsakytų klausimų. Be to, Lietuvoje tyrimų, nagrinėjančių skyrybų padarinius suaugusiems vaikams, beveik iš viso nėra. Todėl atsižvelgiant į išdėstytus teorinius samprotavimus bei prieštaravimus tyrimų rezultatus, šiuo darbu siekiame išsiaiškinti kaip dėl tėvų skyrybų sutrikdytų šeimos santykių, jauni suaugę patiria tarpasmeninius santykius.

Siekiant kuo išsamiau perteikti SSV išgyventą patirtį, buvo pasirinktas vienas tarpasmeninių santykių aspektas – įsipareigojimai. Pažvelgus į literatūrą šia tema, matome, jog vieni tyrimai, teigia, jog daugelis SSV negali pradėti santykių, nes jų atstūmimo baimė tokia stipri, jog jie gali ilgus metus vengti artimų santykių (Wallerstein, Lewis& Blakeslee, 2000), tuo tarpu kiti mokslininkai sako, jog SSV sukuria santuokas anksčiau(Amato&Keith, 1991) nei jauni suaugę, kurių tėvai kartu gyvena. Taigi žinodami tokius mokslinius prieštaravimus, savo darbu siekiame duoti pradžia tyrimams, kurių duomenys padėtų geriau suprasti SSV įsipareigojimus poros santykiuose.

1.3. Tyrimo tikslai

Įsipareigojimas yra sudėtingas, įvairiai suprantamas ir patiriamas fenomenas. Šiame darbe bandoma išsiaiškinti, kaip įsipareigojimus poroje supranta, išgyvena jauni suaugę, kurie patyrė tėvų skyrybas. Visų tyrimo dalyvių pateikta patirtis priimama tokia, kokią jie pateikia. Tyrime nėra tiksliai apibrėžiama įsipareigojimų poros santykiuose samprata, kadangi šio fenomenologinio tyrimo uždavinys yra aprašyti reiškinį tokį, koks jis natūraliai reiškiasi tyrimo dalyvių poros santykiuose. Taip siekiant dar labiau atskleisti įsipareigojimo turinį, apie kurį kalba daugelis aukščiau minėtų autorių.

Tyrimo tikslai:

1. Apibrėžti, kaip patiriamas ir suprantamas SSV įsipareigojimas poros santykiuose,
2. Išsiaiškinti kur slypi kiekvieno SSV unikali įsipareigojimų patyrimą poros santykiuose patirtis

METODIKA

2.1. Tyrimo dalyviai

Tyrimo dalyviais buvo pasirinkti jauni žmonės, turintys partnerę/į (draugę/ą arba žmoną/vyrą) ir patyrę tėvų skyrybas. Tokį pasirinkimą nulėmė tyrimo tikslas - išsiaiškinti jaunų žmonių, kurie patyrė tėvų skyrybas išpareigojimų patyrimą poros santykiuose. Tikslingos atrankos metu ieškant tyrimo dalyvių taip pat buvo keliamas reikalavimas, kad tai būtų brandūs žmonės, kurie gali savirefleksijos būdu atskleisti savo patyrimą, pasidalinti savo išgyvenimais, to reikalavo pasirinktas tyrimo fenomenologinės analizės metodas. Gavus tyrimo dalyvių kontaktus (telefono numerius ar elektroninio pašto adresus), konkrečiai susitarta dėl interviu vietos ir laiko.

Tyrimo dalyvavo 8 respondentai – keturios moterys ir keturi vyrai (atitinkamai tekste toliau žymimi A, B, C, D ir U, T, V, Z). Tyrimo dalyvių amžius nuo 21 iki 28 metų. (žiūr. 1 lentelė)

Draugystės su partneriu trukmė nuo 6 mėnesių iki 6 metų. 6 tyrimo dalyviai gyvena atskirai su partneriu, 2 kartu (1 iš jų vedęs; 1 gyvena nesusituokus) (žiūr. 1 lentelė)

Tyrimo dalyvių amžius, kada jų tėvai išsiskyrė varijuoja nuo 3 metų iki 20 metų. 7 iš tyrimo dalyvių tėvų (motina/tėvas), su kuriuo jie liko gyventi po skyrybų, nesukūrė antros santuokos, 1 tyrimo dalyvė sukūrė. (žiūr. 1 lentelė)

1 lentelė. Tyrimo dalyvių demografiniai duomenys

Tyrimo dalyviai	Amžius	Amžius, kai tėvai išsiskyrė	Draugystės su partneriu trukmė	Ar tėvai buvo sukūrę antrą santuoką	Partneriai gyvena kartu ar atskirai (trukmė)
Moterys					
A	22	5	2m.10mėn.	Taip	Kartu (2m.8mėn gyvena nesusituokus)
B	22	13	1m 6mėn.	Ne	Atskirai
C	21	16	1m 7 mėn.	Ne	Atskirai
D	25	20	6m	Ne	Atskirai
Vyrai					
U	28	15	2m.	Ne	Atskirai
T	27	3	4m.5mėn.	Ne	Kartu(3m.vedęs)
V	22	6	6mėn.	Ne	Atskirai
Z	23	6	6mėn.	Ne	Atskirai
	Vidurkis = 23,8m Moterų 22,5m Vyrų 25m	4 vaikystėje, 3 paauglystėje, 1 suaugus	Vidurkis 2m.4mėn Moterų 2m.9mėn. Vyrų 2m. 5mėn.	7 tėvai nesukūrė santuokos, 1 sukūrė	6 gyvena atskirai, 2 kartu (1susituokęs, 1 nesusituokus)

2.2. Tyrimo eiga

2.2.1. Tyrėjos vidinis pasirengimas - Išankstinių nuostatų įvardinimas

Siekiant kuo atviriau priimti tyrimo dalyvio patirtį, prieš pradedant tyrimą aprašomi tyrėjos turimos nuostatos įsipareigojimo tema. Šitaip įvardinant turimą nuomonę stengiamasi pasiruošti tyrimui taip, kad tyrimo metu tyrėja kuo mažiau keistų pokalbio kryptį sau norima linkme, t.y. nesiektų patvirtinti/paneigti turimas nuostatas ta tema.

Tėvų skyrybų tema tyrėja domisi jau nuo trečio kurso. Ta pačia tema ji rašė ir bakalauro darbą. Jį parašiusi, suvokė, kad kiekybiniu metodu negalima atskleisti respondentų turimos patirties skaičiais. Tęsdama tėvų skyrybų temą ir pakeitusi tyrimo metodą iš kiekybinio į kokybinį, tyrėja tikisi, jog išgyventą patirtį pavyks atskleisti geriau. Prieš pradedama tyrimą tyrėja suvokia, kad šie teiginiai (žiūr. apačioje) yra pagrindiniai, kurių žinojimas gali apsunkinti tyrimo dalyvių patirties priėmimą, t.y. turimas įsitikinimas gali trukdyti išgirsti ir kitus tyrimo dalyvių patiriamus jausmus.

Susiformavusios nuostatos apie suaugusius tėvų skyrybų vaikus:

- Jauni suaugę, kurių tėvai išsiskyre, pasiekia savo ankstyvąją brandą, sunerimę dėl meilės, įsipareigojimų ir santuokos, nes bijo nesėkmės ir sužeidimo. Daugelis negali pradėti santykių, nes jų atstūmimo baimė tokia stipri, jog jie gali ilgus metus vengti artimų santykių (Wallerstein, Lewis & Blakeslee, 2000).
- Jaunų suaugusių, kurių tėvai išsiskyre, sukuria santuokas anksčiau, nei jauni suaugę, kurių tėvai kartu gyvena (Amato & Keith, 1991).
- Lyginant jaunus suaugusius, kurių tėvai išsiskyre ir kurių kartu gyvena, pirmieji ilgiau nesiryžta įsipareigoti, yra linkę turėti daugiau trumpalaikių nei ilgalaikių santykių. Tai bandoma aiškinti tuo, jog jie bijo pakartoti tėvų klaidas santuokoje (Glenn & Kramer, 1987; Jacquet, 2001; Amato, 2003).
- Anot tyrimų, suaugę skyrybų vaikai, iškilus tarpasmeniniams konfliktams, linkę nutraukti santykius arba iš viso neįsitraukti į juos (Greenberg & Nay, 1982, cit. pg. Glenn & Kramer, 1987; Sanders ir kt., 1999; Jacquet, 2001; Amato, 2003).
- Tėvų parodymas, jog santuoka gali būti suardyta, pirmiausia to išmoko vaikus, kad santuoka nesitęsia visą laiką, kad žmonės neprivalo stengtis norėdami išlaikyti nemalonus santykius, ir kad skyrybos gali suteikti galimybę ieškoti didesnės laimės su kitais partneriais (Amato & DeBoer, 2001).

Siekiant kuo labiau atsiriboti nuo įsitikimų/nuostatų įsipareigojimo tema, parašius teorinę dalį buvo stengtasi apie ją negalvoti. O žinodama prieš tyrimą įvardintas turimas nuostatas, tyrimo metu tyrėja sąmoningai stengėsi kontroliuoti savo kalbą su tyrimo dalyviais.

2.2.2. Tyrimo metodas ir tyrimo procedūra

Tyrimui naudotas fenomenologinis metodas. Gautų duomenų negalima apibendrinti, tačiau, žinodami apie daugelio žmonių tam tikrą fenomeno (šiuo atveju jaunų suaugusių, patyrusių tėvų skyrybas, poros santykius) patyrimą, žinome apie šio fenomeno patyrimą apskritai (Giorgi, 1985).

Fenomenologinio analizės metodo pasirinkimą lėmė tai, kad toks individualus išsipareigojimų poros santykiuose patyrimo išsiaiškinimas gali atskleisti naujus poros santykių, jaunų suaugusių, kurių tėvai išsiskyrė, fenomeno aspektus, praplėsti psichologinę išsipareigojimų poros santykiuose sampratą.

Fenomenologinė analizė – tai aktyvus procesas, sąmonės srautą verčiantis į reikšmę ir formą turinčią žodinę išraišką. Tyrėjo darbas – sąmonę nukreipti norima linkme ir gautam turiniui suteikti aiškia ir suprantamą žodinę išraišką, kuri atitiktų autentiškos patirties esmę ir būtų maksimaliai suprantama kitam, į analizę neįtrauktam asmeniui. Kaip pažymi metodo kūrėjas A. Giorgi, tyrinėjimo tikslas – „pagauti“ ir kaip įmanoma tiksliau užfiksuoti būdą, kuriuo konkretus fenomenas yra patiriamas, ir kontekstą, kuriame fenomenas išgyvenamas. Fenomenologinės analizės metu atliekami aiškūs, eidinė (gr. eidos – prasmė) redukcija paremti žingsniai ir išlaikomas procedūrų griežtumas, tačiau labai svarbi yra ir tyrėjo intuicija atskleidžiant esminius tiriamo fenomeno aspektus bei subjektyvią jų reikšmę (Giorgi, 1985).

Tyrimo duomenys buvo renkami pusiau struktūruoto atviro interviu būdu. Tyrimo dalyvių buvo prašoma atsakyti į vieną pagrindinį klausimą: „Gal galėtumėte prisiminti ir kuo išsamiau papasakoti pačią ryškiausią savo gyvenimo situaciją, kai patyrėte, jog esate išsipareigojus/-ęs savo draugui/ei?“ Tikslinamieji klausimai buvo užduodami atsižvelgiant į pokalbio turinį ir tyrimo tikslus. Interviu trukdavo nuo 20 min iki 45 min. Pokalbis vykdavo ramioje, tyrimo dalyviui gerai pažįstamoje aplinkoje, t.y. jos/jo namuose arba darbovietėje. Atėjus tyrėjai, respondentai visada būdavo paruošę atskirą patalpą, kurioje niekas netrukdydavo pokalbiui. Visi interviu buvo užrašomi diktofonu. Vėliau diktofono įrašai buvo dešifruojami.

Po interviu tyrimo dalyvių buvo prašoma užpildyti trumpą anketą (žiūr. priedą), kuria buvo stengiamasi surinkti pagrindinę informaciją apie tiriamuosius: amžių, lytį, apie jų tėvų šeimyninę padėtį po skyrybų. Taip pat buvo klausama apie draugystės su partneriu trukmę bei gyvenimą su partneriu, t.y. gyvena kartu ar atskirai.

2.2.3. Duomenų analizė

Diktofono įrašai buvo dešifruojami ir gauti originalūs tekstai toliau buvo analizuojami keturiais etapais.

I etapas: **Perskaitomas visas tekstas, kad susidarytų bendras jo vaizdas ir, kad būtų galima jį įsigilinti.**

II etapas: **Teksto suskirstymas į atskirus prasminius vienetus, atsižvelgiant į tiriamą fenomeną.** Jie išskiriami tyrėjo, atsižvelgiant į rūpimą fenomeną. Į prasminį vienetą patenka turinys, kurį galima išreikšti kitais žodžiais, viena mintimi ar keliomis glaudžiai susijusiomis mintimis, apibūdinančiomis tiriamą fenomeną. Atliekant šį veiksma, brūkšnelis dedamas tose vietose, kur tyrėjas jaučia minties ar jausmo pasikeitimus. Prasminiai vienetai perrašomi trečiuoju asmeniu. Suskirstymas į prasminius vienetus neturi lemiamos reikšmės tolimesniam darbui su teksto turiniu. Šis žingsnis greičiau yra labiau praktinis, padedantis priėti prie kito analizės etapo, nes viso teksto mes negalime suvokti iš karto. Lengviau jį įsigilinti dalimis.

III etapas: **Subjektyvus pasisakymas perfrazuojamas į psichologinę kalbą, atsižvelgiant į tiriamą fenomeną.** Tai už subjektyvios išraiškos slypinčios prasmės atskleidimas. Perfrazavimas į psichologinę kalbą vyksta tyrėjui mėginant suprasti pateiktą turinį, jo reikšmę, atsirenkant variantą, kuris atrodo tinkamiausias. Kol kas nėra visuotinai susitartos psichologinės kalbos, todėl tyrėjas naudoja savo psichologinę-fenomenologinę kalbą, susiedamas ją su teksto autoriais žodyno galimybėmis. Perfrazuojamas kiekvienas išskirtas prasminis vienetas. Remiamasi įžvalga, intuicija.

IV etapas: **Perfrazuoti prasminiai vienetai jungiami į nuoseklų tekstą**

Sudaromas galutinis tiriamo fenomeno apibrėžimas. Sudarant nuoseklų tekstą, jungiami tą pačią reikšmę turintys prasminiai vienetai, kiti sutraukiami, apibendrinama. Nuoseklus tekstas dar trumpiau nusakomas bendru fenomeno apibrėžimu taip, kad jame atsispindėtų visas tyrimo požiūriu esminis turinys. Galutinis apibrėžimas tuo išsamesnis, kuo įvairesnė yra tyrimo medžiaga. Tai padeda išskirti, kas yra esminio, pastovesnio tyrimo fenomene bei parodo tiriamo fenomeno įvairovę.

2.2.4. Tyrimo metodo validumo patikrinimas

- Siekiant užtikrinti patyrimo analizės validumą su tyrimo dalyviais buvo susiektą antrą kartą ir parodyti specifinį jų įsipareigojimo patyrimo situacinį apibrėžimą, klausta ar jie gali save jame atpažinti. Atsižvelgus į pastabas, apibrėžimai pakoreguoti.
- Tyrimo duomenų analizės sutikrinimas su žmogumi, kuris supranta fenomenologinę analizę, šiuo atveju konsultavimasis su A.Matulaite-Harwood.

REZULTATAI

Atlikus tyrimą gauti aštuoni subjektyvaus įsipareigojimo patyrimo poros santykiuose tekstai. Visi jie buvo analizuojami metodikoje aprašyto A.Giorgi fenomenologinio tyrimo metodo pagalba. Tokiu būdu buvo gauti individualūs įsipareigojimo patyrimo poros santykiuose situaciniai specifiniai apibrėžimai ir bendras fenomeno apibrėžimas.

Siekiant užtikrinti tyrimo dalyvių (*patirties?*) konfidencialumą, magistro darbo rezultatų dalyje pateikiamos tik svarbiausios pokalbių ištraukos. Vardai, visi kiti pavadinimai keičiami, siekiant kuo geriau užtikrinti tyrimo dalyvių privatumą. Pateikiant svarbiausias originalių tekstų ištraukas skliausteliuose parašyti tyrėjos tikslinamieji klausimai. Visi originalūs tekstai, bei jų detalios analizės protokolai pateikiami atskirai susegtame magistro darbo priede.

Rezultatų pateikimo struktūra:

- ❖ Pirmoje rezultatų dalyje, pateikiamas vieno tyrimo dalyvio teksto fenomenologinės analizės pavyzdys.
- ❖ Antroje rezultatų dalyje pateiki visų kitų tyrimo dalyvių esminės originalių tekstų ištraukos ir specifiniai situaciniai apibrėžimai.
- ❖ Trečioje rezultatų dalyje pateikiami atskiri įsipareigojimo patyrimo aspektai ir jų apibūdinimas
- ❖ Ketvirtoje rezultatų dalyje pateikiamas galutinis įsipareigojimo patyrimo poros santykiuose apibrėžimas

3.1. Detali vieno teksto fenomenologinė analizė

Detalios analizės pavyzdžiu pasirinktas tyrimo dalyvės A (moteris, 22 metai) gauto teksto svarbiausios ištraukos bei viso teksto analizė pagal A.Giorgi fenomenologinį metodą.

Tyrimo dalyvės A (amžius 22 metai, su partneriu 2m ir 10 mėn.) originalaus teksto ištraukos

<...>į mane kreipėsi pagalbos mano draugo artima šeima su prašymu pagelbėti, patarpininkauti jo močiutei, organizuojant pagalbą, ir aš lanksčiau, skambinausi, kontaktavau su gydytojais ir kaip ir suorganizavau, kad tai močiutei būtų suteikta pagalba. Ir iš principo tuo rūpinausi aš, bet viduje aš jaučiau, kad aš privalau tai padaryti, nes tai yra mano draugas, jam yra blogai, kai jo šeimai yra blogai, todėl aš turiu rūpintis, kad jo šeimai būtų gerai<...>

<...>buvo šeimos šventė, kur aš buvau kartu su savo draugu, buvo draugo tėvai ir buvo draugo močiutė ir senelis ir na..močiutės ligos pobūdis yra psichinė liga labai stipri depresija ir tam kaip ir susijime pasibuvime daug žmonių, daug triukšmo ir jai pačiai močiutei buvo labai sunku ir aš jaučiau kaip draugas visą laiką buvo įsitempęs, jis visą laiką žiūrėjo, svaidė žvilgsnius. Močiutė buvo visiškai ne kokia ir aš tai mačiau, kadangi iki tol aš ja kaip ir pažinojau tokia, na kaip silpniau reaguojančią, raumenų tonusas sukritęs, tiesiog požymiai išoriniai buvo labai akivaizdūs ir aš net mačiau, sakau aplinkui labai didelis triukšmas, daug žmonių, šokiai, estrada, o jam vos ne iki ašarų, jam skaudu, atitinkamai jo tėvams taip pat atitinkamai jo tėvams taip pat<...>

<...>konkrečiai pati situaciją buvo kuri jau man prisiminė, kad anksčiau močiutė turėjo važiuoti namo ir jinai ėjo link mašinos ir ją reikėjo įsodinti į mašiną ir draugas bando ją įsodinti į mašiną. Jinai nepakelia rankų, nepakelia kojų, jinai negali atsisėsti jai sunku ir tada toks didelis sujudimas, draugo tėtis į ašaras, draugas į ašaras ir man tada toks jausmas, kad aš turiu kažką daryti, aš privalau kažką daryti.<...>Aš tai pirmiausia pasakiau draugui, kad galiu kreiptis į gydytoją.<...>Aš pirmiausia pasakiau tyliu draugui pačiam ir tiesiog paklausiau ką tu apie tai manai atsargiai, nes aš iš principo toj šeimoj buvau gal kokius tris keturis mėnesius na toj pusėj su seneliu. Ir taip atsargiai bandžiau patikslinti/patikrinti jo reakcijas kaip į visą tai reaguos<...>

<...>(o kaip tu pati tada jauteisi?tu iš pat pradžių sakei, kad buvo šventė ir matei, kaip draugas nuolat dairosi, kai tą pastebėjai kokie jausmai buvo?) aš jaučiau, kad kažkas negerai, aš žinojau, kad kažkas negerai ir pati kaip ir perėmiau tą tokį kaip ir nerimą ir vat dabar aš net progos neatsimenu šventės<...>

<...>(ir tada kai ji išvažiavo, draugui pasiūlei, jis pradėjo tavęs klausinėti ar tikrai taip galėtum, kas po to buvo?) tada mes nuėjome prie jo tėvų arčiau ir tada jau kalbėjomės su tėvais. Pirmą pasikalbėjau su mama<...>(o kokie jausmai buvo tada?jau kai pradėjai tartis) visų pirmą emocinę įtampą atslūgo.<...> kai mes jau pradėjom derinti detales. Pirmą aš labai nepasitikėjau, pirmiausia aš nepasitikėjau savim, aš galvojau, kad aš dabar pasižadėsiu, aš pasisakysiu<...>(abejonės?)abejonės taip, kad tai neįgyvendinama, bet po to, kai aš pradėjau tartis, pati savo kontraargumentais atmetinėjau, nes matyt ką aš žinau gynybinė reakcija, apsidraudimas suveikė ir man po to ramiau darėsi<...> po pokalbio tai man buvo palengvėjimas, man buvo labai pasididžiavimas savimi ir toks kažkoks prasmingumo jausmas, kaip priešinga reakciją tam beprasmiškumo jausmui, kai aš stovėjau..

<...>(kokios tada kūno reakcijos buvo toj beprasmiškumo situacijoje?)širdies plakimas stiprus<...> toks vidinis susijaudinimas, nerimo jausmas (sakei, kad pajutai, jog „aš privalau tai padaryti“ kokios tada buvo kūno reakcijos?) toks įsitempimas, pasitempimas(rodo ištiesdama nugara kėdėje)va nu vat toks..,kad „na palauk turiu kažką padaryti“<...>

<...>(tai ką aš girdžiu, tai kad buvo šventė, kad buvo linksmybės, bet jausmai tai buvo..) neigiami.ir vienareikšmiškai // iki tos vietos, kol nu vat išeitis atėjo<...>

<...>(o tu sakei, kad tu apsiverkei, kurioj vietoj tai buvo, kad draugo tėtis priėjo prie tavęs su ašarom?iki to sprendimo ir priėjimo prie tėvų ir pasakojimo, ką galima daryti?)<...>tai buvo po to, kai aš , kai mes pasikalbėjom ir net jo tėvam, mes jau pasikalbėjome, nes mes jau sėdėjome mūsų mašinoje su draugu.Mes nesiruošiame važiuot,bet mes sėdėjome mašinoje ir aš kažkaip jausmas, kai aš atsimenu tą situaciją save mašinoje ir man atrodo mes tiesiog kalbėjomės su draugu apie kažką kitą ir po to priėjo tėtė ir draugo tėtė<...> ir mes kažkaip pradėjo kalbėti apie mašiną, man atrodo, kad ten su padangom susiję, tai va apie tuos pinigus kaip mes, koku būdu grąžinsim ar mes atvešim ir t.t.Ir sako „ne jokių pinigų nereikia<...> ir buvo „jokių pinigų nereikia, kai aš pasensiu, kai aš būsiu senas jūs man pampersų nupirksit“.Tada jo tėtės akys pilnos ašarų, tada aš atsisukau į draugą, nes tėtė arčiau manęs buvo<...> Ir aš į draugą taip iš karto pasižiūrėjau, jo irgi akys sudrėko matau ir man tas tada labai susijaudinau, nu gumuliukas pakilo(rodo gerklėje vieta).Dabar atsimenu ir dabar gumuliukas atsistoja(šypsosi).Ir nuriedėjo ašara.Ir aš „nu baikit“.Aš atsimenu draugo tėtė suspaudė mano ranką ir aš sakiau „jūs baikit“.<...>Tas susigraudinimas buvo labai labai teigiamas. Na labai teigiamas ir toj vietoj aš jaučiausi labai savo vietoje.Jaučiausi pripažinta, priimta ir man tikrai užstrigo, kad „kai aš būsiu senas J-Ū-S man nupirksit pampersų“. Toj šeimoj buvau, nu kiek gal puse metų, nu gal devynis mėnesius<...>

<...>(ar dar yra kokia smulki detalė, kurios galbūt nepaminėjai)<...>man labai svarbi buvo nuomonė draugo mamos toje vietoje, nes jinai kaip ir yra marti močiutei. Bet aš tiesiu taikymu ėjau pas mamą, nes galbūt jinai toj poroje, na ji tokia konkretesnė ir draugo ir jo mamos santykis yra..turi daugiau ambivalentiškumo<...> bet toje vietoje man labai norėjosi jeigu aš susitariu su mama, mane priimtų, man duotų tą leidimą veikti ir galvojau kad tai galų gale bus efektyviausia toje vietoje, mama nuspręs, kad viskas bus gerai ir tikrai viskas bus gerai, o antras dalykas, kad labai norėjau, kad galų gale draugas

gautų nežinau mamos palaiminimą, kad aš nu tikrai esu tas žmogus, geras, nes nu kaip draugo mama yra marti močiutei, taip aš skaitausi jai<...>

Tyrimo dalyvės A(amžius 22metai, su partneriu 2m ir 10 mėn.)teksto fenomenologinė analizė

Teksto analizės etapai pateikiami 2 lentelėje. Pirmame lentelės stulpelyje pateikiamas antrasis analizės procedūros etapas – teksto perrašymas trečiuoju asmeniu, nekeičiant autoriaus kalbos, tekstą skaidant į prasminius vienetus. Antrajame stulpelyje pateikiamas trečiasis procedūros etapas – autoriaus kalbos perfrazavimas į psichologinę kalbą, teiginius apabendrinant ir išskiriant esmines prasmes.

Nr	Prasminiai vienetai/ trečiuoju asmeniu	Psichologinė kalba
1.	Pasak A, įsipareigojimo patyrimo situacijų labai daug detalių kiekvieną dieną. A pasakoja apie situaciją, kai į ją kreipėsi pagalbos jos draugo artima šeima su prašymu pagelbėti, patarpininkauti draugo močiutei organizuojant pagalbą. Ir A lakstė mieste, skambinosi, kontaktavo su gydytojais ir suorganizavo, kad močiutei būtų suteikta pagalba.	1+2 A tarpininkavo ieškant pagalbos jos draugo giminaitėi, tarpininkauti A skatino pareigos jausmas draugui.
2.	Viskuo rūpinosi A, nes viduje jautė, kad ji privalo tai padaryti, nes tai yra jos draugas, jam yra blogai, kai jo šeimai yra blogai.Todėl A turėjo rūpintis, kad jos draugo šeimai būtų gerai	Žiūr. 1 prasminį vieneta
3.	Pagalbos suorganizavimo rezultatas buvo teigiamas, buvo padėta, buvo ryški pagalba suteikta ir A buvo didvyrė tos šeimynos. Ir pati A jautė, kad padarė, tai ką galėjo. Įsipareigojimo draugo šeimai priežastis buvo pats draugas, nes A draugas buvo nelaimingas, buvo ašarų, kad blogai draugo artimam žmogui-močiutei.	Tarpininkavimas pavyko ir A jautė, kad jos pastangos nenuėjo veltui. Paskata tarpininkauti buvo pats draugas, nes jis dėl savo giminaitės ligos išgyveno stiprius nemalonius jausmus.
4.	Buvo šeimos šventė, kurioje A kartu su savo draugu, draugo tėvais, draugo seneliais dalyvavo. Močiutės ligos pobūdis yra psichinė liga labai stipri depresija. Tame pasibuvime buvo daug žmonių, daug triukšmo ir draugo močiutei buvo labai sunku. A jautė, kad jos draugas visą laiką buvo įsitempęs, jis visą laiką žiūrėjo, svaidė žvilgsnius. Močiutė buvo visiškai ne kokia. Ir A tai matė. Iki tos šventės A pažinojo draugo močiutę kaip silpniau reaguojančią, kurios raumenų tonusas sukritęs. Šventėje močiutės ligos požymiai išoriniai buvo labai akivaizdūs, kad net A tai pastebėjo. Aplinkui buvo labai didelis triukšmas, daug žmonių, šokiai, estrada, o A draugui buvo vos ne iki ašarų, jam buvo skaudu,	4+11+21 A kartu su draugu bei jo giminaičiai dalyvavo giminės susitikime. A pati pastebėjo, jog draugo giminaitės elgesys dėl ligos labai išsiskyrė. Ir Nors A draugo giminių susitikimas buvo dėl džiugios progos, A susitikimo aplinkoje jautė tik stiprias nemalonias emocijas, kurias pati perėmė
5.	Taip pat šventėje buvo artimiausias A draugo šeimos branduolys: tėvai, sesuo su kuriais A dažniausiai bendrauja,jiems irgi, pasak A, buvo sunku. Konkreti situacija, kurią A prisiminė, kad A draugo močiutė turėjo važiuoti namo anksčiau. Močiutė ėjo	5+10 Giminaitės ligos požymius A dar geriau pastebėjo, kai giminaitė turėjo anksčiau išvykti. Toje situacijoje tarp aplinkinių tvyrojo

	link mašinos ir ją reikėjo įsodinti į mašiną. Draugas bandė ją įsodinti į mašiną, bet močiutė nepakėlė rankų, nepakėlė kojų, jina negalėjo atsisėsti, jai sunku buvo. Dėl to tada toks didelis sujudimas buvo, draugo tėtis į ašaras, draugas į ašaras	stiprūs nemalonūs jausmai, o A draugas ir draugo tėvai netgi pravirko.
6.	Tada A kilo jausmas, kad ji turi kažką daryti, kad ji privalo kažką daryti. A neseniai buvo iš klausiusi psichiatrijos kursą Universitete. Jai pirma mintis buvo, jog A privalo kreiptis ten pagalbos, ji privalo kreiptis į savo dėstytoją, nes A žinojo, kad ji konsultuoja. A mąstė, kad jei diagnozė yra depresija, taip neturėjo būti, tai jau buvo užleista liga. A tai pasakė garsiai. Pirmiausiai ji pasakė draugui, kad gali kreiptis į gydytoją.	6+7+17+29+30 Toje situacijoje A buvo apėmęs irgi beviltiškumo jausmas, kurį A juto stipriomis kūno reakcijomis (stiprus širdies plakimas, vidinis susijaudinimas). Pačioje stiprių neigiamų jausmų kulminacijoje, A suvokė, jog privalo imtis veiksmų. Gimus tarpininkavimo idėjai, A suvokė vidinį pasiryžimą, kurį vėl juto kūnu(raumenų įsitempimu stuburo srityje).
7.	A buvo viena iš lydinčių(dar ten buvo draugas, draugo mama, sesuo, tėtis, senelis) močiutę žmonių, ir kai A draugas ir draugo tėtis bandė įsodinti močiutę į mašiną A buvo šalia, jokio kontakto su močiute neturėjo Kai mašina nuvažiavo, A pasakė savo draugui, kad gali padėti. Draugas reagavo ramiau.	Žiūr. 6 prasminį vieneta
8.	A pirmiausia pasakė tyliau (pabrėžia) draugui ir paklausė ką draugas apie tai mano atsargiai(tyliau pasako šį žodį). A toj šeimoj, toj pusėj su seneliu buvo gal kokius tris keturis mėnesius. A atsargiai bandė patikslinti/patikrinti draugo reakcijas(tyliau pasako). A draugas pasitikslino, ar ji tikrai tai galėtų bei ko reikėtų, kad tai būtų padaryta. A pasakė, kad dar nieko nežino, bet pažadėjo pabandyti. Jei A dėstytoja priimtų, močiutei reiktų atvažiuoti į miestą. A pasiteiravo draugo, ar techniškai būtų kam atvežti. Draugas patikino, kad tikrai būtų.	8+14+15+31 Patyrusi išipareigojimo jausmą draugui, A mąstė apie galimą veiksmų eigą, apie kurią pirmiausia prasarė savo draugui, nes nors ir dėl tarpininkavimo A nė trupučio neabejojo, tačiau A užplūdo netikrumo jausmas, dėl tarpininkavimo būdo. Pasikalbėjusi su draugu, tarpininkavimo idėja buvo pasiūlyta A draugo tėvams, su kuriais A susitarė dėl konkrečių veiksmų. Susitarus, A patiriama įtampa truputį nuslūgo, tačiau vis dar išliko.
9.	Pati šventė vyko kito miesto rajone(o ne tame mieste, kuriame, dirba A pažįstama gydytoja) ten kur pati močiutė gyvena. Pasak A, visa A draugo šeimos pusė, ten gyvena.	-
10.	Labiausiai įstrigęs A momentas, kai A draugo močiutė kėlė vieną koją, kėlė kitą koją, bet jina negalėjo tai padaryti, nes jai ir skaudėjo, ji nepajudėjo. Pati močiutė viską suvokė ir jai pačiai negera buvo. Dabar draugo močiutė šiek tiek atsigavo, nes jai buvo pritaikyti geri vaistai. Tuo metu, kai A ir kiti kalbėjo apie močiutę, jie	Žiūr. 10 prasminį vieneta

	<p>jautėsi blogai, nes negalėjo jai niekuo padėti ir ji jautėsi...</p> <p>Kitas momentas labiausiai įstrigęs A buvo draugo tėtis</p>	
11.	<p>Nors A dalyvavo šventėje, tačiau aplinkoje, kurioje ji buvo, buvo ašaros. A šventės metu jautė, kad kažkas buvo negerai. A žinojo, kad kažkas negerai ir ji pati perėmė tą nerimą. Dabar A net progos neatsimena šventės, ji neatsimena ko jie ten buvo. A tik atsimena, kad tai buvo ruduo ir kad po kokio mėnesio močiutei buvo konsultacija, kai jau buvo susitarta ir močiutė atvažiavo. A emociškai atsimena, kaip labai neigiamą emociją, visi verkia, močiutė verkia, jie verkiam, draugas verkia..</p>	Žiūr. 4 prasminį vieneta
12.	<p>A verkė. Ji šiek tiek susigraudino, kai draugo tėtė priėjo prie jos. A ir jos draugas su tėvu kalbėjosi apie pinigų gražinimą už paslaugą. Tuo metu draugo tėtis su ašarom akyse pasakė, kad nereikia gražinti pinigų, ir kad kai jis bus senas A ir jos draugas pampersų jam nupirks. Pasak A, kai verkė dviejų metų vyras (šypsosi)- draugo tėtė verkė, draugas verkė, A ašara nuriedėjo irgi. Lyg ir po to ji susigėdo, nes kaip ji čia taip pravirko, nes A šeimoje nėra priimta rodyti savo emocijų štai taip ir taip atvirai kalbėti(šypsosi)</p>	Žiūr. 23 prasminį vieneta
13.	<p>Pasak A, dabar kalbėdama apie tos situacijos ašaras ji šypsosi, nes tai A buvo nuoširdumo viršūnė.</p>	Žiūr. 23 prasminį vieneta
14.	<p>Močiutei išvažiavus, A ir jos draugas nuėjo arčiau prie draugo tėvų pasikalbėti. Pirmą draugas pasakė, kad A galėtų padėti, o po to A kalbėjosi su mama. A sakė, kad galėtų suorganizuoti savo dėstytojos konsultaciją (tvirtu balsu pasako). Kad dėstytoja dirba psichiatrijos ligoninėje. A papasakojo, kad ji mokės psichiatriją ir turi labai gerą dėstytoją, kuri tikrai konsultuoja, nes ji ir jos kurso draugai matė jos pacientus. Kad A turi dėstytojos elektroninio pašto adresą ir gali jai pasiskambinti ir galų gale jei ne pas pačią dėstytoją, ji bent nukreiptų. Jie tiesiog tarėsi ir rezultatas viso to buvo, kad jie susitarė, kad A turėjo tai padaryti. Ji kai padarys, ji turėjo pirmadienį pranešti. Jie susitarė viską iki detalių</p>	Žiūr. 8 prasminį vieneta
15.	<p>Pradėjus tarti A atslūgo emocinė įtampa, nes kai ji stovėjo šalia, kai močiutė bandė įlipti, bet močiutei nesisekė, A buvo apėmęs didelis beviltiškumo jausmas. Aplinkiniai, draugo sesė, mama stovėjo ir, pasak A, beviltiškumas aplinkui. A girdėjo šnabždesius, nors greičiausiai riksmus, kad padėtų pakelti koją, ranką (garsiau pasako).</p> <p>A pasakojo, kad aplink kažkas vyko ir tenai vyko ir nesisekė ir tada toks beviltiškumo jausmas A apėmė,</p>	Žiūr. 8 prasminį vieneta

	<p>kad ji nieko šioje vietoje negali padaryti. Toj situacijoje A susivokė, kuo ji gali padėti. Visų pirma, kad Ji privalėjo padėti toje situacijoje ir visų antrą ji net žinojo kelią. Ir kai A pradėjo derinti detales, ji labai nepasitikėjo. Pirmiausia ji nepasitikėjo savim. A pradėjo galvoti, kad ji pasižadės, ji pasisakys, o galbūt jos dėstytoja blogai reaguos, ir visai nesvarbu, kad dėstytoja faina per paskaitas.</p>	
16.	<p>A pradėjo abejoti, kad tai neįgyvendinama, bet kai A pradėjo tartis, ji pati savo kontraargumentais atmetinėjo. Pasak A, galbūt jai gynybinė reakcija, apsidraudimas suveikė ir po to A ramiau darėsi.</p> <p>Toj situacijoje ašaros jau neberiedėjo nei draugo sesei, nei draugo tėvams. Po to pokalbio su A draugo tėvais buvo pasikalbėta ir su draugo tėvo seserim, kuri gyvena tame krašte. Nes reikėjo pasitikslinti ar ji galės močiutę atvežti į miestą. Ji patvirtino, kad galės. Tada A pajuto palengvėjimą, A labai didžiavosi savimi ir juto prasmingumo jausmą, kaip priešingą reakciją tam beprasmiškumo jausmui, kai ji stovėjau.</p>	<p>16+33</p> <p>Siūlydama pagalbą, A suvokė, jog nori būti priimta kaip sava draugo šeimoje. Toks suvokimas A suteikė dar didesnę vidinį pasiryžimą tariantis draugo tėvais bei giminaičiais, kol pagaliau A pradėjo labiau tikėti tarpininkavimo įgyvendinimu. Susitarus A pajuto palengvėjimą bei savo vertę.</p>
17.	<p>Stovint beprasmiškumo situacijoje A juto stiprų širdies plakimą. A neįsiminė gestai, tik širdies plakimas, vidinis susijaudinimas bei nerimo jausmas</p> <p>A suvokus, kad PRIVALO tai padaryti, A kūnas įsitempė/pasitempė (rodo ištiesdama nugarą kėdėje). A atrodė, kad ji turi kažką daryti.</p> <p>A buvo pasiryžusi, jautėsi tvirtai. Ji neabejojo, kad privalėjo tai padaryti, A abejojo tik dėl kelio. Ar jos dėstytoja tikrai padės. A turėjo galvoje daug nesisukančių ir atsarginių variantų. Galiausiai A galvojo, kad ji pati tame mieste gyvena, kad ji turi pažįstamų kitoje psichiatrinėje ligoninėje ir t.t. Iš pradžių A bandė apsidrausti argumentais, o po to ji leidosi į detales. A pabrėžė, kad ji neabejojo, kad privalo.</p>	<p>Žiūr. 6 prasminį vieneta</p>
18.	<p>Anot A, tas PRIVALAU kilo iš beviltiškos situacijos. A pirmą kartą pati tai matė, jai anksčiau draugas ir jo sesė buvo sake, kad močiutė serga depresija kažkur pusę metų. Tačiau A nebuvo jos mačiusi ir A su močiute vos kartą ar du yra bendravusi, kai viešėjo ten porą dienų. Ir ši šventė buvo koks trečias kartas, kai A važiavo į tą kraštą.</p>	<p>18+19+20</p> <p>Pasak A, vidinis ryžtas padėti ir tarpininkavimo idėja kilo iš beviltiško jausmo toje situacijoje (ir pastebėjimais iki tos situacijos), kurioje A pati įsitikino kažkada sakytas draugo ir jo sesers žodžiais apie jų giminaitės ligą. Iki tos situacijos A draugo šeimą suvokė, kaip emociškai tvirtą, ir stengėsi nesureikšminti turimos informacijos apie giminaitės ligą. Įsipareigojimo patyrimo metu A, įsitikino, kad ir</p>

		emociškai tvirta šeima gali atsidurti padėtyje be išėities.
19.	Anot A, beviltiškumą sukėlė vaizdas, kai močiutė sodino į mašiną. Tada A suvokė, kokia tai stipri liga, kaip ji stipriai veikia. Tuo metu A galvojo, kad jeigu taip yra pusę metų, reiškias nieko kito, t.y.jie jau buvo išbandę viską, nes, pasak A, draugo šeima visas branduoliukas labai stipriai stipri- visi krūvoje (dvi rankas sunėrusi į vieną rodo). Jie viską apie visus žino visada. Tada A padarė išvadą, matydama tą vaizdą, kai žmonės bandė padėti atsisėsti, kad pagalba gavosi tokia beprasmiška. Žmonės aplinkui stovėjo ir sakė vienaip ar kitaip daryti, bandė padėti ir t.t. Pačiai močiutei rankos pradėjo drebėti(rodą).A matė kokia jinai išsigandusi. Ir tada visa emocinė būklė ir plus prieš tai dvi valandas buvo sėdėtą prie stalo ir A matė.. A pasakojo,kad močiutė labai krito į akis, nes ji labai lėtai valgė, labai lėtai..visa motorika buvo lėta, nieko nekalbėjo, nesišypsojo visiškai..	Žiūr. 18 prasminį vieneta
20.	A pastebėjo per patį pirmą vizitą. Jai nebuvo tai naujiena, kad močiutė serga, kad jinai lėtai vaikšto, kad lėtai kalba,lėtai reaguoja, kartais nereaguoja, akys negyvos, nesišypso. Dažniausiai nesišypso - labai retai.A tai žinojau, tačiau tai ji matė namuose. Pasak A, močiutės elgesys, judesiai jai rodė, kad močiutė geriau jautėsi namų aplinkoje, o aplinkoje, kur svečiai 40žmonių, triukšmas, nemažai nepažįstamų žmonių... A pastebėjo, kad močiutė šventės metu sėdėjo atskirta.Seneliai sėdėjo viename stalo gale, o jie visi, sėdėjom kitam krašte. Jie puikiai matė, bet nebuvo šalia. Ir tada A pati tikrai tai puikiai pastebėjo, kad močiutė išsiskiria(tyliai pasako šį žodį), nes šalia sėdėjo žmonės tokio pat amžiaus, jie greičiau judėjo, valgė, šnekėjo, dainavo, plepėjo, o močiutė kaip vaiduoklis toks baltas sėdėjo	Žiūr. 18 prasminį vieneta
21.	Nors aplinkui buvo šventė, A jautė tik neigiamus jausmus, iki tol, ji sugalvojo išėitį.	Žiūr. 4 prasminį vieneta
22.	Kalbėdama apie savo ašaras, A užsiminė, kad ji verkė, jau po pokalbio su draugo tėvais.Tiksliu A ir jos draugas jau sėdėjo jų mašinoje. Jie nesiruošė važiuot, bet jie sėdėjo mašinoje ir kalbėjosi apie kažką kitą. Po to priėjo draugo tėtė. Pasak A, draugo tėtė visada prieina ir paklausia ar gerai sekas.Jis nori, kad visiems būtų gerai viskas. Pasak A, jis labai nuostabus žmogus. A ir jos draugas sėdėjo ir draugo tėtis priėjo prie jų.Tėčio akys dar raudonos buvo, dar nuo praeito verkimo nuo to dar verkimo(juokiasi). Jie kažką pradėjo kalbėti apie mašiną,kazką su padangom susiję,	Žiūr. 23 prasminį vieneta

	apie pinigus kaip jie, koku būdu grąžins ar jie atvešim ir t.t. Draugo tėtis pasakė, nereikia pinigų, kad kai jis bus senas, jie jam „pampersų“ nupirks. Tada draugo tėtės akys pilnos ašarų, tai pamačiusi A atsisuko į draugą, nes tėtė arčiau jos buvo, nes tėtė priėjo prie mašinos, tuo metu atidarytos durelės buvo. Draugo tėtė prie priėjo prie A, jis net pritūpęs buvo. A ir draugo tėčio akys beveik tam pačiam lygyje buvo ir jie kalbėjos	
23.	A pasižiūrėjusi į draugą ir pamačiusi sudrėkusias draugo akis labai susijaudino. Pasak A, jai gumuliukas pakilo (rodo gerklėje vietą) ir A nuriedėjo ašara. Net prisiminus, tas gumuliukas atsistoja (šypsosi). Tada A draugo tėčiui pasakė, kad nekalbėtų taip. Toje situacijoje draugo tėtė A suspaudė ranką, o ji norėjo jį paguosti. Ji irgi paėmė jį už rankos ir jie kažką kalbėjo, A draugas kažką pasakė. Pasak A, viskas buvo juokais nuleista. Pasak A, toji situacija buvo labai gera ir tas susigraudinimas buvo labai teigiamas. A pabrėžia, kad labai teigiamas, nes ji pajuto, kad yra savo vietoje. A jautėsi pripažinta, priimta. A labai užstrigo, kad draugo tėtis pasakė, jog jie („JŪS“) nupirks pampersų, nors A toje šeimoje buvo gal pusę metų ar devynis mėnesius	12+13+22+23+26+27 Po tokios situacijos A emociškai reagavo, kai A draugo tėtis prabilo apie jo priežiūrą senatvėje. Emocijas A juto kūnu (ašarų gumuliukas gerklėje, ašaros, stiprus A draugo tėvo rankos paspaudimas). Pajutusi tokias emocijas A pasimetė. A nuo pat vaikystės nėra įpratusi atvirai rodyti savo jausmų. Ir toks jos emociškas sureagavimas sukėlė nepatogius jausmus. Tuo metu įvyko tarsi lūžis, kurio metu A perėmė kitos aplinkos taisykles (ten negalima verkti, čia galima). Dabar A mano, kad tokia reakcija toje situacijoje, buvo teigiamų jausmų kulminacija, kurios metu A patyrė, jog yra savo vietoje ir yra priimta kaip sava draugo giminės.
24.	A tai reiškė, kad nebėra klausimo ar jie (A ir jos draugas) bus ar jie nebus kartu. Draugo tėtis dar A paklausė ar ji prižiūrės. A atsakė, kad prižiūrės. Anot A, toje situacija buvo labai teigiama/gera. Ir susigraudinus draugo tėčiui, draugui, A susigraudino irgi. Pasak A, draugo šeimyna, jeigu liūdna, tai jie verkia, jei linksma, jie vis tiek verkia. Tą kartą A irgi verkė.	Toks patyrimas A reiškė, jog nebėra abejonių dėl jos ir jos draugo ilgalaikių santykių trukmės.
25.	Anot A, tos ašaros, buvo todėl, kad buvo labai geras jausmas. Tai buvo laimės ašaros. A prisimena, kad tuo metu ji galvojo, jog ji yra ten, t.y. ten, kur ir turi būti, kad ji turi kontaktą ir kad ją jaučia, ją pripažįsta iš draugo pusės. Taip A mąstė jau to pokalbio su draugo tėvais, kad ji tikrai padės. A tuo metu juto didelės vertės jausmą. Ji jautė, kad ji tikrai gali būti šitoj šeimoje, ji čia turi vietą, kad ji ne tik valgo geria ir karts nuo karto atvažiuoja ir gal ten laukų naria ir daržų neravi, nes savaitgaliais tik atvažiuoja ir ji yra sutinkama kaip didelis svečias. A atrodė, kad toje situacijoje ją apėmė visybiškumo jausmas. Tai lyg ir	25+32+34 Pasak A, susigraudinimas buvo teigiamų jausmų lūžis, kurio metu visos buvusios beviltiškos situacijos įtampa visiškai išėjo, palikdama A atsipalaidavusį kūną (raumenys atsipalaidavo).

	<p>rutuliojosi dar prieš pat tą šventę, prieš atvažiuojant į tą balių, jie labai bijojo dėl močiutės, nerimavo kaip jie, A ne(pabrėžia tvirtu balsu), nes ji nesuprato, kas gali būti. Ji tik žinojo, kad močiutė serga.</p> <p>Draugo tėvai, draugo močiutė, draugas, draugo teta su šeima prieš šventę jaudinosi kaip čia bus viskas. Draugo senelis, močiutės vyras, galvojo, kad galbūt pasilikti namie, gal geriau niekur nevažiuoti.</p> <p>Nors buvo šventė, A širdy jautė visišką antagonizmą. Pasak A, pati močiutė pamatė, kaip jai stipriai pablogėjo, tada labai stiprios neigiamos emocijos. Anot A, lipimas į mašiną, šurmulyš aplinkui buvo neigiamas. lūžio taškas kažkoks. Ir tada A tarsį toks atplaukimas, kad Ji gali padėti, tada įtampos nuslūgimas. A manymų, įtampos likučiai pro tas jos ašaras išėjo, kai jos paklausė ar ji prižiūrės ar keis pampersus. Tuo metu ji atsakė, kad keis. A gerai neatsimena, kaip draugo tėtis pavadino tai pampersus ar palutes, tačiau A įstrigo pats faktas ir kad ji pasakė, kad keis. Šitą situaciją A atsimena detaliausia, ji galėtų pasakyti, kurioje vietoje mašina stovėjo, kiemą, kai draugo tėtis priėjo, kurioje vietoje jis atsitūpęs buvo. A pamini, kad ji draugo tėčio žodžius daugiau atsimena, ir negali tiksliai pasakyti, ką draugas sakė.</p>	
26.	Toje situacijoje A suspaudė draugo tėčiui ranką, pajuto gumulą ir tada nuriedėjo jai ašara. A žvilgčiojo į draugą, nes nežinojo, kaip jis reaguos. A nežinojo ar tai normalu, kad tėtis verkia, ar nenormalu.	Žiūr. 23 prasminį vieneta
27.	A buvo pasimetusi. Jai nebuvo įprasta, kad draugo tėtė kalbėjo apie palutes ir verkė. Dabar A su tuo šiek tiek susigyveno. Dabar A su savo draugu draugauja jau tris metus ir ji jau žino, kad per balių jie verkia (juokiasi). Dabar A viskas aišku, tada buvo tik pati pradžia ir pačioj pradžioj jai buvo toks nesusipratimas, bet kai A pamatė, kad ir draugui ašara nuriedėjo ir ji suprato, kad čia leistina graudintis ir tada A matyt atsipalaidavo. Ir draugo ašara buvo tarsį leidimas A verkti. Po to A viskas pradėjo rimti.	Žiūr. 23 prasminį vieneta
28.	A prisiminė, kad po to situacijos pati šventė jau ėjo į pabaigą. Jie dar pabuvo truputėlį, po to atsisveikinę su visais, važiavo namo pas močiutę. A jautė iš pokalbio ir apskritai iš atmosferos, iš šeimos narių, kurie grįžo atgal į namus, kad jie buvo daugiau atsipalaidavę, įtampa nuslūgusi ir močiutė atsigavusi, nes žmonių nebuvo ir ji ten šiek tiek pagulėjo. Močiutė buvo jau greitesnė ir kalbėjo daugiau ir aiškiau. A tą vakarą atsimena kaip lengvą. A atrodo, kad po to karto slūgo viskas	Emocinės įtampos atslūgimą A jautė ir savo draugo aplinkoje, kai grįžo po giminės susitikimo.

29.	Per pačią įtampą, per neigiamų emocijų tašką A patyrė, jog privalo. Pasak A, tai pirmiausia atėjo į galvą, kad ji turi/Privalo, nors iš pradžių vien neigiamos emocijos buvo, po to A pajuto, jog privalo ir po to šalia neigiamų emocijų A dar matė, kad jos artimui žmogui yra blogai. Ir visa tai vyko mintyse.	Žiūr. 6 prasminį vieneta
30.	Tuo metu A jautė pasiryžimą, piktumą, kažkokį pyktį, kad galima (užtęsusi balsu kartoja). Ir tada A į galvą atėjo, kad negalima, jeigu būtų galima, tai jie jau būtų padarę, vadinasi jai reikia daryti, ji privalau tai padaryti. Toks atėjimas į galvą (rodo į galvą) įsipareigojimas, A tada neatėjo mintis o gal jai nedaryti.	Žiūr. 6 prasminį vieneta
31.	A tada kilo, tik klausimas dėl būdo ar ji kreipsis į savo dėstytoją ar ji kreipsis kažkaip kitaip ir tą padarė. Anot A, ta situacija, kai su draugo tėčiu, tai nuo tos vietos ji rimti pradėjo, bet iki tol jau nebuvo vien neigiamos emocijos. Anot A, po pokalbio su draugo tėvais, kai jie buvom nusprendę detaliai ką jie darysim, A jautėsi šiek tiek ramiau, nebe buvo to beviltiško jausmo, jis buvo išnykęs, nes A jau tiksliai žinojo ką ji darys ir kaip darys. Ką visi kiti darys irgi buvo viskas aišku, vaidmenimis pasidalinti, tai buvo šiek tiek ramiau. Tačiau, pasak A, nuosėdos tai dar kabojo. Pati atmosfera, nes ne vien branduoliukas tai matė, ir močiutės seserys abidvi, dar keli žmonės. A atsimena, kaip močiutės sesė aplink lakstė, ir klausinėjo, ar tai jau seniai taip yra, nuo kada ir pan. Pasak A, tas klausimas ore kabojo, nors nebebuvo tokios įtampos spengiančios tyloj, kuri buvo kai jie lydėjo močiutę ją. Bet buvo iš principo toks puš puš puš ir apie tai buvo kalbama vis dar.	Žiūr. 8 prasminį vieneta
32.	Draugui priėjus prie tėvų ir jiems pasikalbėjus, A susidarė išpūdis, kad viskas gerai pasidarė, t.y. kad viskas jau bus gerai, močiutė bus išgydyta ir apskritai jiems viskas bus gerai ir draugui bus gerai ir jiems abiem bus gerai ir tai šeimai bus gerai. Anot A, tai jausmas, kad viskas bus tvarkoj, tada truputį netvarkoj buvo, bet tragedijos nebuvo, nes viskas turėjo būti tvarkoj. Pasak A, jai asmeninis potyris buvo, kad ji jautėsi priimta po to, kai priėjo prie jų tėtis	Žiūr. 25 prasminį vieneta.
33.	Anot A, kol ji kalbėjo su tais visais žmogeliukais apie detales ji galbūt daugiau..(atsidūsta)kadangi ji kalbėjo apie tai JI padarys JI paskambins JI praneš, JI suderins, JI paderins (tvirtu balsu), tai tada ji tokia sąmoninga buvo, kad iš jos pusės, kad JI NORI BŪTI ŠIOJE ŠEIMOJE IR KAD JI TAI PADARYS (garsiai ir	Žiūr. 16 prasminį vieneta.

	pabrėžiančiu balsu). Pasak A, viskas ėjo per smegeninę(rodo į galvą).	
34.	O toje situacijoje, kai draugo tėtis priėjo, anot A, kai jis tarsi suteikė A feedback'ą, ji pajuto kaip viskas atsileido(atsidūsta ir sukniumba kėdėj). Anot A, ta ašara buvo matyt toks pykčio, ryžto prieš tai buvusio toks paleidimas, raumenų atpalaidavimas(švelniai atpalaiduoja raumenis rankų).A atsimena, kad ji palietė ranką tėčio, kad pajuto kažką gerklėje (susiima už gerklės), o po to ašarą. A mano,kad viskas perėjo ir širdies plakimas, toks nerimukas kirbėjęs, toks vidinis susijaudinimas,tačiau vėliau ji tokį visišką atsipalaidavimą pajuto ir tikrai jau teigiamom emocijom grįžo	Žiūr. 25 prasminį vieneta.
35.	Pabaigoje A norėjo dar pridurti tai, kas susiję su kitom įžvalgom. Anot A, jai svarbi buvo draugo mamos nuomonė, toje situacijoje, nes ji yra marti močiutei. A tiesiu taikymu ėjo pas draugo mamą, nes galbūt jinai toj poroje, ji tokia konkretesnė ir A draugo ir jo mamos santykis yra..turi daugiau ambivalentiškumo, turi ir neigiamų emocijų.Ir teigiamų ir neigiamų, nes draugas toks yra visiškas „gerietis“. Mama ne.Pasak A, būna ir atvirų ir neatvirų konfliktų nesusikalbėjimų, kuriuos jie išsprendžia, bet toje vietoje S labai norėjo. A mąstė, kad jeigu ji susitars su mama, A priimtų, jai duotų tą leidimą veikti. A galvojo, kad tai galų gale bus efektyviausia toje vietoje, mama nuspręs, kad viskas bus gerai ir tikrai viskas bus gerai,	Dar kartą kalbėdama apie tarpininkavimą A suvokė, jog toje situacijoje ji pirmiausiai siekė A draugo motinos pritarimo, nes jos įsitvirtinimą draugo šeimoje, lygino/gretino su savuoju įsitvirtinimu. Draugo mamos A pasiūlytos tarpininkavimo idėjos pripažinimas, A reiškė,
36.	A taip pat labai norėjo, kad galų gale draugas gautų mamos palaiminimą, kad ji tikrai yra tas žmogus, geras, nes kaip draugo mama yra marti močiutei, taip A yra jai. A tą gerai atsimena. Atrodė tarsi A pirmiausia norėjo gauti pripažinimą iš mamos (garsiai pasako)	galutinį judviejų su draugu santykių pripažinimą.
37.	A tiesiu taikymu nudrožė pas draugo mamą, ji užsiminė draugui, bet jie apie detales nesikalbėjo ar taip įmanoma ar kas čia.Kai A jau nukeliavo pas draugo mamą gal penki žingsniai buvo, bet ji jau tada kalbėjo su visiškom smulkmenom:pavardė, laikas, kur jinai dirba, ką ji pas ją mokėsi. Viską žodžiu išdėstė, kad JI gali, kad JI tikrai nori ir tikra	37+38 Siekdama šio tikslo A pirmiausia tikslingai pateikė tarpininkavimo idėją draugo mamai.Pasakodama apie tarpininkavimą, A su kiekvienu argumentu jautėsi vis stipriau. Pokalbio metu A stengėsi įtikinti idėjos, už kurią ji prisiėmė atsakomybę, realumu. A pastebi, jog ir dabartiniame bendravime su tėvais, A draugo mamą priima kaip labiau racionalią asmenybę, o draugo tėtį kaip labiau emocinį asmenį, nes ir toje situacijoje visas likusias neigiamas emocijas padėjo

		išlaisvinti draugo tėtis.
38.	Ir kuo daugiau A kalbėjo, tuo stipriau ji jautėsi. A pastebi, kad ji tikslą turėjo ir su draugo mama tarėsi, bet prie jos priėjo ir sugraudino tėtis. Ir dabar jų bendravime draugo tėtis yra daugiau toks žaibolaidis. Visada ateina paklausia, kaip ji gyvena. Draugo tėtis yra vienoks, mama yra kitokia, ir jie puikiai sutaria, bet A pastebi, kad ji ir mama kitaip sutaria.	Žiūr. 37 prasminį vienetą.

Transformuojant į psichologinę kalbą prasminiai vienetai yra perrašomi nuosekliu tekstu. Perrašant daromi apibendrinimai, sujungiami tą pačią prasmę turintys prasminiai vienetai. Pavyzdžiui tyrimo dalyvės A fenomenologinės analizės metu apjungti prasminiai vienetai 1(A tarpininkavo ieškant pagalbos jos draugo giminaitei), ir 2 (tarpininkauti A skatino pareigos jausmas). Nuosekliame tekste jie sujungti taip: A tarpininkavo ieškant pagalbos jos draugo giminaitei, tarpininkauti A skatino pareigos jausmas draugui. Visi kiti prasminiai vienetai apjungti ar apibendrinti tuo pačiu principu.

Tyrimo dalyvės A (amžius 22metai, su partneriu 2m ir 10 mėn.)nuoseklus įsipareigojimo patyrimo poros santykiuose tekstas

A tarpininkavo ieškant pagalbos jos draugo giminaitei, tarpininkauti A skatino pareigos jausmas draugui. Tarpininkavimas pavyko ir A jautė, kad jos pastangos nenuėjo veltui. Paskata tarpininkauti buvo pats draugas, nes jis dėl savo giminaitės ligos išgyveno stiprius nemalonius jausmus.

A kartu su draugu bei jo giminaičiai dalyvavo giminės susitikime. A pati pastebėjo, jog draugo giminaitės elgesys dėl ligos labai išsiskyrė. Ir nors A draugo giminių susitikimas buvo dėl džiugios progos, A susitikimo aplinkoje jautė tik stiprias nemalonus emocijas, kurias pati perėmė

Giminaitės ligos požymius A dar geriau pastebėjo, kai giminaitė turėjo anksčiau išvykti. Toje situacijoje tarp aplinkinių tvyrojo stiprūs nemalonūs jausmai, o A draugas ir draugo tėvai netgi pravirko. Toje situacijoje A irgi buvo apėmęs beviltiškumo jausmas, kurį A juto stipriomis kūno reakcijomis (stiprus širdies plakimas, vidinis susijaudinimas). Pačioje stiprių neigiamų jausmų kulminacijoje, A suvokė, jog privalo imtis veiksmų. Gimus tarpininkavimo idėjai, A suvokė vidinį pasiryžimą, kurį vėl juto kūnu (raumenų įsitempimu stuburo srityje). Patyrusi įsipareigojimo jausmą draugui, A mąstė apie galimą veiksmų eigą, apie kurią pirmiausia prasitarė savo draugui, nes nors ir dėl tarpininkavimo A nė trupučio neabejojo, tačiau A užplūdo netikrumo jausmas dėl tarpininkavimo būdo. Pasikalbėjus su draugu, tarpininkavimo idėja buvo pasiūlyta A draugo tėvams, su kuriais A susitarė dėl konkrečių veiksmų. Susitarus, A patiriama įtampa truputį nuslūgo, tačiau vis dar išliko. Siūlydama pagalbą A suvokė, jog nori būti priimta kaip sava draugo šeimoje. Toks suvokimas A suteikė dar didesnę vidinį pasiryžimą tariantis su draugo tėvais bei giminaičiais, kol pagaliau A pradėjo labiau tikėti tarpininkavimo įgyvendinimu. Susitarus A pajuto palengvėjimą bei savo vertę. Pasak A, vidinis ryžtas padėti ir tarpininkavimo idėja kilo iš beviltiškumo jausmo toje situacijoje (ir pastebėjimais iki tos situacijos), kurioje A pati įsitikino kažkada sakytais draugo ir jo sesers žodžiais apie jų giminaitės ligą. Iki tos situacijos A draugo šeimą suvokė, kaip emociškai tvirtą, ir stengėsi nesureikšminti turimos informacijos apie giminaitės ligą. Įsipareigojimo patyrimo metu A, įsitikino, kad ir emociškai tvirta šeima gali atsidurti padėtyje be išėities.

Po tokios situacijos A emociškai reagavo, kai A draugo tėtis prabilo apie jo priežiūrą senatvėje. Emocijas A juto kūnu(ašarų gumuliukas gerklėje, ašaros, stiprus A draugo tėvo rankos paspaudimas). Pajutusi tokias emocijas A pasimetė. A nuo pat vaikystės nėra įpratusi atvirai rodyti savo jausmų. Ir toks jos emociškas sureagavimas sukėlė nepatogius jausmus. Tuo metu įvyko tarsi lūžis, kurio metu A perėmė kitos aplinkos taisykles (ten negalima verkti, čia galima). Dabar A mano, kad tokia reakcija šioje situacijoje, buvo teigiamų jausmų kulminacija, kurios metu A patyrė, jog yra savo vietoje ir yra priimta kaip sava draugo giminės.

Toks patyrimas A reiškė, jog nebėra abejonių dėl jos ir jos draugo ilgalaikių santykių trukmės. Pasak A, susigraudinimas buvo teigiamų jausmų lūžis, kurio metu visos buvusios beviltiškos situacijos įtampa visiškai išėjo, palikdama A atsipalaidavusį kūną(raumenys atsipalaidavo). Emocinės įtampos atslūgimą A jautė ir savo draugo aplinkoje, kai grįžo po giminės susitikimo.

Dar kartą kalbėdama apie tarpininkavimą A suvokė, jog toje situacijoje ji pirmiausiai siekė A draugo motinos pritarimo, nes jos įsitvirtinimą draugo šeimoje, lygino/gretino su savuoju įsitvirtinimu. Draugo mamos A pasiūlytos tarpininkavimo idėjos pripažinimas, A reiškė, galutinį judviejų su draugu santykių pripažinimą. Siekdama šio tikslo A pirmiausia tikslingai pateikė tarpininkavimo idėją draugo mamai. Pasakodama apie tarpininkavimą, A su kiekvienu argumentu jautėsi vis stipriau. Pokalbio metu A stengėsi įtikinti idėjos, už kurią ji prisiėmė atsakomybę, realumu. A pastebi, jog ir dabartiniame bendravime su tėvais, A draugo mamą priima kaip labiau racionalią asmenybę, o draugo tėtį kaip labiau emocinį asmenį, nes ir toje situacijoje visas likusias neigiamas emocijas padėjo išlaisvinti draugo tėtis.

Tyrimo dalyvės A įsipareigojimo poros santykiuose fenomeno specifinis situacinis apibrėžimas

Įsipareigojimo patyrimą poros santykiuose A suvokia kaip vidinį pasiryžimą padėti draugui. Šis pasiryžimas kilo kontrastingoje situacijoje, kurios metu A matė stiprius nemalonius savo draugo išgyvenimus; „savos“ statuso pripažinimo siekimas draugo šeimoje, tai kas patvirtintų judviejų su draugu ilgalaikių santykių perspektyvą.

Įsipareigojimą A patiria keliais lygiais:

Emocinis lygis. Stiprius nemalonius jausmus(įtampą, nerimą,beviltiškumą) perimtus iš aplinkos keitė vidinis pasiryžimas veikti toliau, bei galiausiai išgyventas pripažinimo jausmas, kuris dar labiau sustiprėjo pasiekus teigiamų emocijų kulminaciją. *Kūne* emocijų kaita atsispindi taip: negatyvius pojūčius kūno viduje(stiprus širdies plakimas, vidinis susijaudinimas; raumenų įsitempimas stuburo srityje) keičia pojūčių išlaisvinimas(ašarų gumuliukas gerklėje, ašaros), kol galiausiai įvyksta fizinio kūno atsipalaidavimas(raumenys atsipalaiduoja)

Kognityvinis lygis: įsitikinimą apie draugo šeimą pamačius realybėje keitė suvokimas, jog ir A nori priklausyti, įsivaizduojamai emociškai tvirtai šeimai, kurį galiausiai apvainikuoja supratimas, jog ji priklauso tai šeimai.

Veiksmo-motyvacinis lygis: pasyvų stebėjimą draugo veiksmų keičia aktyvūs veiksmai, siekiant padėti draugui bei užtikrinti judviejų su draugu santykių tęstinumą.

3.2. Originalių tekstų svarbiausios ištraukos ir specifiniai situaciniai fenomeno apibrėžimai

Tyrimo dalyvės B (amžius 22metai, su partneriu 1m ir 6 mėn.) originalaus teksto ištraukos

<...> iš tikrųjų tai yra pirmas žmogus su kuriuo aš esu ir nuo pat pirmos minutės mes gražų ryšį pajutom. ir nuo tos minutės aš žinojau, kad tuo žmogum aš galiu pasikliauti ir aš nebijoju, nors tai buvo pirmas mano vaikinai aš nejaučiau jokios baimės ir aš buvau labai atsipalaidavusi. Ir kada mes nusprendėm draugauti man tai ir buvo ženklas, kad dabar mes ir esam įsipareigoję vienas kitam. Nebuvo nubrėžta jokių ribų iki kada čia bus, kaip čia bus..kažkokie planavimai ne, bet tai buvo jausmas, kad dabar mes jau esam kartu dviese, tai reiškia, kad mes vienas kitam turėtume būti įsipareigoję. Tai buvo vienas rytas, kada mes pusryčiavome kavinėje <....> tą rytą jisai paprašė, kad aš būčiau jo mergina. tai buvo lyg toks oficialus, kurio aš taip širdy laukiau, bet man ir be to, jau kaip ir buvo aišku, kad mes kartu iki tol. bet toks tas patvirtinimas na jis turėjo būti<...> Ir aš be jokių dvejojimų ir man atrodo aš jam neleidau užbaigti sakinio aš pasakiau, kad TAIP. Kad aš iki tol esu jau tavo mergina<...>

<....> Iškart į puoliau glėbį, apsikabinom, aš jį pabučiavau. na labai tada pusryčiai buvo dar skanesni<....>

<....> Iš tikrųjų neįtariau, aš sakau aš širdy labai laukiau, kada tai bus, man tai buvo svarbu tas oficialus paprašymas, bet aš negalvoju, kad čia bus ši savaitgalį ar kitą. Netikėtai tikrai, užtat džiaugsminga buvo labai/(šypsosi)<...>

<...>(kai jus abu susitikote ir ėjote valgyti..o ką dar atsimeni iš to ryto?) kad paskui buvo labai liūdna važiuoti į stotį ir jį išlydėti, nes labai norėjosi tą tokią..na man tai buvo šventė(šypsosi) ir man labai norėjosi švęsti ją toliau ir su kitais pasidalinti džiaugsmu, o jam reikėjo išvykti ir mes važiuom į stotį. Į stotį laukėm autobuso ir paskui man ašarą išbyrėjo, kai jis išvažiavo(juokiasi)<...>

<...>(o dar grįžtant į tą situaciją, tuo metu kokie jausmai buvo?) jaudulys, nes sakau tai pirmi santykiai, pirmi rimti santykiai buvo ir toks na gal truputį ir tokia baimė, o kaip čia bus? negi tai iš tikrųjų vyksta? A, tau gi negali taip atsitikti? Ir taip staigiai (juokiasi) ir iš tikrųjų tie santykiai buvo labai staigūs ir netikėti<....>

<....>(o tu sakei, kad buvo baimė..) Taip, bet kai paskui tu pagalvoji, kad tas įvyko, kad..o Dieve tai nebuvo kažkokios sužadėtuovės, ne ne taip, bet kad jis labai oficialiai, labai atvirai pasakė, ką tau jaučia, kad nori būti su tavim ir tau tai pasakė žodžiu<...>

<....>(o jausmai keitėsi po to kai jisai pasakė? Sakei iš pat pradžių buvo jaudulys, tada kai jisai pasakė buvo džiaugsmas, o dienos pabaigoje, kai išlydėjai) Buvo liūdesys, aš sakiau, kad net autobusų stoty man net ašarą ištryško, nes buvo liūdna, nes atrodo kodėl viskas gražu, jau turiu vaikiną ir jis išvažiuoja vėl ir paskui neaišku susitiksime kitą savaitgalį ar dar kitą savaitgalį, nes mes tik savaitgaliai matydavomės(o kaip tu manai, toje situacijoje koks buvo kulminacinis taškas) Aš manau, kad momentas, kad kai jis man pasakė, kad tu man labai patinki ir aš noriu, kad tu būtum mano mergina<...> tai buvo labai tvirtai ir labai užtikrintai iš jo pusės ir labai nuoširdžiai tas pasakyta ir tą aš labai stipriai jaučiau ir tai buvo na kad na velnias iš tikrųjų aš jam rūpiu, nėra kad taip davai būkim čia pora<....>

<...>(ir tada suvalgius..) ir tada suvalgius, apsilikom ir išėjom link stoties tiesiai, į stotį<...>

<...>(o tuo momentu, kai jūs laukėt autobuso, kas buvo? kokie jausmai?) Iš tikrųjų buvo nemažai tokios tylos, mes stovėjome apsikabinę ir nebuvo kažkokio poreikio kalbėtis ten kažką, tai buvo toks atsisveikinimas tiesiog stovėjimas ir buvimas kartu, ten jokių pokalbių nevyko labai daug//ir viskas tiesiog. mes visą laik prieš išvažiuojant na tai susirašysim susirašysim, susiskambinsim, tikimės, kad kitą savaitgalį pasimatysim ir viskas. (toks įprastas atsisveikinimas, tačiau neįprastas vis tiek, nes..) AŠ TAPAU JO MERGINA. Aš ir iki tol buvau jo mergina, bet tas kai tu žodžiais tai išsakai yra visai kitaip, nes man atrodo, kad tada tu nebijai tam žmogui pasakyti ką iš tikrųjų tu jauti ir kad tau jis yra svarbus ir kad..(ir tada kai jis taip tau pasakė, oficialiai tu pradėjai nebebijoti to sakyti, kad jūs kartu

esat)Aš iki tol man atrodo pakankamai drąsiai, nes visi matė, kad mes esam kartu. Bet vis tiek tas buvo biški neužtikrintumas, o gal kaip dabar madoj jaunimo tarpe „pasitampysime“ ir viskas. Man taip nepatinka. Ir nesinorėjo labai trumpalaikių santykių su šituo žmogum, nes sakau ryšys buvo gan stiprus ir norėjos pabandyti ir toliau juos auginti<...>

Tyrimo dalyvės B įsipareigojimo poros santykiuose fenomeno specifinis situacinis apibrėžimas

Įsipareigojimo patyrimas partneriui B yra oficialus santykių pradžios įvardinimas, kuris, sukeldamas malonius jausmus, suteikė B tikrumo dėl santykių ilgaamžiškumo bei išpildė B turėtą įsivaizdavimą apie poros santykius. Svarbiausias momentas B - jos svarbos partneriui išgirdimas.

Patį įsipareigojimo patyrimą B išgyvena keliuose lygiuose:

Emocinis lygis: prieš įsipareigojimo patyrimą išgyvenus pasitikėjimą, atsipalaidavimą bei kitus gražius jausmus dar labiau sustiprino patyrimas, nes dingo netikrumas dėl santykių tęstinumo. Pačiu svarbiausiu momentu B juto džiugesį, susijaudinimą bei savo svarbą. Po kulminacijos teigiamų jausmų patyrimą papildė ir nemalonūs jausmai: liūdesys bei apmaudas, dėl negalėjimo visiškai išgyventi patirtą džiaugsmą bei nerimas, dėl tolesnio bendravimo. *Kūne* emocijų kaita atsispindi taip: įprastas kūno reakcijas svarbiausiu momentu keitė spontaniškos (puolimas į draugo glėbį ir t.t.), kurias lydėjo drebuliukai, einantys per visą kūną, ir vis dar jaučiami net ir patyrimo situaciją prisiminus; liūdesį ir apmaudą B galiausiai pajuto ašarų pavidale.

Kognityvinis lygis: turėtų B lūkesčių apie savo būsimus poros santykius išpildymo laukimą keitė spontaniškas sprendimas tai turėti, kol galiausiai atėjo tikrumas dėl santykių tvirtumo. Vis dėlto, negalėdama visiškai įsisąmoninti įsipareigojimo patyrimo, B jo svarbą stengiasi nesureikšminti.

Veiksmo – prieš įsipareigojimo patyrimą buvusius įprastus veiksmus, keitė spontaniškas atsakas (apkabinimai, bučinys) į draugo žodžius, o po kulminacijos sekė noro dalintis įsipareigojimo išgyvenimu su kitais slopinimas.

Tyrimo dalyvės C (amžius 21metai, su partneriu 1m ir 7 mėn.) originalaus teksto ištraukos

<...>Vien mintimis, kad tu esi su tuo žmogum, tu turi vis apie jį pagalvot, vis kažką nu..skirti jam laiko,o ne tiesiog, kad.k kažkaip iš minčių neišeina išmesti to žmogaus<...>

<...> kai planuojam važiuot kažkur tarkim prie jūros ten viską ir taip nutinka, kad tas žmogus jokio ženkle.Tiktai praneša, kad ten apsirgo, kad negali važiuoti lygtai.Ir pasako, kad pranešiu, bet važiuosim tiktai arčiau tiktai pakeisim savo planą viską ir po to jokios jokios žinios neduoda.O tu kaip įsipareigojęs, tu vis tiek kažkaip lauki.Lauki ir nepalieki toks minties, kad atrodo, kad vis tiek turim važiuoti ar vėliau ar kaip ir vis dar tikiesi<...>

<...> kai planavom kelionę prie jūros (gruodžio mėn. pradžioje) <...> pas mane išsikepėm picą, pradėjom galvoti planuoti, net kokius produktus čia pirsim, kaip ką susidėsim, kur nuomosim nakvynę ir t.t.<...>

<...>Ir ten prieš kelias dienas, kai turėjom važiuoti (nors ir planuojant jis sirgo), jam ten bronchitas buvo,bet po kelių dienų man vis tiek paskambina,sako, kad vis tiek „mano(C draugo – autorės

pastaba)sveikata prasta“, (nors ir prasta buvo anksčiau), bet jis vis tiek ketino važiuoti. Bet po to nors jam negeriau, tai sako nors važiuojam į X, nors kur nors, bet tik kad tikrai važiuosim<...>

<...> Tada turėjom važiuoti 28d nu maždaug kad į tą X miestą ar kaip. Ir tada jokios žinios nebuvo ir tada aš nieko nerašiau, kad ką. Taip supykus visa buvau. Ir nieko pati nerašiau ir nieko jisai nerašė, nei skambino nei ką. Ir tada sausio 3d ir tik tada pasveikino su naujaisiais metais ir taip paklausė kaip sekas. Aš aišku tada kaip supykau ir parašiau, kad man...pala//ai kad nenoriu bendrauti su žmonėmis, kurie nesilaiko duoto žodžio kažką tai tokio ir viskas ir buvau labai išsižeidusi ir supykusi ir viskas. Ir galvojau ir jau viskas, niekada akyse nenoriu matyti<...>. bet galbūt ir buvo tas išipareigojimas, kad na reikia laukti, kad na vis tiek turėtume važiuoti ir viskas. Kad viso to nebuvo, tik toks nusivylimas buvo (tyliai pasako)<...>

<...> (*kokie buvo jausmai, kai jūs planavot kelionę tavo*)? geri, nepykau. iš tikrųjų draugiški. //Tiktai aišku//ai dar netikėjau, kad mes iš tikrųjų važiuosim. Aš net kritikavau ir priekaištavau „nu negi taip gali būti“. Viską taip naiviai priėmiau, nes galvojau, jog iš tikrųjų taip nebus. Pagalvojau žmogus taip kosti ir vis tiek sako važiuojam. Net žemėlapij visą nagrinėjom kur ką, nu galvojau jeigu jau taip tikrai turbūt reikia tuo tikėti. Taip nenorėdama viskuo tuo bandžiau tikėti ir kartu iš to šaipiausi ir kartu to labai norėjau. Kažkaip tai taip..<...>

<...> (*ir kokie tavo buvo jausmai, kai jis pasakė, kad atsiprašau, gal važiuojam arčiau*) šiek tiek toks nusivylimas, bet galvoju, bet vis tiek gerai. Bet vis tiek na kas čia. Optimistiškai galvojau, na kas čia. Na šiek tiek galvojau, bet vis tiek nu gerai gi važiuojam kartu. Kažkaip tai. Tikėjaisi nors tiek važiuosim. Galvojau dar geriau, dar mažiau laiko užtruks, galvojau galėsiu dar į darbą nueiti. <...>

<...> (*na gerai jisai pasakė, atsiprašau, gal arčiau, kaip toliau situacija buvo*) tai aš tada kitą dieną paklausiau tai gal važiuojam ar kaip. O jis kad prie gydytojo laukia, kad ne kaip ten jam ar kas tai. Tai galvoju nesuprantu čia jis sako, kad gali važiuoti, čia po to jis vis tiek pas gydytoją yra<...>

<...> (*tada jausmai kokie buvo?*) susierzinusi buvau visa. Aišku „na ir vėl“ galvoju panašiai kažkaip tai. Tai kaip apgaulė iš jo pusės (tyliai pasako). Kaip norėjimas iš kažko išsisukti, bet galvoju ką tu tiesiai šviesiai pasakyk ar ką suprantu žmogus serga, bet tai sako gali arbatos ateiti, kai pasakau kada ateiti po valandos ar kaip, ne tada negaliu. Tai kodėl negali galėtų pasakyti ar kaip. Konkrečiau

<...> (*ir tada jis ta dieną neateina, kas toliau būna*) tada aš supykau ir viskas. Ne tada galvoju viskas nerašyt, negalvot, viskas baigta, jeigu jis nesugebėjo parašyti kaip ką, tai kas, kad jisai serga, nors pagalvojau žmogus serga galėjau pasidomėti. <...>

<...> (*tai dabar iki tos sausio 3d. tu pykai...*) bandžiau save nuraminti ir bandžiau nusiteikti, kad tai ne tas žmogus ir viskas. Ir tiesiog// šiaip ir pykau, bet tai ne tai kad neagresyviai pykau. Tiesiog bandžiau save pakeisti. Pakeisti savo nuomonę visai taip apie tą žmogų<...>

<...> (*ir tada sausio 3d. jisai tavęs paklausia, kaip gyveni. Kaip tada buvo*) taip man tada. Galvojau „nu to dar betruk“ . Aš visą tą laiką, iki naujų metų ir per naujus metus atsimeinu „va neparašė jokios žinutės“, tai galvojau iš viso kaip čia taip gali būti. Pernai tai iš karto, net dvylikta ar kada tai ten paskambino. O čia dabar jokios žinios tada ko manęs paklaus, Sakau, viskas sakysiu, kad aš nebenoriu girdėti, matyti. Save nuteikinėjau tokiai atakai, kad jau žinočiau, kad ką sakyti. Galvoju, kad tik neatlyžčiau viskas. Tačiau net taip tvirtai atrašiau ir viskas.<...> Ir po to visą tą laiką, bent porą savaitių, tris savaites nieko<...>. Ir po to per gimtadienį, sausio mėnesį po trijų savaitių jis man paskambina, pasveikina lyg niekur nieko. Visiškai, bet aišku aš nesuvaldžiau ir kokį priekaištą pasakiau, kad vis dėlto pažadukas<...>.

<...> (*o kokios tavo kūno reakcijos buvo, kai jisai parašo, kad atidedam, gal arčiau važiuojam*) aš vis tiek džiaugiausi (garsiai pasako), labai džiaugsminga buvau, nes galvoju paskambino, svarbiausia jisai paskambino, o ne šiaip dingo. Šiek tiek buvo taip graudoka, bet sakau vis tiek reikia tikėti, kad važiuosim, na ką dabar vis tiek. (*o gal atsimeini savo kūno reakcijas, kaip kūnas reagavo?*) aš šokinėjau nuo vienos kojos ant kitos<...> aš tikrai neatsimeinu tos savo reakcijos, tik man tokia emocinė reakcija, kad tikrai galvoju „turbūt čia irgi galvojau neišdegs, na tikrai turbūt taip nebus ką jisai čia man sako,

turbūt jis bando išsisukti, turbūt jis nori taip kažkur važiuoti“.<..> Nors kirbėjo mintyse, kad galbūt to nebus, bet galvojau žmogus sakau, reikia tuo tikėti negi dabar aš čia taip viską atmetinėsiu <..>
<..>(o po to kai paaiškėjo, kad nevažiuoji kokios buvo kūno reakcijos?)<..>Ir tokio tikslaus apibrėžimo, kad mes va tikrai nevažiuojam, ir buvo tik tai, kad perkelia į kitą vietą, bet kad tikrai nevažiuojam to nebuvo.Ir nuo to tokia nežinia buvo nuo tos 27d-28d iki sausio.Na visai toksai galvoju ir tai kunkuliavo many ir galvoju, na va nieko negali nei pranešti nei pasakyti , ką galvoti, suprantama, kad jisai kažkur yra (tai tuo metu būdama nežinioje viskas kunkuliavo.O kaip kūnas reagavo į tai kas vyksta viduj?) negalėjau nusėdėti vietoje vis galvojau<..>
<..>(bet net ir dabar prisiminusi susierzinimą jauti) taip taip jaučiu. Bet čia tai dar nieko, nors man visai karšta pasidarė (dabar?) va dabar, bet net kažkaip net ašaros tuoj išbėgs iš to pykčio. (net ir dabar tą pyktį jauti?) taip jaučiu, ne tiesiog na kad pyktį, bet tokį apmaudą ir galvoju kokia aš naivi, kaip aš galiu taip. Kaip aš čia iš vis galėjau sugalvoti//kažkoks toksai//ne tik dėl to savo silpnumo, dėl to visko<...>

Tyrimo dalyvės C įsipareigojimo poros santykiuose fenomeno specifinis situacinis apibrėžimas

Įsipareigojimo patyrimo poroje išgyvenimas C yra psichologinė būseną, kai vidinio konflikto draskoma, bandė save įtikinti draugo veiksmų ir žodžių patikimumu. Kiekvieną bendravimo su draugo akimirka, patirdama dviprasmiškus jausmus, C bandė kovoti su savo baime būti jo įskaudinta.

Patį įsipareigojimo patyrimą C išgyvena keliuose lygiuose:

Emocinis lygis: įsipareigojimo patyrimo metu C išgyvenamus teigiamus jausmus (viltį,džiaugsmą) slopindavo nemalonius jausmai (baimė būti įskaudintai, graudulys,pyktis, apmaudas, nusivylimas draugu bei savimi). Jausmų kaitą C jautė kūno reakcijomis teigiamus jausmus išreiškė šokinėjimu, o nemalonius jausmus – nenusėdėjimu vietoje. Interviu metu nemalonius jausmus C išgyveno irgi kūno reakcijomis (pykčio ašara, karštis).

Kognityvinis lygis: įsipareigojimo patyrimas: tai bandymas įtikinti save draugo kalbą ir veiksmų patikimumu, santykių nutraukimo situacijos modeliavimas bei vidinis savęs ruošimas, jog draugas ne jai skirtas žmogus.

Veiksmo lygis: pastangas laikytis nors ir pakeisto plano keitė savo veiksmų kontroliavimas kaip atsakas į draugo veiksmus. Visa tai galiausiai išsiveržė nemalonių jausmų išsakymu draugui.

Tyrimo dalyvės D (amžius 25metai, su partneriu 6 metus) originalaus teksto ištraukos

<...>mes su draugu jau gal kokie šeši metai, tai pareiga galbūt jam atsirado gal po metų maždaug, labiau pažinau jį ir kažką pajutau.Gal tiesiog yra tuo, kad man labiau norisi, kad jis būtų šalia, nes jis man toks artimas kaip žmogus kaip draugas, neslepiu nieko jis viską žino ir galbūt dar yra tai, kad šeimoje nėra tėvo ir aš jaučiu paramą iš jo tą vyriškąją<...>

<..>nežinau iš tikrųjų galbūt tai dar sakykim jeigu prie to tėvo dar prieiti.Jisai buvo šeimoje ir paskui gavosi taip, kad išėjo ir mama daugiau jo nebepriėmė ir kai tėvas daugiau nebegrįžo į mūsų šeimą gal man labiau prireikė tos paramos ir visko, tai galbūt tas įvykis mane pastūmėjo į kitokius truputėlį santykius<..>

<...>(Kokie buvo jausmai tada?) kažkiek aišku liūdesio dėlto, kad išėjo, o šiaip // apskritai esu gan užsidariusi savyje ir tų jausmų neparodau, gal užsidariau labiau savyje, pradėjau mažiau su kažku bendrauti taip galima pasakyti, nes kažkas pasistūmėjo, mažiau pradėjau bendrauti. Atsirinkau draugus su kuriais labiau galėčiau apie tai šnekėti<...>.

<...>(o gal gali konkrečiau kalbėti, ką būtent kitaip pradėjai vertinti?) galbūt pačios šeimos buvimą, patį bendravimą šeimoje, gal kažkada taip buvo, gal ne taip buvo.Būdavo taip, kad tėvo šeimoje tai būdavo, tai nebūdavo ir nevadinau jo niekad, nesikreipdavau tėveli, ir pradėdi galvoti gal tai negerai, gal jam tai buvo nemalonu. Kažką va taip perverti savo gyvenime.Pradedi supranti, kad galbūt nebus jau to ir pradėdi galvoti, kad nenorėtum, kad tau tai nutiktų šeimoje<...>

<...>(vykstant tokiam mąstymui, jausmams draugo vaidmuo kur čia būtų?) galbūt to, kad jisai išklauso mane, kada man yra negera jisai yra šalia na ne visada, bet kai gali, kuriam aš galima sakyti galiu išsiverkti ant peties, gal kažkokio patarimo nelabai gali iš jo gauti, bet kad būtent yra kažkam išsilieti iš jo tai tikrai tą gaunu.(ir tuo metu, kai gali jam išsilieti, kas tada būna tavyje?kokie jausmai?) palengvėja dėlto, kad nesukaupi viską savyje, kad gali išlieti ir taip kaip kokią naštą nusimeti.Gaunasi, kad kitam aišku permeti, bet pačiam iš tikrųjų pasidaro daug lengviau ir yra..man atrodo, bet kurioje situacijoje, kai nelaikai visko suspaudus yra lengviau, gal šviesiau pasidaro mintyse kažkiek, nes kada negerai būna, tada tik juodos mintys sukasi galvoje visokios<...>

<...>(o tada, kai tu jam pasakodavaisi, kokios kūno reakcijos buvo .Sakei, kad išsiverkdavai, o dar?) ašaros, apkabinimas iš jo pusės, kad lengviau, paspaudimas kažkoks.Na pagrinde gal, kad išsiliedavau ašarom ir stiprus apkabinimas, kuris padėdavo (o kaip tu galvoji, toj situacijoje, kai tėtis išėjo, o draugas padėjo, kur yra svarbiausias tau taškas?) galbūt čia ne visai su draugu, bet kai tėvas išėjo, pasidarė namuose kitokia atmosfera.Galbūt tai nebuvo gera išėitis, bet tuo pačiu ir palengvėjimas, kad nebuvo tos įtampos, kažko jis reikaludavo, kažko jam reikėdavo geriau, nes visada jam ne taip darydavai<...>

<...>(o koks tau svarbiausias taškas kalbant tavo ir tavo draugo santykiuose žinant šį kontekstą) tiesiog kad tuo metu buvo, nepasitaikė, bet kad buvo ir neturėjau to visko viena pergyventi, nes..buvo ir pliusų, kad išėjo, bet buvo ir minusų, kad išėjo vis vien nesukrenta, bet subyra ta šeima, tiesiog galbūt pliusas tame, kad buvo man parama kažkokia, nes kaip ir su mama tuo dalintis nesinorėjo, nes kažkaip aitrinti jai žaizdos savomis, o jam tai galėjau<...>

<...>(o kai dabar kalbi kokie jausmai kyla?) gal kažkoks gailestis, na ne gailestis, bet na vis vien kai viską prisimeni, nėra tas labai malonu, bet..na praėjo, lyg nuo to visiems kažkiek geriau, bet vis vien aš su tėvu bendrauju toliau, tik kad jo nėra šeimoje.Jam nėra gerai, jis nėra tuo patenkintas, kad jo nebėra mūsų šeimoje, jis vis prikiša, kad va mes čia jo atsisakėm ir jisai yra išmestas ir tuo mane kaip ir skaudina, ypač, kad lyg aš tame kalta, kad jisai ne mūsų šeimoje, o kalta tikriausiai ne aš, o jis pats, kad buvo toks<...>

<...>(o tavo tokiam bendravime su tėvu, koks draugo vaidmuo būtų tame?) Draugas pats kartais sako, kad aš tau kompensuoju tavo tėvo nebuvimą.Jis taip išreiškia, matyt jis irgi taip jaučiasi.Man trūksta to, tai.. Aš taip nesijaučiu, bet kartais pagalvojus, gal tikrai kiek aš bandau rasti jame to, ko man trūko šeimoje iš tėvo.Nesijaučiu tame aišku gerai, tai nėra gerai santykiuose, nes mūsų santykiuose neturėtų atsiliepti mano šeimos kažkoks<...>

<...>(šitoj situacijoje gal yra kokia svarbi detalė, kurios nepaminėjai?)galbūt aš nežinau, kad trūksta ryžtingumo manyje pačioje kažką pakeisti savo gyvenime. Kai aš neturiu to, man trūksta to ryžtingumo, galutinio taško mes kaip ir santykiuose rasti negalim.Tai susitinkam kai yra laiko, o kai ne tai ne, o kad apie kažką rimčiau galvoti neišeina.Galbūt yra baimė matant, kad šeimoje tai nutiko ir bijau sukurti savo kažką, kad nenutiktų taip pat<...> na aš sakau, kad į viską aš dar kraunu ant savęs. Man norėtųsi daugiau ryžtingumo turėti savyje ir kažką, kad galbūt būtų lengviau gyventi. Būtum ryžtingesnė priimtum sprendimą, o tai taip..balatuojiesi tarp to ir ano.(ir koks tas galėtų būti sprendimas?) nežinau, kartais taip pagalvoji, kad galbūt pats laikas turėti savo šeimą. Lyg ir norisi, bet kažko nesiryžti,tai galbūt norisi tokio sprendimo iš savęs, bet tam nesiryžti (o tada tas sprendimas ką

tau reikštų?) galbūt kad tvirtesnė jautumeisi, nes dabar sakau toks gaunasi, jog ne tarp trijų žmonių: mama, tėvas, draugas, bet nu..kažkaip taip, galbūt pasimetusi esu sakykim taip.Daugiau dėmesio norisi skirti mamai, norisi nepamiršti tėvo ir tuo pačiu dar yra draugas kuriam dėmesio reikia, na sunku tarp viso to kažkaip.

Tyrimo dalyvės D įsipareigojimo poros santykiuose fenomeno specifinis situacinis apibrėžimas

Įsipareigojimo patyrimas partneriui siejamas su nemalonių jausmų išreiškimu bei stipriu emociniu ryšiu su partneriu, kaip atsvara kaltei ir pykčiui, kurie kyla C bendraujant su tėvu, išėjusiu iš namų po skyrybų. Nemalonių jausmų (liūdesio,kaltės, pykčio, įtampos), kilusių tėvų skyrybų proceso metu, kontekste, įsipareigojimą partneriui D išgyvena keliuose lygiuose.

Emocinis lygis: įsipareigojimo patyrimo metu jaučiamas emocinis prisirišimas, pasitikėjimas, artumo jausmas bei laikinas palengvėjimas, kuriuos lydi baimės būti įskaudinta bei nusivylimo savimi dėl neryžtingumo jausmai.

Kognityvinis lygis: strategijos, nenorint pakartoti tėvų santykių baigties, laikimasis, kas apsunkina pilnavertišką įsipareigojimo patyrimo išgyvenimą; neapsisprendimas dėl savo gyvenimo kūrimo.

Veiksmo - motyvacijos lygis: draugo įtraukimas į žmonių ratą, kuriems gali atverti nemalonių jausmus, (išreiškiamus dažniausiai per ašaras) bei neryžtingumas dėl savo ir draugo santykių ateities kūrimo

Tyrimo dalyvio U (amžius 28metai, su partnere 2metus) originalaus teksto ištraukos

<....> Kai mano draugė manęs paprašė pasveikinti jos giminaitę artimą žmogų, kuris gyvena ne tame mieste kur ji gyvena.Ir aš grynai dėl paprašymo ir tokio pareigos jausmo vedamas keliavau pasveikinti tą žmogų net nepažindamas su gėlių bukietu ir įėjęs į kambarį net nežinau kam sveikinti<...>
<...> vienas pats atėjau.Taip sakant labai drąsiai atėjau čia labas vakaras.Čia sveikinu nežinau ką sveikinu, bet sveikinu.Ir tada visi kažkaip netyčia parodė, kuris tas jubiliatas, tiksliau jubiliatė, nes ten buvo teta.Tai žodžiu tokiu būdu.O jausmai tai tikrai nebuvo malonūs, jaučiau didžiulį tokį nepasitenkinimą,nes aš kažkaip suvokiu, kad tuo metu gana iš tikrųjų pykau ant savo draugės, nes aš įsivaizdavau, kad ji turėjo mus bent jau anksčiau supažindinus būti. Kad nebūtų taip, kad į tokį jubiliejų ateina visiškai nepažįstamas žmogus ir kažką ten sveikina. Tai žodžiu buvo gana pikti mano tokie jausmai iš tikrųjų,bet vat tas pareigos jausmas, kad reikia kažkaip tarsi atstovauti kitą žmogų per save.(*tai tu atstovavai toje šventėje?*) aišku tiek aš ten ir atstovavau, gal pusvalandį pabuvau, bet daugiau tai..tikrai nesijutau gerai. Aš aukojau savo kažkokią savigarbą, nenorą didžiulį eiti, bet nugalėjau visą tai ir nuėjau ir manau, kad tai buvo tokia didžiulė auka iš mano pusės ir aišku buvo pikta dėl to, kad nežinojau nei kur einu nei ką nei kaip,bet kaip buvo taip buvo. (*o išėjus iš šventės kokie buvo jausmai?* Iš tos šventės išėjęs iš pradžių buvo toks palengvėjimas, kad jau viskas pasibaigė, bet po to kadangi aš nelabai mėgstu emocijų slėpti, tai pasakiau, kad man buvo nemalonu, parašiau aš jai žinutę, kad man nepatiko, kad nebuvo malonu visą tai daryti ir tikiuosi, kad daugiau tokių fintų, kad aš sveikinu nepažįstamus žmones niekada nepasikartos, tai va.Tai žodžiu kokią savaitę dvi aš dėl šito įvykio gana stipriai pykau<...>

<...>(prieš kiek laiko tau buvo tai pasakyta? prieš tą jubiliejų) Man atrodo, kad prieš kokias tris keturias dienas. Kadangi tai buvo pasakyta tokių būdu, kad maždaug ten maždaug maždaug ten kažką, tai aš tai labai formaliai užfiksavau, bet nesitikėjau, kad bus taip pakankamai sudėtinga viskas<...>

<...>(o kokie jausmai buvo tavo toje situacijoje, kai tu taip galvojai) tai tada viskas paprasta galvoju. Na tai čia kaip sakant pakalbėt tai galim, bet..nes tuo momentu tai buvo derybų objektas faktiškai<...>

<...>(o kada sužinėjai, kad esi įveltas į patį tą finalą, prieš pat jubiliejų, kad tu vis dėlto eisi?)<...>Faktiškai sužinojau išvakarėse. Sekančią dieną turėjo būti jubiliejus, o aš prieš tai buvusios dienos vakare man sako, būk geras arba žodžiu nebūk kiaulė vos ne taip nueik, nes labai brangus žmogus, tai tu nueik ir pasveikink, nes niekas iš mūsų negali to padaryti.<...>

<...> šiaip tai pakankamai ramiai jaučiaus, kad aš galbūt neesu iš tų bailiųjų, kad eičiau bijodamas, bijočiau kalbėti. Man kalbėti šiaip tai pakankamai nesudėtinga, aš nejutau įtampos, bet tiesiog būtent tą dieną, kai nuėjau, kai nežinojau ką sveikinti tada pajutau tos situacijos kažkokį kvailumą, kai tu net nežinai ką sveikinti. Tada taip gana nemalonius jausmas buvo šitoje vietoje, tu jautiesi tarsi apgautas. Kad vos ne į pinkles kažkokias įvėlė, tau taip pikta vien dėl to fakto, kad ateini ir nežinai, ką sveikinti, o čia sėdi tas žmogus ir nežinai kurį sveikinti tai iki tokio lygio(šypsosi)<...>.

<...> (o kaip tu galvoji šitoje situacijoje, kur tau buvo svarbiausias momentas galvojant apie įsipareigojimo patyrimą? galvojant nuo priešistorės iki to vakaro, kai buvai visas susinervinęs, čia kalbu apie visą tą laiką)<...> kad aš savo draugę kaltinau, kad tuo, to pykčio būtent metu, kad kaltinimuose kalbėjau būtent tą mintį, kad jinai. kad ji..man buvo keista, kad ji nesupranta, kad sveikinti svetimus žmones tokių ypatingų švenčių progomis nepažįstamiems žmonėms tai yra nenormalu<...>kad mano draugė nesuvokia tų dalykų taip kaip aš juos suvokiu. O čia buvo didžiausias pyktis, žodžiu požiūris į tą pačią problemą mane sunervino labai jos požiūris, t.y. tai kad jos požiūris buvo priešingas manajam būtent šioje situacijoje..Kaip ji taip nesupranta, nes man atrodo, kad tai natūralu.<...> Ir po to mes turėjom labai rimtą pokalbį šitom temom. Ir nuo to momento jinai faktiškai//prižadėjo, kad daugiau to nebus. Tai mes žodžiu sutarėm, priėjom šioki tokį konsensą kaip čia pasakyti, kad jeigu mes einam į kažkokią rimtą šventę ar tai vestuvės ar tai dar kažkokį jubiliejų, kad bent jau susipažinti su tais žmonėmis, bet vieną sykį susitikti prieš šventę ir dabar mes intensyviai šito ir laikomės.<...>

Tyrimo dalyvio U įsipareigojimo poros santykiuose fenomeno specifinis situacinis apibrėžimas

Įsipareigojimo patyrimas partneriui U yra savo nuostatų bei savigarbos atsisakymas vardan draugės gerovės, o patyrus dėl to nemalonius jausmus ir sprendimo ieškojimas, norint jų išvengti.

Patį įsipareigojimo patyrimą U išgyvena keliuose lygiuose:

Emocinis lygis: baimės prisiimti atsakomybę ignoravimas prieš įsipareigojimą ir ramybę, pajutus įsipareigojimą, keitė nemalonių jausmų kulminacija (pykčio, kaltės sau ir draugei, pažeminimo išgyvenimas). Ir, nors po to patyrus laikiną palengvėjimą vėl sekė nemalonūs jausmai, šį kartą jie buvo išlieti.

Kognityvinis lygis: draugės žodžių nesureikšminimą prieš įsipareigojimo patyrimą ir tikėjimą iki paskutinės minutės, kad sprendimas jam bus palankus, keitė savo požiūrio ignoravimas vardan partnerės. O įsipareigojimo kulminacijoje skirtumo tarp U ir jos draugės požiūrių suvokimas skatino ieškoti judviem bendro sprendimo (kurį atradus jo laikomasi).

Veiksmo lygis: aktyvų nenorą prisiimti atsakomybę prieš įsipareigojimo patyrimą, keitė ne tik atsakomybės prisiėmimas, bet ir tolimesnių veiksmų, kurie skatintų įsipareigojimo patyrimo, sukeliamų nemalonių jausmų išvengimą, ieškojimas.

Tyrimo dalyvio T (amžius 27metai, su partnere 4m.5 mėn.) originalaus teksto ištraukos

<...> ryškiausia situacija, t.y. kai gimė vaikas, būtent tas momentas, kai supranti, kad jau ne dviese, o trise esam, kai atsirado dar vienas ryšys artimas ryšys<...>

<...>(*tai dabar gal galit man smulkiai papasakoti tą dieną, tą patyrimą, nes man reikia, kur buvote, ką veikėte*) neapsiribočiau viena diena, tai buvo tam tikras laukimo laikotarpis nėštumo.Mes lankėm ir kursus ir aš labai domėjausi tais visais dalykais kaip kas ir su kuo. Labai sąmoningas mano apsisprendimas dalyvauti gimdyne ir tam reikėjo pasiruošti.Tai ruošiausi. Ten lankėm kursus kaip sakiau ir literatūra buvo, pokalbiai tarp mūsų<...> aš dirbau ir man žmona paskambino ir sako, man nubėgo vandenys aš važiuoju į ligoninę pati, nes tu gal jau nespėsi grįžti, tai tiesiog atvažiavo į darbą, pasikeitėm vairuot ir nuvažiavom į ligoninę<...> tuo metu mes taupėm laiką, nes kai pirmas kartas tai žinai norisi, kad kuo greičiau būtų medikų priežiūra, bet visada ramūs buvom, nebuvo jokio streso kažkokio.Ir ką paskui ligoninėje pakankamai greitai per tris keturias valandas pagimdė.Tai ką aš galiu pasakyti ligoninėje buvo priežiūra visa normali, jautėmės labai gerai ir kai lankėm.Ir kai pamatai gimdymą patį, aišku aš ten tuos masažus dariau, na ten visą pagalbą žmonai ir džiaugiesi aišku ten visiems žinutės rašinėjai, skambini. Ir matai, kad jau trise esam<...>

<...>(*o kokie jausmai buvo, nes sakėt, kad šviesi diena buvo.*) džiaugsmas labai didelis aišku jaudulys toksai kaip sakoma jaudulys, na aš neverkia, bet malonu, tikrai malonu, nes labai faina džiaugiesi. Pirmiausia džiaugiesi, kad viskas gerai pavyko ir antra džiaugiesi, kad mes trise, tai ko siekei, ko tikėjaisi jau yra

<...> (*o pačioj pradžioj, kai sužinojot, kad kažkada po kažkiek mėnesių būsit tėtis, kokios buvo mintys ir jausmai?*)aišku kai jau sužinojau, kad žmona laukiasi. Kaip pasakyti toks irgi lengvas šokas, nes aha jau matai, kad viskas virs,nes pakankamai greit po santakos tai įvyko.Žiūrint į tai kad santuoka, tos visos šventės, paskui atrodo viskas atlėgo atlėgo ir tu vėl sužinai naujiena, kad jau laukiasi<...> Ir ką tiesiog aišku lauktas kūdikis, ta prasme viskas gerai, bet galvoji. Tada iš karto informacijos pradėjau ieškoti kaip ką, nes iki tol tą sritis nelabai buvo ištyrinėta.Iš viso aš galvoju, jeigu tu gauni informacijos apie kažkokį dalyką, tu gali ir gyventi ramiau ir labiau pasitikėti savimi<...>

<...> (*o šitoje situacijos nuo pradžios iki galo galvojant, kaip manot kur jums svarbiausias momentas buvo*) svarbiausias tai vis dėlto buvo vaiko gimimas yra, nes tu pamatai patį faktą ir toks lūžis esminis įvyksta(*koks jums tas buvo esminis lūžis?*) tarkim tu pamatai kūdikį, nes iki tol tu tik jį jautei, tu žinai kad jis yra ir viską, kai pamatai ir išgirsti, žodžiu čia pojūčiai gal įsijungia visi<...>

<...>(*ar dar yra šioje situacijoje kokia detalė, kurią norėtumėte paminėti. tokia gal smulkmena, bet yra įstrigusi*) tarkim mano sūnus guli, ten jau suvystytas viskas ir tu matai jo žvilgsnį ramų ir jauti, kad tai yra labai savas žvilgsnis, ne tai kad kažkur matytas, bet labai tau artimas labai savas<...>

Tyrimo dalyvio T įsipareigojimo poros santykiuose fenomeno specifinis situacinis apibrėžimas

Įsipareigojimo patyrimas poroje T laukimo būseną, kurios metu laukdamas šeimos padidėjimo, išgyveno teigiamas emocijas, o patyrus kulminaciją užliejo savo prasmės pajutimas. Prieš pat svarbiausią patyrimo momentą-sūnaus gimimą, T aktyviai ruošėsi tam, išgyvendamas malonų jaudulį ir ramybę.

Patį įsipareigojimo patyrimą T išgyvena keliuose lygiuose:

Emocinis lygis: prieš kulminaciją patirtą šoką, nerimą, ramybę, pasitikėjimą savimi, jaudulį keitė džiaugsmas, malonumas, savęs bei atsakomybės už dar vieną žmogų pajutimas

Kognityvinis lygis: prieš įsipareigojimo patyrimo kulminaciją supratimas, jog laukia pasikeitimai, žinia apie nėštumą bei suvokimas, kad trūksta žinių apie tai, paskatino žinių plėtimą bei sprendimą dalyvauti gimdymo procese. Pati kulminacija – tai troškimų išsipildymas bei suvokimas santykių tęstinumo ateityje.

Veiksmo lygis: aktyvų informacijos rinkimą apie nėštumą, keitė aktyvus dalyvavimas gimdymo procese ir džiaugsmo dalinimas su kitais patyrus kulminaciją.

Tyrimo dalyvio V (amžius 22metai, su partnere 6 mėn.) originalaus teksto ištraukos

<...>. Taip normaliau kažkaip susiklostė gal tik prieš pusmetį, nes dabar draugauju su viena mergina lygiai šešis mėnesius. Taip pasakyti tvirtai, kad jau viena vienintelė išrinktoji tai irgi negalėčiau//Na taip maždaug tyrinėju tą merginą, bet šiaip patinka, gerutė tokia<...> Prieš tai nei draugavau su ta mergina, tai draugavau trumpai maždaug pusantro mėnesio dar su dviem merginomis<...>Bet buvo taip, kad čia gan neseniai, kad čia pradėjo rašinėti prieš paskutinę merginą<...> ir ten kažkaip pasiūlė ji susitikti ar kaip. Ir aš taip vienu momentu gerokai sudvejojau, bet pagalvojau, kad ne. Jeigu aš prieš tai su ja išsiskyriau, tai manau tvirtai, kad negaliu būti su tuo žmogum. Tai nutariau, kad nėra reikalo bristi antrą kartą į tą pačią upę ir ir nesusitikom<...>

<...>(tai gal gali tą situaciją, ka tau antroji pradėjo rašinėti daugiau papasakoti)<...> tai buvo antroji velykų diena ir ji pasveikino vienu žodžiu su velykom, aš jai irgi atsakiau pasveikinimu. O kaip ten toliau dėliojosi?(mašto)//dabar tiksliai neatsimenu, kaip ten buvo//na bet vienu žodžiu kaip visą laiką, kai mes su ja būnam labai pykdavomės dažnai. Kas man labiausiai nepatiko ir galiausiai//ir čia dar susirašius apsižodžiovom taip negražiai <...> Kažkaip ten ji mane užsipuolė aš ją užsipuoliau, ar aš ją užsipuoliau ir ji mane užsipuolė (o gal atsimeni, dėl ko užsipuolė?)<...> šiaip ta mergina įdomi pasirodė, kad tokia ką aš žinau ne tai kad besiblaškanti//sunkiai nuspėjamas charakteris buvo. Man asmeniškai buvo sunku su ja susikalbėti. Pavyzdžiui sutarėm dėl ko nors ar ji pagalvoja viena, o aš kitą ar kažkas ne taip įvyksta, galbūt ir aš pats kaltas, nes grynai buvo nesusikalbėjimo stoka <...>ji pagalvoja viena aš pagalvoju kitą paskui iš karto iš to konfliktas kyla aš bandau nuraminti, ji nenori. Kažkaip su dabartinę merginą kažkaip taip nebūna, net jei ji kažką ne taip pagalvoja arba aš ne taip pagalvoju, bet greitai išsiaiškinam ir jokios problemos dėl to nekyla<...>

<...>o aš tada jos paklausiau jos ar jina gerai jaučiasi? ar turi vaikiną ar kažkas tokio, ji atsakė, kad jaučiasi blogai, nes visada atsakinėdavo, kad blogai. Žodžiu tokia gyvenimo pesimistė, viskas blogai dangus griūna. Manęs tiesa to neklausė, aš ir nieko nesakiau<...> Tai aš jai atrašiau, kad nenusimink viskas dar prieš aky. Dar kartą jos atsiprašiau, kad ta prasme negerai su ja..na kad santykiai toliau neišėjo<...>

<...>Maždaug santykiai rutuliojosi taip: susipažinome,<...> susitikom vieną kartą ir graži tokia simpatiška mergička, bet taip jau nuo pat pirmo vakaro tokia keistoka "strange". Na bet pagalvoju ką aš žinau, niekad nespėsk iš pirmo žvilgsnio ir taip dar kelis kartus susitikom aišku tie susitikimai irgi per kraujus buvo, nes taip tai susitinka ne ne aš negaliu tai taip..kažkaip nežinau keista pasirodė<...>bet žiūriu, kad tas mano pirmasis įtarimas dėl labai jau sunkaus charakterio pasitvirtino ir žiūriu, kad mes daugiau konfliktuojam ir daugiau nesantaikos tarp mūsų, nei gerų tų santykių, ne tai kad tau malonu būti su tom žmogum, bet tai, kad (rodo grimasą nepasitenkinimo). Tai vienu žodžiu nusprendžiau, kad

nėr ko tęsti tokius santykius nutraukiau. Bet tuo metu (garsiau pasako), kai iš savo pusės nutraukiau, pasirodė, kad ji jau nenorėjo nutraukti tų santykių<...>

<...> Jei dabar grįžti prie Velykų, prie tų žinučių tai sakau aš atsiprašiau jos dar kartą, man atrodo, kad ji niekaip nesureagavo dėl to atsiprašymo. Na ji nepasakė, kad ten aš kaltas, ar kad ji kalta nieko tokio nebuvo. Kažkaip palinkėjom vienas kitam geros kloties, meilės santykiuose na ir tuo baigėsi. Tiesa pasakius mane gerokai tas pokalbis sujaukė, kaip ten bebūtų visą laiką kažkas širdyje apie ją buvo.<...>

<...>. O kai pasiūlė susitikti, galvoju “o gal pabandžius? o gal vis dėlto?” O jinai jeigu jau taip pasakius, na jeigu pliusus dabar vardinti tos merginos prieš dabartinę, tai jinai daug išmintingesnė ir gražesnė iš tikrųjų, bet charakteris yra blogas. Tai žinai dar tos geros pusės širdelėje suvirpėjo taip, na bet pagalvojau, kad jeigu aš dabar susitiksiu su ja, tai gali būti, kad nei vienos, nei kitos neturėsiu. Bet tiesą pasakius gerai taip makalynę sujudino<...>

<...> (*aš dar norėčiau po tą makalynę pasimakalioti. toj makalynėje po to pokalbio, kokie tavo jausmai buvo?*)<...>. Vis tiek kažkas suvirpa suvirpena. Ir dar plius kažkaip galvoje atsirado sau, kad kaip čia dabar taip. Jeigu iniciatyva eina iš jos pusės, tai gal iš tikrųjų nežinau, gal ji turi jausmus man, bet toks jau jos sunkus charakteris, kad ji neišreiškia, aš to nematau ar negaliu perprasti jos iki galo pagalvojau, bet paskui antroji pusė „na jau ne, jeigu per tą laikotarpį nesupratai jos, tai ta prasme ko kartoti klaidas (*tai kiek suprantu dvi pusės buvo tuo metu*) taip taip tai buvo Tomas1 (*vardas pakeistas- autorės pastaba*) ir Tomas2 (*vardas pakeistas- autorės pastaba*).<...> Tomas1 sakė, tai žiūrėk, juk blemba ji gražesnė. Na gal, mergina ne tokia. Tomas2:”jo jo“ . Galiausiai sako, na va palygink, šiaip tau įdomiau su ja kalbėtis, nes ji tokia protinga mergina, bet Tomas2 iš karto sako, „ar gera tau buvo su ja kalbėtis?“ “Ne ne ne negera buvo kalbėtis, nes sunku buvo su ja kalbėtis, taip trauki trauki ja maždaug už liežuvio<...> (*ir ką tie argumentai padarė?*) Tomas2 laimėjo vis dėlto (*ką jisai laimėjo?*) na kad baigėsi tie susirašinėjimai, ji dar paklausė ar pasakiau ne ir viskas<...>

<...> (*o kaip tu galvoji toje situacijoje to vakaro, kur tau buvo pats svarbiausias momentas galvojant apie išipareigojimo patyrimą poroje?*) kai atsakiau Ne tikriausiai, nes prieš atsakydamas dar taip na kai Tomai kalbėjosi tarpusavyje ir galiausiai kai antrasis laimėjo. Ir tai kažkaip ant dūšios palengvėjo, kad priėmiau sprendimą ir tiek gal. Geras blogas jis nežinau, bet taip žinai iš karto akmuo nuo širdies nukrito ir viskas. Laimėjo dabartinė mergina, matai prieš tai buvusi nepasakyčiau, kad grubi, bet stačiokiška tokia, akmeninė tokia, ane. Prie jos prisiliesi jinai suburgs ar dar kas nors, dievaži atrodo su žmogum draugauji, o čia kaip šunį kokią piktą paglostei. Ir taip visą laiką negali rasti tokio artimo kontakto. Sakau aš irgi neesu koks akmeninis ir norisi iš kitos ir dėmesio ir švelnumo kažkokio vis dėlto mergina yra ne akmuo, o su dabartine mergina viskas tvarkoj<...>

<...> (*tai kai Tomas2 pasakė Tomui1 ne, sakai akmuo nuo širdies nukrito. Gal dar buvo kokių jausmų?*) dar buvo tokia mintis, kad štai žmogelis draugauji dabar su ta mergina, o jeigu netyčia ar tyčia pasitaikytų dar viena mergina šalia ar kaip nors, tai kaip dabar reaguosi? Taip natūraliai ir to pokalbio<...>

Tyrimo dalyvio V išipareigojimo poros santykiuose fenomeno specifinis situacinis apibrėžimas

Išipareigojimo patyrimas dabartinei partnerei V yra aktyvus atsisakymas atnaujinti ankstesnį jam emocinį ryšį, baiminantis galimų pokyčių, kurie paliestų jį patį, jo partnerę, bei jų nors ir neaiškios perspektyvos, bet esančius santykius; nedirstant priisiimti atsakomybės už savo dviprasmiškus jausmus; iš anksto baiminantis kaltės dėl santykių griovimo inicijavimo ir jaučiant palengvėjimą nuo to susilaikius.

Išipareigojimą partnerei V patiria keliuose skirtinguose lygiuose:

Emocinis lygis. Neigiamus jausmus (kalbę, liūdesį, baimę, nerimą), keičia laikinas palengvėjimas;

Kognityvinis lygis – savęs įtikinėjimus apie dabartinės merginos privalumus (nekonfliktuoja, gera, šilta-artimo kontakto nebijo) ankstesnės merginos (šalta, bet fiziškai patrauklesnė ir protingesnė) atžvilgiu keičia tvirtas sprendimas atsisakyti atnaujinti ankstesnį ryšį; abejojimas dėl dabartinių santykių perspektyvos.

Veiksminis/elgesio lygis - Visiškas bendravimo su ankstesne partnere nutraukimas

Tyrimo dalyvio Z (amžius 23metai, su partnere 6 mėn.) originalaus teksto ištraukos

<...> tai viskas prasidėjo nuo to, kad mes drauge susipažinome. Susipažinome. Padraugavom, po to mūsų santykiai kaip ir kaip visados keičiasi iš pradžių draugauji taip, po to draugauji taip. Galiausiai gavosi taip, kad jinai atsikrausto į tą patį miestą, kuriame aš gyvenu. Mes priėmėm bendrą sprendimą<...>(o kada atėjo, tas sprendimas, kad gyvenam kartu? prieš kiek laiko?) prieš mėnesį, bet jisai keitėsi pastoviai (sprendimas keitėsi?) jo jai užplaukdavo, kad jinai nenori gyventi, na gerai negyvenam, man žinai, po to užplaukia, kad vėl nori gyventina, po to man užplaukia, kad mes vėl nenorim gyventi taip žinai ir gavosi. mėtėmės

<...> (ir kada tas buvo toks galiausiai sprendimas) kai aš jai žiedą padovanojau<...>aš myliu aš noriu visą gyvenimą su tuo žmogum būti, bet žinai kaip visi draugai sako tu gal skubi, gal , bet mes tik susižiedavom, esmė ta, kad aš jai įrodžiau, gal jinai buvo netikra mūsų jausmais, ar aš ją myliu tikrai, nes kai mes susitikinėjome aš jos drauges pirma mačiau, o tik po to parodžiau savo jai. <..>

<...> o kokie buvo jausmai, kai tu jai padovanojai žiedą? geri

<...>(o kokios kūno reakcijos buvo tada?)<...> kai iš tavo kūno išeina šiluma, tu atiduodi visą energiją aplinkai ir tuo pačiu joje esantiems žmonėms<...>

<...>(tai ta situacija, kai tu kalbėjai su drauge, kad ji persikeltų į kitą miestą, kada jinai vyko?)<...>

(ir kur tu buvai, ką tu darei, ką jinai darė?)<...> mes tiesiog buvome pas ja namuose. Kadangi kalbėjome apie savo ateitį, kaip mes matome vienas kitą, kur mes norime būti ateityje, diskutavome, kalbėjome kad jinai vis dėlto kraustysis į kitą miestą, nes darbą gavo. Ir kada kraustysis į kitą miestą ir mes ta prasme//aš pasiūliau pirmas, kad vis dėlto, kad verta gyventi kartu<...>Ta prasme iš pradžių ji nelabai norėjo, paskui žinai<...> (o kas toliau buvo) toliau bandžiau perkalbėti, aš labai užsispyręs. Pavyko perkalbėti (o kaip tu bandei perkalbėti?)<...> yra priežastys, kad butą susirasti tame mieste yra labai sunku, antras dalykas, kad gyventi atskirai kainuos daug brangiau žymiai, nei kartu. Aš bandžiau į moralę. Be to, kad man be tavęs bus sunku//Kaip čia pasakius, kaip gali būti be mylimo žmogaus, kuris yra šalia ta prasme namo šalia. Sakau neįmanoma<...> Sakiau, kad myliu, kad be jos tai gyvenimas pragaras būtų <...> (o kaip pasiekei savo?) argumentais, daug veiksmų sekė: argumentai, padovanojau žiedą sužieduotuvių dar ten kažką. Aš mačiau, kad ji buvo netikra ir aš dariau tam tikrus veiksmus, kad įtikinti žmogų, kad aš ją myliu tikrai

<...> ta prasme ta dieną praleidom visą kartu, pavakarieniavome, rytojais dar visą dieną prabuvome kartu ir aš išvažiauvau <...> Ir trečiadieniais nuvažiauvus, kalbėjome apie tai kaip jinai gyvens. Sako „aš norėčiau su tavim gyventi“<...>

<...>(kokie buvo tavo jausmai tą savaitgalį, kurį jus praleidote kartu) aš gerai šiaip jaučiausi, jaukiai. Jaukumo jausmas, tu esi savo vietoje ir tu esi su tuo žmogum su kuriuo ir turėtum būti<...>

<...>(O tu sakei, kad ji abejojo ir iš karto nepasakė tau savo atsakymo, koks tada jau buvo jausmas?) iš mano pusės aš buvau susitaikęs, kad jei teks gyventi atskirai, tai teks. Aš priimsiu, bet taip nu žinai...biški pasinervini<...>

<...>(o tai jau tada trečiadienį, kai jinai pasakė, kad jau) tai džiaugiausi labai (kaip džiaugeisi?) paėmiau ir šokinėjau „ui ei ui ei“. Išreiškiau emocijas žodžiais<...>

<...>(o kokios dar buvo kūno reakcijos, kai jai žiedą dovanojai, apie jausmus kalbėjai?) bijojau iš pradžių biškutį. Logiškai galvojant, kad visus veiksmus darant, kad gali būti „ne“ kai kada.Tai žinai dvejonės ir abejonės<...> kad nepriims žiedo. (ir kaip tos dvejonės pasireiškė?) rankos dreba, virpa kažkas viduj.<....> (o kai jinai priėmė?) oo tai fuuuuu...(giliai iškvepia/atsidūsta).Vėjelis švelnus perėjo visą kūną

<...>(kaip tu manai, kur tau buvo tas kulminacinis lūžis galvojant apie įsipareigojimo)kulminacinis lūžis buvo tada, kai aš ją pirmą kartą pamačiau tą savaitgalį.(ir kaip jis pasižymėjo) tu turi minty viską suplanavęs ką turi daryti, bet dar neapsisprendęs, dar dvejoji, bet kai pamatai žmogų suprantį, kad „taip aš noriu būti su juo visą gyvenimą ir viskas“<...>

<...>(Gal kokia maža smulki detalė, kurios nepaminėjai)mes jos draugams visiems rodėm tą žiedą<...>(ir kokie tavo buvo jausmai tuo metu?) man tai labai geri, euforija<...>nes aš perlipau per save<...>

<...>(o dabar grįžtant prie to kulminacinio lūžio)<...> kai ji pradare duris viskas dingo<...>(o kokie buvo tada jausmai?) pasitikėjimas savimi, ramybė. Tu ramus, nes tu žinai, kas bus<...>(o kai duris dar buvo uždarytos, kokie buvo jausmai?)<...> kai kartais būna, nervuojies, ką čia reikės daryti, kaip čia reikės daryti, kaip kad viskas geriau gautusi, kaip čia sumąstyti, kokia poza visa galva užkrauta minčių <...>(o kūno reakcijos kokios buvo prieš duris)kojas trepeni va taip(demonstruoja) arba vaikštai vietoje <...> o po to jau viskas nurimo<...>

Tyrimo dalyvio Z įsipareigojimo poros santykiuose fenomeno specifinis situacinis apibrėžimas

Įsipareigojimo patyrimas poros santykiuose dalyviai Z yra psichologinė būseną, kurios metu atliekami tikslingi veiksmai siekiant, kad santykiai tęstųsi ateityje; savo jausmų tikrumo įrodymas, nugalint baimę prisiimti atsakomybę už juos bei išsiskirti savo elgesiu iš kitų draugų.

Įsipareigojimą partnerei Z patiria keliuose skirtinguose lygiuose:

Emocinis lygis: nerimą, jaudulį, baimę būti atstumtam keitė ramybės, pasitikėjimo savimi, meilės jausmo tikrumo išgyvenimas. Iš partnerės pajutęs jausmų priėmimą, Z išgyveno malonius jausmus (jaukumo, savo vietos bei savo žmogaus patyrimo jausmą, euforijos, pranašumo prieš kitus bei baimės atrodyti kitaip nugalėjimas jausmus), kurios kartu lydėjo nerimas dėl galimo lūkesčių neišsipildymo. Galiausiai išsipildžius lūkesčiams Z patyrė džiaugsmą, kurį vėl pajuto galutiniai įgyvendinęs savo veiksmus dėl santykių ateities.

Emocijų kaitą buvo galima stebėti kūno reakcijomis: nerimą, jaudulį prieš įsipareigojimo patyrimą (kojų trepsėjimu bei vaikščiojimu vienoje vietoje); keitė susikoncentravimas; įrodant savo jausmų tikrumą(susižiedavimo) metu jausmus Z vėl juto kūnu (rankos drebėjo, viduje kažkas virpėjo, lengvo vėjo dvelksmą perėjusį per kūną, vidinės energijos atidavimas); visą tai vėliau apvainikavo dar stipriau išreiškiamas elgesys(šokinėjimas ir šūksniai).

Kognityvinis lygis: kelias galimas veiksmų strategijas, siekiant gyventi kartu, keitė suvokimas, kad tikrai nori tęsti santykius ateityje bei vienos konkrečios strategijos pasirinkimas(sužadėtuves); tokio sprendimo priėmimas, bet greito galutinio sprendimo dėl gyvenimo kartu neišgirdimas, Z skatino

susitaikyti ir su galimu neigiamu sprendimu. Vis dėlto sulaukęs teigiamo atsakymo ir suradęs gyvenamąjį plotą, Z tai suvokė kaip savo įsipareigojimo patyrimo pasiektą rezultatą.

Veiksmo lygis: įsipareigojimo patyrimo metu pasirinktą vieną veiksmą keitė jo įgyvendinimas; gavus teigiamą atsaką į bendro gyvenimo kartu klausimą, Z aktyviai ieškojo gyvenamojo ploto, kaip galutinio savo įsipareigojimo patyrimo rezultato įgyvendinimą.

3.3. Įsipareigojimo patyrimo poros santykiuose atskiri aspektai ir jų apibūdinimas

Sudarant bendrą fenomeno apibrėžimą, galimos dvi apibrėžimo sudarymo strategijos:

1. Apibrėžimo sudarymas, išskiriant tai, kas yra bendro visuose turimuose duomenyse.
2. Plataus apibrėžimo sudarymas tai, kas esminio kiekviename apibrėžime, susiejant į vieną, nors atskiros fenomeno dalys nėra būdingos visiems tekstams.

Šiame tyrime bendras įsipareigojimo patyrimo fenomeno apibrėžimas formuluojamas taikant antrąją strategiją. Prieš galutinio apibrėžimo formulavimą iš pradžių yra išskiriami svarbūs fenomeno aspektai. Jie pagrindžiami ir detaliau apibūdinami konkrečiais tyrimo dalyvių teiginiais

Šio tyrimo dalyvių įsipareigojimo patyrimas poros santykiuose yra psichologinė būsena. Šios būsenos metu dėl partnerio ar santykių gerovės priimami ir atliekami tikslingi veiksmai. Pačios būsenos kulminacija patiriama labai įvairiai. Vieniems tai tarsi atspirties taškas, kuris patiriamas patyrimo pradžioje ir kurio metu sąmoningai suvokiamas įsipareigojimas kitam žmogui (A, B, C, D, Z tyrimo dalyvių pokalbiai). Kitiems tai - esminis lūžis įsipareigojimo patyrimo vidury (V, U tyrimo dalyvių pokalbiai), tretiems - apvaikavimas visų pastangų patiriamas pabaigoje (T tyrimo dalyvio pokalbis). Tačiau nors ir skirtingai patiriama kulminacija, vis dėlto tyrimo dalyvių įsipareigojimo patyrimo galime išvelgti tam tikrą bendrumą. Tyrimo metu įsipareigojimo patyrimas išgyvenamas keliais: lygiais: emociniu, kognityviniu, veiksmo. Tiesa, kai kurių tyrimo dalyvių patiriamas įsipareigojimas ir motyvacinio lygiu. Taigi tyrimo dalyvių įsipareigojimais:

Emociniame lygyje

1) Emociniame lygyje įsipareigojimo patyrimas siejamas su savo vertės, prasmės išgyvenimu:

A23,32 - Ji pajuto, kad yra savo vietoje; A jautėsi pripažinta, priimta.

A16 - A labai didžiavosi savimi ir juto prasmingumo jausmą,

B21 - Iš tikrųjų ji jam rūpi

B26 - B tapo jo mergina

T15 - T užplūdo toks savasties jausmas

Z18 - Jis jautėsi esąs savo vietoje ir esąs su tuo žmogum su kuriuo ir turėtų būti

2) *Įsipareigojimo patyrimo išgyvenimą apsunkina/apkartina:*

a) **baimė būti įskaudintam**

C31 - C galvojo, kad ji taip nepasielgtų, kad nepasakytų, kad nevažiuoja

D21 - D yra baimė matant, kad šeimoje tai nutiko ir ji bijo sukurti savo kažką, kad nenutiktų taip pat

b) **baimė būti nepriimtam**

Z21 - Dovanodamas žiedą Z iš pradžių truputį bijojo

c) **baimė prisiimti atsakomybę už veiksmus**

U9,14 - Kad jam teks kuo mažesnė įtampa, mažesnė atsakomybė galbūt; U tai labai formaliai užfiksavo, bet nesitikėjo, kad bus taip pakankamai sudėtinga viskas

C11 - C galvojo, jog ji ir taip nepirks. Ji galvojo ką ji čia viena eis pirkti, nes įsipareigojo tai abudu.

d) **kaltės jausmas**

V2,7 - Liūdna dėl to, nes draugystės baigėsi draugystės iš jo iniciatyvos

D19,22 - D nesijaučia gerai, jai norėtųsi kažką keisti, bet keisti kažkaip nesigauna

3) *Įsipareigojimo patyrimo metu išgyvenami jausmų kaita:*

1. *Iš pradžių buvusius nemalonius jausmus (beviltiškumą, nerimą, jaudulį, baimę, pyktį, įtampą, kaltę) keičia teigiami jausmai (ryžtas, pasitikėjimas savimi, ramybė, laikinas palengvėjimas).*

A15 - A buvo apėmęs didelis beviltiškumo jausmas. Ir kai A pradėjo derinti detales, ji labai nepasitikėjo. Pirmiausia ji nepasitikėjo savim.

Z29 - Jis juto nerimą, nes jis dar pats nebuvo tikras

U2,14 - Jausmai tai tikrai nebuvo malonūs, U jautė didžiulį tokį nepasitenkinimą

U9 - Nesitikėjo, kad bus taip pakankamai sudėtinga viskas

T10 - Kaip pasakyti toks irgi lengvas šokas

D17 - Tėvai D nekaltina, tiesiog ji taip jaučiasi

Z20 - Kai draugė pasakė, kad sutinka gyventi kartu Z džiaugėsi labai

Z25 - Tuo metu Z juto labai gerus jausmus, euforiją. Z euforija pasireiškė

Z27 - Tuo metu jis pajuto pasitikėjimą savimi, ramybę

V13 - Bet tuo metu iš karto akmuo nuo širdies nukrito ir viskas.

U5 - Iš pradžių buvo toks palengvėjimas

T6 - Jautė džiaugsmą labai didelį, aišku jaudulį tokį kaip sakoma jaudulys,

B19 - kai jau atslūgsta, tada B pagalvojo

D1 - Jai labiau norisi, kad jis būtų šalia, nes jis jai toks artimas kaip žmogus kaip draugas, neslepia nieko jis viską žino

D8,9,10 - Išsilieja D palengvėja dėlto, kad nesukaupia viską savyje

❖ *Kūniškame lygmenyje tokia jausmų kaita pastebima fiziologinėmis reakcijomis*

A23, 26 - A, jai gumuliukas pakilo (rodo gerklėje vietą) ir A nuriedėjo ašara

A 34 - Ta ašara buvo matyt toks pykčio, ryžto prieš tai buvusio toks paleidimas, raumenų atpalaidavimas

Z21 - Dvejojant Z rankos drebėjo, kažkas virpėjo viduj, o žiedą priėmus Z pajuto, kaip švelnus vėjelis perėjo visą kūną

Z29 - Stovėdamas prieš uždarytas duris, Z trepseno kojomis, vaikščiojo vietoje, atidarius viskas rimo

A17, 30 - Širdies plakimas; A suvokus, kad PRIVALO tai padaryti, A kūnas įsitempė/pasitempė

B7 - B iškart puolė į glėbį, apsikabino, jį pabučiavo; **B 14, 24** - Paskui jai ašara išbyrėjo

D8 - Būtent yra kažkam išsilieti iš jo tai D tikrai tą gauna

D11 - Išsiliedavo ašarom ir stiprus apkabinimas

Z20 - Iš džiaugsmo Z šokinėjo ir žodžiais išreiškė emocijas „ui ei ui ei“

T13 - Po gimdymo buvo galbūt nuovargis, nes tie masažai pakankamai intensyvūs, čia krumpliai (rodo) buvo tokie truputį nuvaryti

2. Iš pradžių buvusius teigiamus jausmus (džiaugsmą, susijaudinimą, pasitikėjimą, atsipalaidavimą, laikiną palengvėjimą, savo reikšmės pajutimą, viltį):

C3 - Laukė ir nepaliko toks minties, kad jie vis tiek turi važiuoti. Ar vėliau ar kaip, bet vis tiek dar tikėjosi

C9 - Planuojant kelionę, C jautė gerus draugiškus jausmus, nepyko

C22,32 - Vis tiek džiaugėsi, labai džiaugsminga buvo

B12 - Džiaugsminga buvo labai

B1 - Ji nejautė jokios baimės, buvo labai atsipalaidavusi

Z5 - Dovanojant žiedą Z juto gerus jausmus

U13 - U šiaip tai pakankamai ramiai jautėsi, kad jis galbūt nėra iš tų bailių, kad eitų bijodamas, bijotų kalbėti

a) papildoma (nerimas, liūdesys, pyktis)

B17 - B sako, kad paskui pagalvojus, jog tas įvyko, ji pajuto nerimą...

B 14,19,20 - Paskui B buvo labai liūdna važiuoti į stotį

U5 - Dėl šito įvykio gana stipriai pyko,

Z19 - Jis galvojo, kad tai galėtų priimti, tačiau...truputį pasinervino.

b)keičia nemalonūs jausmai(nerimas, pyktis, apmaudas, liūdesys, nusivylimas)

C7, 12,14,19,34 -Kaip supyko ir parašė, kad nenori bendrauti su žmonėmis, kurie nesilaiko duoto žodžio. C buvo labai išsižeidusi ir supykusi; šiek tiek nusivylė; jai buvo labai negera

C25 - Toks nusivylimas tiek savim, tiek tuo kitu žmogum

❖ *Kūniškame lygmenyje jausmų kaita pastebima fiziologinėmis reakcijomis*

C28 - C susierzinimą jautė, jai karšta pasidarė ir C atrodė, kad net ašaros tuoj išbėgs iš to pykčio

Kognityviniame lygyje

1)Isipareigojimo patyrimo metu priimamas tam tikras sprendimas:

A33, 37 - Ji nori būti šioje šeimoje ir kad ji tai padarys

Z2 - Jie priėmė bendrą sprendimą - gyventi kartu.

Z23- Bet kai pamatė žmogų suprato, kad jis nori būti su tuo žmogum visą gyvenimą ir viskas<...>kai jis ją pamatė iš tolo, tada visos abejonės dingo

T11 - Nerimo mažėjo, kai jis gavo daugiau informacijos apie visus tuos dalykus

2)Isipareigojimą patirti sunkina:

a) dvejonės

A16 - A pradėjo abejoti, kad tai neįgyvendinama, bet kai A pradėjo tartis, ji pati savo kontraargumentais atmetinėjo

B16 - Negi tai iš tikrųjų vyksta? A, jai gi negali taip atsitikti!

C9, 10,31 - Ji net kritikavo ir priekaištavo „nu negi taip gali būti“.

C12,17 - Pagalvojo, vis tiek gerai.C optimistiškai galvojo, kas čia.Šiek tiek galvojo, bet vis tiek gerai gi važiuoti žadėjo kartu.

C23 - Turbūt čia irgi neišdegs, tikrai turbūt taip nebus

C29 - C pagalvojo tikra nesąmonė kam nors ką nors sakyti

D6 - D patirtį, kurią patyrė šeimoje per save perleido ir stengiasi, kad taip nenutiktų jai

V10,11,12 - Tą vakarą V viduje juto dvi priešingas asmenybes

V13 - Geras blogas sprendimas V nežino

Z3,12 - Anot Z, jie mėtėsi. Z pritaria, kad sprendimas buvo netvirtas, Z pajutęs, kad draugė dvejoja irgi pradėjo dvejoti.

Z23 Iki to Z buvo minty viską suplanavęs ką turi daryti, bet dar neapsisprendęs, dar dvejojo

b) nesupratimas partnerio požiūrio/veiksmų

U17,19 - Jam buvo keista, kad ji nesupranta, kad sveikinti svetimus žmones tokių ypatingų švenčių progomis nepažįstamiems žmonėms tai yra nenormalu.

C13,15,16 - C nesuprato savo draugo veiksmų.

Veiksmo lygyje

1) Įsipareigojimo patyrimas aktyvus veiksmas prisiimant atsakomybę ir atliekamas:

a) siekiant padėti partneriui

U1,12 - Grynai dėl paprašymo ir tokio pareigos jausmo vedamas keliavo pasveikinti tą žmogų

A3,29 - Priežastis buvo pats draugas, nes A draugas buvo nelaimingas

Z8 - Z galvoja, kad įsipareigojimas ateina, kai vienas žmogus rūpinasi kitu

b) dėl poros santykių gerovės

V3 - Nutarė, kad nėra reikalo bristi antrą kartą į tą pačią upę, todėl nesusitiko

T2 - Labai domėjosi tais visais dalykais kaip kas ir su kuo

T14 - T jautė tarsi atliekās tam tikrą darbą, aišku labai gerą ir malonų.

V9 - Kažkaip jie palinkėjo vienas kitam geros kloties, meilės santykiuose na ir tuo baigėsi

Z13,14, 15,16 - Draugei pradėjus dvejoti, Z bandė ją perkalbėti

U21 - Sprendimą jie pagaliau radom

T1 - Kai atsirado dar vienas ryšys artimas ryšys

2) Įsipareigojimą įsisąmoninimą ir išgyvenimą apsunkina neryžtingumas, nepasitikėjimas savimi, savo teigiamų jausmų išreiškimo slopinimas

D 25 - Jai norėtuši daugiau ryžtingumo turėti savyje ir kažką, kad galbūt būtų lengviau gyventi.

A8 - A atsargiai bandė patikslinti/patikrinti draugo reakcijas (tyliau pasako).

B14 - Jai labai norėjosi švęsti ją toliau ir su kitais pasidalinti džiaugsmu, o jam reikėjo išvykti,

Motyvaciniame lygyje

1) Įsipareigojimo patyrimo procese siekiama santykių ilgos perspektyvos patvirtinimo

A23 - A tai reiškė, kad nebėra klausimo ar jie (A ir jos draugas) bus ar jie nebus kartu.

A36 - Gautų mamos palaiminimą, kad ji tikrai yra tas žmogus, geras, nes kaip draugo

B2 - Dabar jie jau kartu dviese

B4,12 - Buvo lyg toks oficialus, kurio B taip širdy laukė

B27 - Nesinorėjo labai trumpalaikių santykių su šituo žmogum

T1 - Dar tai, kad po santuokos yra konkretus rezultatas, kuris toliau kuria santuoką.

2) Įsipareigojimo visišką išgyvenimą trukdo:

a) neryžtingumas

D25 - Patį sprendimą D sieja jau su šeima. D kartais taip pagalvoja, kad galbūt pats laikas turėti savo šeimą. Lyg ir norisi jai, bet kažko nesiryžta

b) kitų santykių alternatyvų turėjimas

V1 - pasakyti tvirtai, kad jau viena vienintelė išrinktoji V irgi negalėtų.

V10 - Pasak V, dar tos geros pusės širdelėje suvirpėjo tada taip, bet V pagalvojo, kad jeigu jis susitiktų su ja, tai gali būti, kad nei vienos, nei kitos neturės.

C25 - Jai norėjosi su kuo nors kitu važiuoti ne nebūtinai kad taip, bet su kuo nors kitu galvojo, kad atsirastų koks nors kitas žmogus, tai ji ir parodytų

V14 - V savo sprendimu neabejojo, bet galvodamas apie tolimesnę ateitį svarstė koks jo statusas dabartinis ar jis blaškosi su dabartine mergina, ar jau tvirtai

V14 - Iki šiol V šimtų procentų nėra tikras.

Taigi išskyrus atskirus įsipareigojimo aspektus galime matyti, jog daugelio tyrimo dalyvių įsipareigojimo patyrimo situaciniuose specifiniuose apibrėžimuose išskiriami tik trys aspektai, t.y. emocinis, kognityvinis ir veiksmo. Čia reikėtų paminėti, jog šiame darbe motyvacinis komponentas tarsi transformuojasi į veiksmo komponentą. Paprasčiau tariant, jei tyrimo dalyvis nori, kad santykiai tęstųsi ateityje, jis imasi tam tikrų veiksmų. Arba dar paprasčiau kalbant, po kiekvienu veiksmu slypi tam tikras motyvas, kodėl jis/ji taip daro (dėl partnerės, santykių ar dėl savęs). Jau buvo minėta, kad šių dalyvių įsipareigojimo patyrimas poros santykiuose yra psichologinė būseną, kuomet jie jausmų kaitoje priima tam tikrus sprendimus ir juos įgyvendina. Pati sprendimų ir veiksmų kulminacija tyrimo dalyvių patiriama labai įvairiai. Tyrimo metu analizuojant įsipareigojimo patyrimą, aiškiai išsiskyrė trukdžiai, kurie kliudo patyrimui, tačiau tos kliūtys labai įvairios ir individualios. Tai tik parodo, įsipareigojimo aspekto poros santykiuose sudėtingumą ir unikalumą.

3.4. Įsipareigojimo patyrimo poros santykiuose galutinis bendras apibrėžimas

Įsipareigojimo patyrimas poros santykiuose yra psichologinė būseną, kai jausmų kaitoje priimami ir įgyvendinami sprendimai, siekiant, kad santykiai išliktų ateityje. Įsipareigojimas gali būti išgyvenamas keturiais lygiais:

Emociniame lygyje įsipareigojimo patyrimas siejamas su jausmų kaita (iš malonių į nemalonus ir atvirkščiai), kurią galima pastebėti fiziologinėmis reakcijomis. Proceso metu įsipareigojimo išsąmoninimą apsunkina baimės būti atstumtiems, įskaudintiems, atsakomybės prisiėmimo bei kaltės jausmai. Įveikiant šiuos jausmus, patiriamas savo vertės/prasmės išgyvenimas.

Kognityviniame lygyje įsipareigojimo patyrimas yra kaip tam tikro sprendimo priėmimo procesas, kurį gali apsunkinti dvejonės dėl savo ir partnerio veiksmų bei partnerio požiūrio, veiksmų nesupratimas.

Veiksmo lygyje įsipareigojimas – aktyvus veiksmas prisiimant atsakomybę, kuris atliekamas siekiant padėti partneriui, arba stengiantis dėl santykių gerovės. Šio lygio įsipareigojimo išgyvenimą gali slopinti neryžtingumas, nepasitikėjimas savimi bei savo veiksmų varžymas.

Motyvaciniame lygyje įsipareigojimas išgyvenamas kaip ilgalaikių santykių perspektyvos siekimas, kuriam kliudo neryžtingumas bei kitų santykių alternatyvų turėjimas

REZULTATŲ APTARIMAS

Vienas iš šio darbo keliamų tikslų buvo išsiaiškinti jaunų žmonių, kurie patyrė tėvų skyrybas išsipareigojimų patyrimą poros santykiuose. Šį tikslą padėjo pasiekti galutinis bendras apibrėžimas, kuris buvo suformuluotas remiantis visais tyrimo metu gautų tekstų specifiniais situaciniais apibrėžimais. Galutinis bendras apibrėžimas atskleidžia, kad išsipareigojimo patyrimas – psichologinė būseną, kai jausmų kaitoje priimami sprendimai ir jie įgyvendinami, siekiant santykių ateities perspektyvos. Patyrimui gali trukdyti: a) baimės (būti atstumtiems, įskaudintiems, atsakomybės prisiėmimo) bei kaltės jausmas; b) dvejonės dėl savo ir partnerio veiksmų bei partnerio požiūrio nesupratimas; c) neryžtingumas; d) kitų santykių alternatyvų turėjimas.

Tai, jog mūsų tyrimo dalyvių išsipareigojimo patyrimas apibrėžiamas kaip psichologinė būseną patvirtina literatūroje minimus duomenis. Literatūra išsipareigojimus apibūdina kaip psichologinę būseną, kaip tai, kas stabiliai priverčia santykius išlikti nepaliestus laikui bėgant (Arriaga, Agnew, 2001).

Daugumos tyrime dalyvavusių dalyvių išsipareigojimo patyrimą galime matyti kaip daugiamatį konstruktą su keliais komponentais: emociniu, kognityviniu, veiksmo bei motyvaciniu (Berscheid, 1983, Sprecher, 1999; Marston ir kt., 1998; Miller & Boster, 1988, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001; Rusbult & Buunk, 1993; Stanley & Markman, 1992; Stanley ir kt., 1999). Tai patvirtina A,B,C,D,U,T,V,Z tyrimo dalyvių aprašyti išgyvenimai.

Emociniame lygyje išsipareigojimo patyrimas siejamas su savo vertės, prasmės išgyvenimu (A16, 23,32;B6,21;T15; Z18). Tai patvirtina, jog artimi santykiai svarbūs žmogaus požiūriui į save, nes būtent tokių santykių metu, patiriamas jausmas, kad esi mėgstamas, kad tau pritaria, tave priima, tave padrašina, o tai gali stiprinti pasitikėjimą savimi bei psichologinę ir kartu fizinę sveikatą. (Hetherington, 2003).

Emociniame lygyje intensyvi jausmų kaita yra naujas svarbus išsipareigojimo patyrimo proceso aspektas, kuris nebuvo paminėtas įvadinėje dalyje apžvelgtų autorių darbuose. Galima sakyti, jog be literatūroje minimo emocinio ryšio tarp partnerių (Rusbult & Buunk, 1993; Stanley & Markman, 1992; Arriaga, Agnew, 2001) (o mūsų tyrime tai matome A,D,U, tyrimo dalyvių tekstuose), išsipareigojimo proceso metu išgyvenami įvairūs jausmai (kaltė, baimė, nusivylimas, džiaugsmas, pyktis, beviltiškumas ir t.t.) (A,B,C,D,U,T,V,Z tyrimo dalyvių tekstuose) yra neatsiejama emocinio išsipareigojimo komponento dalis.

Kognityviniame lygyje esančią ir literatūroje dažnai minimą, ilgalaikę santykių orientaciją (Arriaga, Agnew, 2001 Rusbult & Buunk, 1993; Stanley & Markman, 1992; Stanley ir kt., 1999)

atliktas tyrimas papildoma tam tikro sprendimo priėmimu aspektu (A,Z,V,U,T tyrimo dalyvių tekstai). Paprasčiau tariant, tyrimo dalyviai priima sprendimus dėl tolimesnių veiksmų, siekdami, kad santykiai tęstųsi ateityje.

Kalbant apie trečiąjį lygį – **motyvacinį** (t.y. ketinimai tęsti santykius, atspindi vidinę motyvaciją tęsti santykius ateityje) (Ajzen & Fishbein, 1980, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001), šio tyrimo metu tai buvo matoma pokalbiuose su A,B. P.v.z., A siekis gauti mamos palaiminimą, kad ji tikrai yra tas žmogus, geras; B nesinorėjo labai trumpalaikių santykių su šituo žmogumi ir t.t.

Reiktų paminėti, jog šiame darbe išskirtas **veiksno** lygis gali būti naujas įsipareigojimo proceso aspektas, kuris nebuvo minimas kitų autorių darbuose. Aktyvus veiksmo atlikimas tyrimo dalyviams reiškė tam tikras pastangas padėti partneriui arba stengtis dėl santykių gerovės (A,B,U,T,V,Z tekstuose). Tačiau galime pastebėti, jog šis lygmuo labai susijęs su motyvacinio lygiu, kurį išskiria kiti autoriai (Ajzen & Fishbein, 1980, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001). T.y.atliekant tam tikrą sąmoningą veiksmą visuomet yra motyvas, kodėl taip daroma. P.v.z., bandoma įveikti kliūtis, kurios kyla palaikant santykius (Brickman, Dunkel-Schetter, & Abbey, 1987; Lydon & Zanna, 1990, cit.pg., Arriaga, Agnew, 2001)(mūsų tyrime tai atsispindėtų U, T, Z pokalbiuose).

Atlikus fenomenologinę analizę ir išskyrus atskirus įsipareigojimo aspektus gauti įsipareigojimo patyrimo trukdžiai: baimės (būti atstumtiems, įskaudintiems, atsakomybės prisiėmimo) ir kitų santykių alternatyvų turėjimas(V tyrimo dalyvio tekstas) patvirtina literatūroje minimus faktus (Thibaut & Kelley, 1959, cit.pg. Arriaga, Agnew, 2001, Wallerstein, Lewis & Blakeslee, 2000, Stanley & Markman, 1992; Stanley ir kt., 1999). O kiti trukdžiai (kaltės jausmas; dvejonės dėl savo ir partnerio veiksmų; partnerio požiūrio nesupratimas; neryžtingumas – (C,D,V,D,U tyrimo dalyvių tekstai)) nebuvo akcentuoti nei vieno ankstesnio tyrimo. Vadinas, šio tyrimo duomenys papildoma buvusius kitus tyrimus, bei gali suteikti praktinę vertę, dirbant su SSV.

Apibendrinant galima sakyti, jog šiame darbe ne tik turėjome galimybę pamatyti SSV įsipareigojimų aspektų panašumus su pateiktais literatūroje, bet kartu ir papildyti įsipareigojimų turinį. Žinoma, visuomet turint omenyje, kad įsipareigojimas yra išgyvenamas subjektyviai, ir tai kas būdinga šiai tyrimo dalyvių grupei dar nereiškia, kad būdinga ir kitai

Antras darbe iškeltas tikslas buvo išsiaiškinti kur slypi kiekvieno SSV unikali įsipareigojimų patyrimą poros santykiuose patirtis. Tai kaip patiriamas ir suprantamas įsipareigojimas poros santykiuose SSV, buvo matomas visų suformuluotų specifinių situacinių apibrėžimų dėka. Už kiekvieno specifinio situacinio apibrėžimo slypi vieno konkretaus žmogaus unikali patirtis. Šiame darbe unikali patirtis geriausiai atsiskleidė analizuojant tyrimo dalyvių įsipareigojimo patyrimo trukdžius. Tyrimo metu keliuose pokalbiuose su dalyviais buvo girdima, jog jie nenori būti įskaudinti

(C, D tekstai), o tai patvirtina literatūroje minimus teiginius, jog SSV pasiekia savo ankstyvąją brandą, sunerimę dėl meilės, įsipareigojimų ir santuokos, nes bijo nesėkmės ir sužeidimo. Daugelis negali pradėti santykių, nes jų atstūmimo baimė tokia stipri, jog jie ilgus metus gali vengti artimų santykių (Wallerstein, Lewis & Blakeslee, 2000). Tai ypač gerai atsiskleidžia pokalbyje su D tyrimo dalyve. Taip pat reiktų paminėti, jog baimę pakartoti tėvų klaidas (Glenn & Kramer, 1987; Jacquet, 2001; Amato, 2003) irgi atspindi C ir D tyrimo dalyvių tekstai. O tai, kad iškilus tarpasmeniniams konfliktams, galima nutraukti santykius ir pasirinkti kitą partnerę (Greenberg & Nay, 1982, cit. pg. Glenn & Kramer, 1987; Sanders ir kt., 1999), atskleidžia pokalbis su V tyrimo dalyviu. Visa tai tik parodo, jog esant tėvų skyrybų patirčiai, galimi labai įvairūs, tačiau kartu unikalūs SSV su partneriu elgesio modeliai

Nors šiame darbe nebuvo keliamas tikslas išskirti kaip vyrai ir moterys patiria įsipareigojimus, tačiau keletu autorių darbai rodo, jog ypač moterys, kurių tėvai išsiskyrę, linkusios pasakoti apie netikrumą ir problemas, susijusias su įsipareigojimais (Lauer & Lauer, 1991; Wallerstein, 1985; Wallerstein & Blakeslee, 1989; Wallerstein & Corbin, 1989, cit. pg. Jacquet, 2001; Hetherington, 2003), tai galėtų patvirtinti C, D tyrimo dalyvių įsipareigojimo patyrimo tekstais. Ir nors šiame darbe nenagrinėjama koks yra laiko, praėjusio nuo tėvų skyrybų, poveikis yra SSV tarpasmeniniams santykiams, tačiau šio tyrimo metu pakankamai išsiskiria, jog su trukdžiais įsipareigojimo patyrimui labiausiai susiduria C ir D tyrimo dalyvės. T.y. dalyvės, kurių tėvai išsiskyrė prieš 5 metus, tuo tarpu kitų dalyvių tėvai išsiskyrė prieš 9-24 metus. Tokia prielaida dar keliamą ir todėl, jog šios dvi tyrimo dalyvės net ir po interviu, dalinosi skaudžiais tėvų skyrybų proceso momentais bei ryžtu to nepakartoti savo šeimoje. Taigi prielaida, jog laikas praėjęs po tėvų skyrybų galėtų būti reikšmingas patiriant įsipareigojimą poros santykiuose, galėtų būti tolimesnių tyrimų pagrindas.

Pradėjus ieškoti tyrimo dalyvių, jiems buvo keliamas vienas iš reikalavimų, jog motina ar tėvas nebūtų sukūręs antros santuokos, nes žinoma, jei motinas ar tėvas, su kuriuo vaikas liko po skyrybų, sukuria antrą santuoką, tėvų skyrybos gali neturėti pasekmių, nes šeimoje vėl atsiranda vyro/moters modelis, kuris gali pakeisti trūkstamą modelį (Beal & Hochman, 1991). Žinant, kad vaikai po skyrybų dažniausiai lieka gyventi su motinomis, tai logiškai maštant, galime daryti išvadą, jog labiausiai išėjusio tėvo /motinos trūkumą gali pajusti tie vaikai, kurie liko gyventi su tos pačios lyties tėvu, t.y. jei mergaitė liko gyventi su motina, o berniukas su tėvu. Ši prielaida vėlgi galėtų būti tikrinama tolimesniuose tyrimuose. Mūsų tyrimas parodo, jog labiausiai apie tėvų skyrybas būtent ir kalbėjo tos dalyvės, kurios liko gyventi su motina (C ir D dalyvių tekstai ir pokalbiai po interviu).

Apibendrinant galima sakyti, kad mūsų tyrime dalyvavusių žmonių aprašyti išgyvenimai patvirtina tam tikrus užsienio autorių aprašytus įsipareigojimo patyrimo aspektus, kurie tikėtina, nepriklausomai nuo šalies ar kultūros, bendrai atspindi įsipareigojimo patyrimo procesą. Mūsų tyrimo

dalyvių grupėje išryškėjo keli, aukščiau aprašyti, patyrimo aspektai, kurių nepateikia įvadinėje dalyje nagrinėti užsienio autoriai. Tėvų skyrybas patyrusių jaunų suaugusių išsipareigojimo patyrimo poros santykiuose, specifiškumas labiausiai atsiskleidžia analizuojant trukdžius išsipareigojimo patyrimui. Tačiau gauti rezultatai atskleidžia tik konkrečios mūsų tyrimo dalyvių grupės išsipareigojimo patyrimą. Ar tai būdinga daugumai Lietuvoje gyvenantiems ir patyrusiems tėvų skyrybas žmonėms? Reikėtų tolimesnių, platesnių bei nuodugnesnių tyrimų tam, kad atsakytume į šį klausimą. Mūsų atliktas tyrimas yra tik vienas iš pirmųjų tyrimų tėvų skyrybas patyrusių jaunų suaugusių išsipareigojimo patyrimo poroje tema. Gauti rezultatai rodo konkrečių žmonių, konkrečius, realius išgyvenimus, padeda kažkiek geriau suprasti, kaip tėvų skyrybų patirtis gali atsiliepti jų gyvenime.

Taigi pabaigus šį darbą vėl lieka neatsakytų klausimų, kurie turėtų paskatinti tolimesnius tyrimus, kurie atskleistų dar plačiau poros santykius tyrinėjamos problemos kontekste.

IŠVADOS

- Įsipareigojimo patyrimas – psichologinė būseną, kurios metu jausmų kaitoje priimami ir įgyvendinami sprendimai, siekiant santykių ateities perspektyvoje. Įsipareigojimas gali būti patiriamas keturiuose lygiuose: emociniame, kognityviniame, veiksmo, motyvaciniame.
- Patyrimui gali trukdyti: a) baimės (būti atstumtiems, įskaudintiems, atsakomybės prisiėmimo), kaltės jausmas, nepasitikėjimas savimi; b) dvejones dėl savo ir partnerio veiksmų bei partnerio požiūrio nesupratimas; c) neryžtingumas; d) kitų santykių alternatyvų turėjimas
- Tėvų skyrybas patyrusių jaunų suaugusių įsipareigojimo patyrimo poros santykiuose, specifiškumas labiausiai atsiskleidžia analizuojant trukdžius įsipareigojimo patyrimui.
- Įsipareigojimo patyrimo galutinis apibrėžimas yra specifinis konkrečiai tyrimo dalyvių grupei
- Įsipareigojimo patyrimo specifiniai situaciniai apibrėžimai bei galutinis apibrėžimas ne tik patvirtina, bet ir praplečia įvadinėje dalyje aprašytus teorinius samprotavimus

LITERATŪRA

1. Arriaga X.B., Agnew Ch.A., Being Committed: Affective, Cognitive, and Conative Components of Relationship Commitment, *Personality and social psychology bulletin*, Vol. 27 No. 9, September 2001, P. 1190-1203.
2. Amato P.R., Keith B. Parental divorce and adult well-being: a meta-analysis. *Journal of Marriage and Family*. 1991(53) February. P.43-58.
3. Amato P.R. The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and Family*, 2000 (1) November. Vol 62.Issue 4. P.1269-1288.
4. Amato P.R.,DeBoer. The transmission of marital instability across generations:relationships skills or commitment to marriage? *Journal of Marriage and Family*. 2001 (No 63) November. P.1038-1051.
5. Amato P.R. Reconciling divergent perspectives: Judith Wallerstein, quantitative family research, and children of divorce. *Family Relations*, 2003 (52), P.332-339.
6. Beal E. W., Hochman G. *Adult children of divorce: breaking the cycle and finding fulfillment in love, marriage and family*, New York: Delta, 1991, P.334.
7. Dovydaityienė M.Skyrybų poveikio vaikui problema psichologijoje. *Psichologija*. 1994. Nr. 13. P.30-45.
8. Dovydaityienė M.8-10 metų vaikų požiūris į tėvų skyrybas. *Psichologija*, 2001 (23). P. 20-36.
9. Gabardi L. & Rosen L.A. Intimate relationships: college students from divorced and intact families. *Journal of divorce and remarriage*.1992. P.25-56.
10. Glenn N.D., Kramer K.B. Marriages and divorces of the children of divorce. *Journal of Marriages and the Family*, 1987(49) November. P.811-825.
11. Giorgi A. Sketch of psychological phenomenological method// *Phenomenology and Psychological research*. Pittsburg:Duquesne University Press, 1985, P.219.
12. Jacquet S.E., Surra C.A. Parental divorce and premarital couples: commitment and other relationship characteristics. *Journal of Marriage and Family*. 2001(1) August. Vol 63. Issue 3. P.2422-2445.
13. Hetherington E.M. Intimate pathways:changing patterns in close personal relationships across time. *Family relations*, 2003(52), P. 318-331.
14. Myers D.G. *Psichologija*. Kaunas: UAB „Poligrafija ir informatika“. 2000. P.730.
15. Larzelere R.E., Huston T.L. The dyadic trust scale: toward understanding interpersonal trust in close relationships. *Journal of Marriage and Family*, 1980 August. P. 595-604.

16. Lehnart J and Neyer F.J., Should I Stay or Should I Go? Attachment and Personality in Stable and Instable Romantic Relationships. *European Journal of Personality*, 2006(20), P.475–495.
17. Lemme B.H. Suaugusiojo raida, Kaunas: UAB „Poligrafija ir informatika“. 2003. P.576.
18. Lietuvos Statistikos Departamento duomenys, 2004. [žiūrėta 2005m. kovo 1d.] Prieiga per internetą: <http://www.std.lt/web/main.php?parent=849>
19. Narbutaitė L. Tėvų skyrybas patyrusių jaunuolių išipareigojimui, intymumas bei pasitikėjimas poros santykiuose. Bakalauro darbas. Vilnius, 2005
20. Nelson E., Allison J., Sundre D. Relationships between divorce and college students' development of identity and intimacy. *Journal of divorce and remarriage*. 1992(18).P.121-135
21. Neyer F.J and Voigty D. Personality and Social Network Effects on Romantic Relationships: A Dyadic Approach. *European Journal of Personality* 2004(18), P.279–299.
22. Pielage S.B., Luteijn F. and Arrindell W.A, Adult Attachment, Intimacy and Psychological Distress in a Clinical and Community Sample. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 2005(12), P. 455–464.
23. *Psichologijos žodynas*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993, P.368.
24. Rusbult, C. E., & Buunk, B. P. Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 1993(10), P.175-204.
25. Sanders M.R., Halford W.K., Behrens B.C. Parental divorce and premarital couple communication. *Journal of family psychology*, 1999(13). P. 60-74.
26. Silliman B. & Schumm W.R. Adolescents' perceptions of marriage and premarital couples education. *Family relations*. 2004(53) October. P.513-521.
27. Stanley S.M., Lobitz W.C., Dickson F. Using what we know: Commitment and cognitions in marital therapy. *Handbook of interpersonal commitment and relationships stability*, New York:Plenum, 1999, P.379-392.
28. Stanley S.M. & Markman H. Assessing commitment in personal relationships. *Journal of Marriage and the Family*. 1992 (54) August, P. 595-608.
29. Stanley S.M., Kline G.H, Markman H.M, Olmos-Gallo P.A, Peters M.St., Whitton S.W., Prado L.M. Timing Is Everything: Pre-Engagement Cohabitation and Increased Risk for Poor Marital Outcomes. *Journal of Family Psychology*. 2004(18, No. 2), P. 311–318.
30. Surra, C. A., Hughes, D. K., & Jacquet, S. E.. The development of commitment to marriage: A phenomenological approach. In J.M. Adams & W.H. Jones (Eds.), *Handbook of interpersonal commitment and relationship stability*, New York: Plenum. 1999, P.125-148.
31. Wallerstein J.S., Lewis J.M., Blakeslee S. The unexpected legacy of divorce: A 25 year landmark study. New York:Hyperion, 2000